

Företagsekonomiska institutionen
EKONOMIHÖGSKOLAN VID
LUNDS UNIVERSITET

Magisteruppsats
Juni 2002

En studie av

kommunal miljöredovisningspraxis

- hur, varför och för vem?

Författare

Robert Johansson
Mats Persson
Edward Änghede

Handledare

Universitetslektor Fredrik Ljungdahl

Sammanfattning

Uppsatsens titel	En studie av kommunal miljöredovisningspraxis – hur, varför och för vem?
Seminariedatum	2002-06-17
Kurs	FEK 591, Magisteruppsats Redovisning 10 poäng
Författare	Robert Johansson, Mats Persson och Edward Änghede
Handledare	Universitetslektor Fredrik Ljungdahl
Nyckelord	Miljöredovisning, kommun, gröna nyckeltal, intressent- och legitimitetsteori.
Syfte	Vi ämnar beskriva och analysera svensk kommunal miljöredovisningspraxis samt identifiera målgrupper och förklaringar till varför svenska kommuner väljer att publicera en offentlig miljöredovisning.
Metod	Vårt syfte besvaras dels genom en surveystudie och dels genom en dokumentstudie. Surveystudien bestod av en enkät som ställdes till samtliga Sveriges kommuner och denna erhöll 156 svar. Enkäten utformades utifrån teorier och tänkbara förklaringar till fenomenet kommunal miljöredovisning som beskrivs i uppsatsen. Dokumentstudien bestod av att undersöka 91 kommunala miljöredovisningar och deras innehåll på en övergripande nivå.
Resultat	Vår undersökning indikerar på att 64 % av Sveriges kommuner publicerar någon form av miljöredovisning. Vidare har vår undersökning identifierat en signifikant samband mellan publicerandet av kommunala miljöredovisningar och de två kommunspezifika variablerna storlek och geografisk plats. En bakomliggande drivkraft för upprättandet av kommunala miljöredovisningar tycks vara kommunens Agenda 21 – arbete. Vidare har vi funnit att miljöredovisningarnas primära målgrupper är politiker och invånare. Trots att kommunerna har en uttalad målgrupp visade vår dokumentstudie att det föreligger stora skillnader i de olika miljöredovisningarnas innehåll och omfattning.

Innehållsförteckning

1 Inledning	7
1.1 Problembakgrund	7
1.2 Problematisering	8
1.3 Problemställning	9
1.4 Syfte	10
1.5 Avgränsningar	10
1.6 Definitioner	10
1.7 Disposition	10
2 Metod	12
2.1 Vetenskaplig metod	12
2.2 Empirisk metod	12
2.2.1 Undersökningsmetod	13
2.2.1.1 Surveystudie	13
2.2.1.2 Dokumentstudie	14
2.3 Utformning av enkät	15
2.4 Motiv för en totalundersökning	16
2.5 Handgripligt arbetssätt	17
2.5.1 Insamling av miljöredovisningar	17
2.5.2 Utskick och påminnelse av enkäter	18
2.6 Reliabilitet och validitet	18
2.6.1 Reliabilitet	18
2.6.2 Validitet	19
3 Kommunalt miljöarbete	20
3.1 Sveriges miljömål	20
3.2 Krav på kommuner att arbeta med miljöfrågor	21
3.2.1 Lagliga krav	21
3.2.1.1 Miljöansvarskrav	22
3.2.1.2 Tillstånd- och tillsynskrav	22
3.2.2 Krav enligt propositionen (1997/98:145), Svenska miljömål	23
– miljöpolitik för ett hållbart Sverige	23
3.3 Hur kommuner arbetar med miljöfrågor	23
3.3.1 Agenda 21	23
3.3.1.1 Genomförandet av Agenda 21	23
4 Kommunal miljöredovisningsskyldighet	25
4.1 Krav på kommuner att redovisa sitt miljöarbete	25
4.1.1 Krav enligt Lag (1997:615) om kommunal redovisning (LKR)	25
4.1.2 Krav enligt EU:s direktiv om allmänhetens tillgång till miljöinformation	25
4.2 Därför borde kommuner redovisa sitt miljöarbete	26
5 Miljöredovisning	28
5.1 Miljöredovisning inom privat sektor	28
5.2 Miljöredovisning inom kommunal sektor	29
6 Tänkbara förklaringar till fenomenet offentlig kommunal miljöredovisning	31
6.1 Intressent- och legitimitetsteorin - teorier om fenomenet miljöredovisning	31
6.2 Kommuners behov av legitimitet	31
6.2.1 Anställda	32
6.2.2 Politiker	33
6.2.3 Invånare	33
6.2.4 Näringsliv	33
6.2.5 Staten	34
6.2.6 Andra kommuner	35
6.3 Tänkbara förklaringar till varför kommuner inte publicerar en miljöredovisning	35
6.3.1 Fallhöjdsrädsla	35
6.3.2 På jakt efter kunskap	36
6.3.3 Varför ta risken	36
6.3.4 Andra verksamheter prioriteras	36

7 Målgrupp avgör miljöredovisningens utformning.....	38
7.1 Kommunikationsteori	38
7.2 Målgruppers påverkan på miljöredovisningens utformning	39
8 FEE – Framework for environmental reporting	41
8.1 Relevans	42
8.2 Tillförlitlighet	42
8.3 Tydlighet	43
8.4 Jämförbarhet	43
8.5 Regelbundenhet	44
8.6 Trovärdighet	44
9 Analys av enkät	45
9.1 Metod vid analys av enkät	45
9.1.1 Statistiska metoder	45
9.1.2 Struktur	45
9.1.3 Kommunspecifika variabler.....	46
9.1.4 Enkätens bortfall	46
9.2 Presentation och tolkning av enkätsvar	47
9.2.1 Antal kommuner som publicerar någon form av offentlig miljöredovisning	47
9.2.2 Antal kommuner som slutat med att publicera någon form av offentlig miljöredovisning	49
9.2.2.1 Antal kommuner som tidigare publicerat någon form av offentlig miljöredovisning uppdelat på kommunernas geografiska plats	49
9.2.2.2 Antal kommuner som tidigare publicerat någon form av offentlig miljöredovisning uppdelat på kommunernas storlek.....	49
9.2.3 Anledningar till varför kommuner inte publicerar någon offentlig miljöredovisning	50
9.2.3.1 Totalt utfall	50
9.2.3.2 Anledningar till varför kommuner inte publicerar någon offentlig miljöredovisning uppdelat på geografisk plats.....	51
9.2.3.3 Anledningar till varför kommuner inte publicerar någon offentlig miljöredovisning uppdelat på kommunernas storlek.....	51
9.2.3.4 Anledningar till varför kommuner inte publicerar någon offentlig miljöredovisning uppdelat på om kommunerna tidigare publicerat en miljöredovisning	52
9.2.3.5 Förklaringar till varför kommuner inte miljöredovisar	53
9.2.4 Antal kommuner som planerar att införa en offentlig miljöredovisning.....	54
9.2.4.1 Anledningar till varför kommuner inte publicerar en miljöredovisning uppdelat på om de i framtiden kommer att publicera en miljöredovisning	54
9.2.4.2 Förklaringar till skillnader mellan kommuner som inte miljöredovisar och de kommuner som planerar att göra detta.....	55
9.2.5 Anledningar till att kommuner planerar att publicera en offentlig miljöredovisning	55
9.2.5.1 Totalt utfall	56
9.2.5.2 Anledningar till att kommuner planerar att publicera en offentlig miljöredovisning uppdelat på geografisk plats.....	57
9.2.5.3 Anledningar till att kommuner planerar att publicera en offentlig miljöredovisning uppdelat på kommunernas storlek.....	57
9.2.5.4 Förklaringar till varför kommuner planerar att publicera en miljöredovisning.....	57
9.2.6 Presentation av kommuners offentliga miljöredovisningar	59
9.2.7 Årtal då kommuner införde offentliga miljöredovisningar	60
9.2.8 Anledningar till att kommuner publicerar en offentlig miljöredovisning	61
9.2.8.1 Totalt utfall	61
9.2.8.2 Anledningar till att kommuner publicerar en offentlig miljöredovisning uppdelat på kommunernas geografiska plats.....	62
9.2.8.2 Anledningar till att kommuner publicerar en offentlig miljöredovisning uppdelat på kommunernas storlek	62
9.2.8.4 Anledningar till att kommuner publicerar en offentlig miljöredovisning uppdelat på det år då kommunerna började publicera en miljöredovisning	62
9.2.8.5 Förklaringar till att kommuner publicerar en miljöredovisning	62
9.2.9 Jämförelse mellan varför kommuner planerar att publicera respektive publicerar en miljöredovisning	64
9.2.10 Målgrupper som offentliga kommunala miljöredo-visningar riktar sig till	65
9.2.11 Positiva effekter av en miljöredovisning	66

9.2.11.1 Totalt utfall.....	66
9.2.11.2 Positiva effekter av en miljöredovisning uppdelat på geografisk plats	67
9.2.11.3 Positiva effekter av en miljöredovisning uppdelat på kommunens storlek	67
9.2.11.4 Positiva effekter av en miljöredovisning uppdelat på det år då kommunerna började miljöredovisa.....	67
9.2.11.5 Förklaringar till positiva effekter av en miljöredovisning.....	68
10 Analys av olika miljöredovisningar.....	70
10.1 Metod vid analys	70
10.2 Kategorisering av miljöredovisningars innehåll	71
10.3 Informationskategorier	71
10.4 Beskrivning av informationsinnehåll i de olika grupperna av miljöredovisningar	73
10.4.1 Miljöredovisning i årsredovisningen	73
10.4.2 "Gröna nyckeltal"	74
10.4.3 Miljöbokslut.....	74
10.4.4 Separat miljöredovisning	75
10.5 Standardisering inom samma grupp av miljöredovisningar	75
10.6 Likheter och skillnader mellan olika grupper av miljöredovisningar	76
10.7 Miljörelaterade nyckeltal	78
10.8 Samma informationskategori - "Olika djup"	78
10.9 Diskussion kring kommunala miljöredovisningars kvalitativa egenskaper.....	79
10.9.1 Fullständighet	79
10.9.2 Tydlighet.....	80
10.9.3 Jämförbarhet	80
10.9.4 Trovärdighet	81
10.9.5 Relevans.....	82
11 Avslutande diskussion	83
11.1 Diskussion av resultat.....	83
11.2 Förslag till fortsatt forskning	86
12 Litteraturförteckning.....	87
12.1 Publicerade källor.....	87
12.2 Artiklar	89
12.3 Opublicerade källor	89
12.4 Propositioner, skrivelser etc.	89
12.5 Elektroniska källor.....	90
12.6 Muntliga källor	91

Bilagor

Bilaga 1	92
Bilaga 2	98
Bilaga 3	99
Bilaga 5	101
Bilaga 6	102
Bilaga 7	103
Bilaga 8	104
Bilaga 9	105
Bilaga 10	106
Bilaga 11	107
Bilaga 12	108
Bilaga 13	109
Bilaga 14	110
Bilaga 15	111
Bilaga 16	112
Bilaga 17	113
Bilaga 18	114
Bilaga 19	115
Bilaga 20	116
Bilaga 21	117
Bilaga 22	118
Bilaga 23	119
Bilaga 24	120

Figurförteckning

Figur 1 Anledningar att inte miljöredovisa.....	35
Figur 2 Antal kommuner (%) som planerar att införa en miljöredovisning.....	54
Figur 3 Årtal då kommuner började publicera offentliga miljöredovisningar.....	60
Figur 4 Miljöredovisning i årsredovisningen.....	73
Figur 5 Gröna nyckeltal.....	74
Figur 6 Miljöbokslut.....	74
Figur 7 Separata miljöredovisningar.....	75

Tabell förteckning

Tabell 1 Miljömål.....	20
Tabell 2 Redovisningens kvalitativa egenskaper.....	42
Tabell 3 Antal kommuner som har någon form av miljöredovisning uppdelat på kommunernas geografiska plats	48
Tabell 4 Antal kommuner som har någon form av miljöredovisning uppdelat på kommunernas storlek.....	48
Tabell 5 Antal kommuner som tidigare publicerat någon form av offentlig miljöredovisning uppdelat på kommunernas geografiska plats.....	49
Tabell 6 Antal kommuner som tidigare publicerat någon form av offentlig miljöredovisning uppdelat på kommunernas storlek.....	50
Tabell 7 Anledningar till varför kommuner inte publicerar någon offentlig miljöredovisning.....	50
Tabell 8 Anledningar till varför kommuner inte publicerar någon offentlig miljöredovisning uppdelat på kommunernas storlek.....	52
Tabell 9 Anledningar till varför kommuner inte publicerar någon offentlig miljöredovisning uppdelat på om kommunerna tidigare haft en miljöredovisning.....	52
Tabell 10 Anledningar till varför kommuner inte publicerar en miljöredovisning uppdelat på om de i framtiden kommer att publicera en miljöredovisning.....	55
Tabell 11 Anledningar till att kommuner planerar att publicera en miljöredovisning.....	56
Tabell 12 Anledning till att kommuner planerar att publicera en miljöredovisning uppdelat på kommunernas geografiska plats.....	57
Tabell 13 Antal miljöredovisningar uppdelat på respektive typ.....	60
Tabell 14 Anledningar till att kommuner publicerar Miljöredovisning.....	61
Tabell 15 Anledningar till att kommuner publicerar en miljöredovisning uppdelat på kommunernas storlek.....	62
Tabell 16 Jämförelser mellan varför kommuner planerar respektive publicerar en miljöredovisning.....	64
Tabell 17 Miljöredovisningens målgrupper.....	65
Tabell 18 Positiva effekter av kommunernas miljöredovisning.....	66
Tabell 19 Positiva effekter av kommunernas miljöredovisning uppdelat på kommunernas storlek.....	67

1 Inledning

I detta inledande kapitel ger vi först en kort problembakgrund för att sedan redogöra för uppsatsens problematisering och konkretiserade problemställningar. Därefter förklarar vi syftet med vår uppsats och hur detta är avgränsat.

1.1 Problembakgrund

I ett tal den 14 maj 2002, med anledning av FN:s miljökonferens som äger rum i Johannesburg september 2002, framförde FN:s generalsekreterare Kofi Annan att världens miljöarbete kan uttryckas som WEHAB;

"We inhabit the earth. And we must rehabilitate our one and only planet"
(FN, 2002-05-23a)

Detta kan ses som ett tecken på den allvarliga ton som troligen kommer att präglade den kommande miljökonferensen i Johannesburg. Arbetet med att säkra en ekologiskt hållbar utveckling började redan efter miljökonferensen i Rio de Janeiro år 1992, men den globala utvecklingen har hitintills gått alldeles för långsamt.
(FN, 2002-05-23b)

I Sverige har miljöarbetet för en hållbar utveckling fått en god start. Den svenska riksdagen har under våren 1999, i bred enighet, fastställt 15 nationella miljö kvalitetsmål (Skrivelse, 2001/02:50). Det innebär att de svenska kommunerna skall arbeta för att uppnå dessa miljömål, eftersom de skall vara föregångare och pådrivare inom svenskt miljöarbete (Proposition, 1996/97:167). Kommunerna kan även sägas ha ett egenintresse i att aktivt arbeta med miljöfrågor eftersom de kännetecknas av en fast geografisk belägenhet som det inte finns några möjligheter att expandera (Wählstedt, 2001). Detta innebär att varje kommun har sina säregna förutsättningar beträffande klimat, mark och vattenförhållanden (ibid). Dessa säregna förutsättningar är att anse som en knapp resurs och därför borde kommunerna ha ett egenintresse i att bevara dem.

Kommunerna är en viktig del av det svenska miljöarbetet genom sitt ansvar för bland annat renhållning, avfall och återvinning, men är samtidigt en betydande påfrestning på miljön. Kommunförbundets statistik visar att kommunerna år 2001 hade ungefär 760 000 anställda och att de under samma år var majoritetsägare i drygt 1400 företag, vilket belyser betydelsen av att arbeta för att uppnå en hållbar utveckling inom den kommunala verksamheten (Kommunförbundet, 2002-05-24a, 2002-05-24b).

Alla kommuner har på något sätt aktivt arbetat med miljöfrågor genom Agenda 21 (Miljödepartementet, 2002). Agenda 21 var ett direkt resultat av miljökonferensen i Rio de Janeiro 1992 och kan beskrivas som en handlingsplan för att uppnå hållbar utveckling vilken innefattar ett allmänt kretsloppstänkande (Agenda 21, 2002-04-

17). Att handlingsprogrammet, enligt Larsson (1999) innebär att miljö- och förändringsarbetet ska börja på en lokal nivå med lokala problem och lokala förutsättningar förklarar betydelsen av att kommunerna anammat Agenda 21. För att ge Agenda 21 –arbetet stadga skall det ske med ett s.k. ”underifrån och upp” perspektiv för att på så sätt få en förankring hos lokalbefolkningen och hos lokala organisationer (Miljödepartementet, 2002). Detta kan bara uppnås om kommunen på något sätt informerar om sitt miljöarbete och på sätt öppnar för en dialog mellan olika grupper inom kommunen. Vilken form av informationsgivning som är lämplig är beroende av situationen och målgruppen (Azzone, Brophy, Noci, Welford & Young, 1997).

En form av kommunal miljörelaterad informationsgivning som blivit allt vanligare är miljöredovisning (Kommunförbundet, 2002-04-16). Området kommunal offentlig miljöredovisning är dock relativt utforskat och många frågetecken kring detta fenomen väntar fortfarande på att bli besvarade.

1.2 Problematisering

Under senare år har antalet kommuner som publicerar en offentlig miljöredovisning ökat kraftigt. År 1996 var det enligt Kommunförbundet cirka 50 kommuner som publicerade någon form av miljöredovisning. Under de två efterföljande åren skedde en kraftig ökning av dessa och år 1998 var det över 100 kommuner som offentligt redovisade sin miljöpåverkan. (Kommunförbundet, 2002-04-16) Författarna Emilsson och Hjelm (2001) anger i en rapport, som fokuserade på kommunala miljöledningssystem, att det år 2000 var 118 av 235 undersökta kommuner som redovisade sitt miljöarbete i någon form. Kommunförbundet (2002-04-16) anger dock att det inte finns någon aktuell siffra över hur många kommuner som har någon form av miljöredovisning. Hur många kommuner är det egentligen som i dag lämnar en offentlig miljöredovisning?

Trots att det inte finns något lagstadgat krav på att kommuner skall redovisa sin miljöpåverkan så har det under de senaste åren, som framgått ovan, skett en betydande ökning av antalet miljöredovisande kommuner. Vilken eller vilka är anledningarna till denna utveckling? De möjliga anledningarna kan, i enlighet med inom den privata sektorn, diskuteras utifrån intressent- och legitimitetsteorin. Detta eftersom dessa teorier beaktar intressentgruppers krav som en organisation bör förhålla sig till (Gray, Kouhy & Lavers, 1995). Genom att uppfylla intressenternas krav kan kommunerna erhålla en högre grad av tilltro för deras miljöarbete. Ett exempel på en sådan intressent är regeringen som har utformat femton miljömål för att nå en ekologiskt hållbar utveckling. Dessa har ett intresse av information kring kommunernas miljöarbete eftersom de i en proposition uttalat att kommunerna har ett ansvar för att åstadkomma en god livsmiljö (Proposition, 2000/01:130). Kan offentlig kommunal miljöredovisning syfta till att t.ex. uppfylla intressenters krav på miljörelaterad information?

Fellert, Norani, Regnèr, & Svensson (2001) genomförde hösten 2001 en studie av Skåne och Blekinges kommuners miljöredovisningar, där de bland annat diskuterade möjliga anledningar till varför kommuner miljöredovisar. Författarna ansåg att en möjlig anledning till ökningen av kommunala miljöredovisningar kunde vara

kommunernas lokala Agenda 21 -program. Detta eftersom deras undersökning indikerade att Agenda 21 -arbetet i många fall varit en bakomliggande drivkraft för offentlig kommunal miljöredovisning. Utifrån undersökningar gjorda av Kommunförbundet och Miljöeko framgår det att från år 1998 och fram tills idag har det skett en ökning av kommuner som antagit lokala handlingsplaner för Agenda 21. (Agenda21, 2002-05-22, Miljöeko, 2002-04-15) Har den fortsatta ökningen av Agenda 21 -arbetet lett till att antalet kommunala miljöredovisningar har ökat?

Upprättande av en miljöredovisning är som nämnts ett frivilligt åtagande som i näringslivet främst görs av större företag. Det föreligger stora skillnader i vad företag beskriver i sina miljöredovisningar. (Ljungdahl, 1999) Lind, Lindgren, & Stavlöt (1996) visade i sin rapport att det även finns stora skillnader mellan de olika kommunernas olika typer av miljöredovisningar och dess inriktning. Den undersökning som Lind et al. (1996) genomförde syftade inte till att analysera miljöredovisningarnas innehåll men indikerade att det kunde finnas skillnader i vad som beskrivs. Är det så, i likhet med inom näringslivet, att det främst är de stora kommunerna som miljöredovisar och föreligger det även i detta fall skillnader med avseende på miljöredovisningarnas innehåll?

Om det finns skillnader i innehållet mellan kommunala miljöredovisningar, finns det då någon typ av information som är vanligt förekommande i de olika typerna av miljöredovisningar? Går det att jämföra olika offentliga kommunala miljöredovisningar?

Bland svenska företag finns det enligt Ljungdahl (1999) skilda uppfattningar om vem som är målgruppen för deras miljöredovisningar. Utifrån de studier som genomfördes av Lind et al. (1996) och Fellert et al. (2001) verkar det finnas liknande skillnader inom kommunal miljöredovisning. Möjliga målgrupper för kommunala miljöredovisningar är enligt Lind et al. (1996); politiker, tjänstemän, kommuninvånarna och det lokala näringslivet. Vilka är målgrupperna för kommunernas miljöredovisningar? Är vissa målgrupper vanligare än andra? Vidare anger Drakenberg & Jakobsson (1995) och Ljungdahl (1999) att utformningen av och inriktningen på den miljöinformation som skall spridas beror på mottagarna. Har målgruppen någon betydelse för vilken typ av miljöredovisning som kommunerna väljer att publicera?

1.3 Problemställning

Utifrån den problemdiskussion som förts ovan har vi sammanställt de viktigaste frågorna som vi i denna uppsats avser att besvara.

Hur många kommuner är det som publicerar en offentlig miljöredovisning?

Vilka är anledningarna till att kommuner publicerar offentliga miljöredovisningar?

Är kommunal miljöredovisningspraxis enhetlig till dess innehåll och går det att jämföra olika typer av kommunala miljöredovisningar?

Vilka är målgrupperna för de kommunala miljöredovisningarna?

1.4 Syfte

Vi ämnar beskriva och analysera svensk kommunal miljöredovisningspraxis samt identifiera målgrupper och förklaringar till varför svenska kommuner väljer att publicera en offentlig miljöredovisning.

1.5 Avgränsningar

Denna uppsats avser att endast behandla svenska kommuners senast publicerade miljöredovisning och därmed avgränsar vi oss från att undersöka utvecklingen av kommunal miljöredovisningspraxis över tid.

1.6 Definitioner

I uppsatsen har vi använt begreppet miljöredovisning och detta omfattar samtliga olika typer av miljöredovisningar som kommuner publicerar. Då vi hänvisar till en miljöredovisning som kommunen valt att benämna miljöredovisning har vi kallat denna separat miljöredovisning. Då vi hänvisar till de miljöredovisningar som kommunerna benämner gröna nyckeltal använder vi uttrycket ”gröna nyckeltal”, eftersom gröna nyckeltal används som informationsform även i de andra typerna av miljöredovisningarna.

1.7 Disposition

Nedan presenteras uppsatsens fortsatta disposition.

Kapitel 2 Metod. I detta kapitel beskriver vi vårt tillvägagångssätt för att uppnå uppsatsen syfte. Vi belyser uppsatsens vetenskapliga synsätt och motiverar de metoder vi valt för att samla in nödvändig information.

Kapitel 3 Kommunalt miljöarbete. Uppsatsens tredje kapitel är ämnat att göra läsaren medveten om och öka förståelsen för de krav som finns på kommuner att arbeta med miljöfrågor. Därför görs en översiktlig beskrivning av de krav som ställs på kommuner angående en ekologiskt hållbar utveckling.

Kapitel 4 Kommunal miljöredovisningsskyldighet. I kapitel fyra beskriver vi de krav som finns på kommuner att lämna miljöinformation. Vi presenterar även olika aspekter på varför kommuner borde upprätta en offentlig miljöredovisning.

Kapitel 5 Kommunal miljöredovisning. I vårt femte kapitel redogör vi för läsaren vad en kommunal miljöredovisning är. Detta görs genom en beskrivning av de olika typerna av kommunala miljöredovisningar och deras utformning.

Kapitel 6 Tänkbara förklaringar till fenomenet kommunal miljöredovisning. I detta avsnitt presenterar vi tänkbara förklaringar till varför kommuner publicerar en kommunal miljöredovisning, utifrån ett genom intressent- och legitimitetsteoretiskt resonemang. Dessutom ges även en förklaring till varför inte alla kommuner publicerar en sådan. Detta avsnitt ligger till grund för vår tolkning av enkätsvar.

Kapitel 7 Målgrupp avgör miljöredovisningens utformning. Uppsatsens sjunde kapitel presenterar kommunikationsteorin för att visa hur målgruppen bör avgöra miljöredovisningens utformning.

Kapitel 8 FEE – Framework for environmental reporting. I detta kapitel redogörs för de krav som ställs på kvalitativ miljöinformation. Detta kapitel ligger till grund för vår översiktliga analys av kommunala miljöredovisningars kvalitativa egenskaper.

Kapitel 9 Analys av enkät. I uppsatsens nionde kapitel kommer vi att presentera och tolka eventuella samband och skillnader i det resultat vi erhållit från vår surveystudie.

Kapitel 10 Analys av olika miljöredovisningar. I detta kapitel redogör vi för vår analys av de insamlade kommunala miljöredovisningarna. Detta görs genom dels genom en presentation av miljöredovisningarnas innehåll och dels en diskussion om likheter och skillnader mellan olika grupper av miljöredovisningar.

Kapitel 11 Avslutande diskussion. I det sista kapitlet redogör vi för de slutsatser vi kommit fram till genom vår studie av kommunal miljöredovisningspraxis.

2 Metod

I detta kapitel redogör vi för den metod med vilken vi har genomfört denna uppsats. Först beskrivs vår vetenskapliga metod och sedan behandlas den empiriska metoden. I det senare av dessa avsnitt redogörs för motiven och arbetet bakom den surveystudie och den dokumentstudie som vi har genomfört. Kapitlet avslutas med en diskussion kring uppsatsens reliabilitet och validitet.

2.1 Vetenskaplig metod

Vi konstaterade i början av uppsatsens ämnesval att det finns flera olika benämningar för kommunala offentliga miljöredovisningar. Vi har gjort en beskrivande undersökning för att öka förståelsen för bakomliggande syften med offentliga kommunala miljöredovisningar samt vem de riktar sig till. Denna undersökning avser vidare att finna möjliga fördelar som kan hänföras till publicerandet av offentliga kommunala miljöredovisningar. Det utreds även anledningar till varför vissa kommuner inte upprättar någon offentlig kommunal miljöredovisning. Utifrån valda teorier som vi anser kunna ge förklaringar till fenomenet kommunala miljöredovisningar har vi insamlat empirisk data för att utforska om det föreligger några samband mellan kommunspecifika variabler och angivna syften till upprättandet av kommunala offentliga miljöredovisningar. För att analysera och tolka de resultat vi erhållit har vi använt oss av befintliga krav som åligger kommuner och i uppsatsen beskrivna teorier. Detta kan sägas vara ett deduktivt tillvägagångssätt.

Vidare har vår uppsats även ett induktivt tillvägagångssätt då vi genomfört en dokumentstudie, för att kartlägga kommunal miljöredovisningspraxis, vilket syftar till att, utifrån den kommunala benämningen av miljöredovisningen, finna likheter och skillnader i innehållet av dessa.

2.2 Empirisk metod

För att uppfylla uppsatsens syfte har vi, som framgick ovan, valt att dela upp vår undersökning i två olika delmoment, en surveystudie och en dokumentstudie. Detta har ställt olika karaktäristiska krav på de data som samlats in och har därför inneburit att både kvantitativa och kvalitativa datainsamlingsmetoder har använts.

2.2.1 Undersökningsmetod

2.2.1.1 Surveystudie

Surveystudie är den undersökningsmetod som vi har använt oss av för att få svar på våra frågor kring bland annat varför kommuner miljöredovisar och till vem denna redovisning riktar sig. En surveyundersökning ansågs lämplig eftersom den kan beskriva ett fenomenets utbredning bland Sveriges kommuner och dessutom beskriva eventuella samband, t.ex. mellan vald målgrupp och valt format på miljöredovisningen (Andersen, 1998). En alternativ undersökningsmetod som skulle kunna ha använts är en fallstudie. Vi anser dock att en fallstudie bättre skulle komma till sin rätt som en påbyggnad till den kunskap som vi avser att förmedla. Detta eftersom fallstudier syftar till att öka förståelsen kring separata fenomen genom att långtgående beskriva dessa inom ett begränsat antal kommuner. Det är viktigt att observera att de möjliga samband som identifieras genom en surveyundersökning inte går att testa inom den samma (Andersen, 1998). Det innebär att vårt val av undersökningsmetod inte bara påverkar våra fortsatta metodval utan även att det sätter begränsningar för vilka slutsatser som vi kan dra.

Vår avsikt var att genom en totalundersökning analysera svensk kommunal miljöredovisningspraxis. Det innebär att en kvantitativ datainsamlingsmetod var, ur ett kostnads och tidsperspektiv, det mest användbara alternativet för denna del av uppsatsen. Vi ansåg dessutom att kvalitativa metoder som t.ex. enstaka intervjuer endast skulle förmedla en bild över några kommuners miljöredovisning, vilken ansågs kunna vara missvisande för svensk kommunal miljöredovisningspraxis. Detta eftersom det vid begynnelsen av uppsatsarbetet verkade troligt att det kunde föreligga stora skillnader i hur och varför olika kommuner valt att redovisa sitt miljöarbete, om de överhuvudtaget redovisar detta.

Postenkät ansågs vara den kvalitativa datametod som var lämpligast att använda, eftersom det är ett billigt sätt att nå många geografiskt spridda respondenter. Vi ansåg även att en postenkät skulle vara fördelaktig att använda eftersom vissa frågor skulle beröra olika historiska ställningstaganden. Detta skulle troligen, i vissa fall, innebära att respondenten skulle vara tvungen att söka efter svaren i arkiv eller rådfråga någon kollega för att kunna ge rättvisande svar. Av den anledningen ansågs att kvaliteten på svaren skulle höjas genom att använda en postenkät framför andra kvantitativa datainsamlingsmetoder, t.ex. standardiserade intervjuer. (Dahmström, 1996) För att minska kostnaden och öka effektiviteten vid utskick och insamling av enkäterna valdes att skicka ut dessa via e-post. Nackdelar som finns med postenkäter är bland annat att det kan ta lång tid att erhålla svar och kräva flera påminnelser för att undvika ett oönskat stort bortfall. (Dahmström, 1996) En annan baksida med enkäter är att öppna frågor bör användas sparsamt eftersom de kan orsaka en känsla av obehag hos respondenten och därmed öka risken för ett oönskat stort bortfall (Chisnall, 2001). Öppna frågor ökar även risken för missuppfattningar och det kan vara svårt att undvika dessa när det inte finns någon till hands som kan svara på respondentens oklarhet kring frågorna. (Dahmström, 1996)

Den mest intressanta och betydelsefulla aspekten att beakta vid användande av en postenkät ansågs vara det faktum att vi inte kunde veta vem som egentligen svarade

på enkäten (Dahmström, 1996). Det ansågs vara av största betydelse att enkäten besvarades av rätt person inom respektive kommun, dvs. den person som har den nödvändiga kompetensen och insikten i kommunens miljöredovisning för att ge användbara och tillförlitliga svar. För att enkäten i största möjliga mån skulle bli besvarad av rätt personer förfrågades de olika kommunerna om vem, inom respektive kommun, som kunde anses lämplig att svara på vår enkät. Detta förfarande beskrivs ytterligare i avsnitt 2.5.1. I det fall, de personer som vi blivit hänvisade till inte ansåg sig vara den som bäst kunde svara på enkäten, ombads de att vidarebefordra enkäten till någon person som var mer insatt i kommunens miljöredovisning.

2.2.1.2 Dokumentstudie

Vi har valt att göra en dokumentstudie för att få svar på våra frågor kring kommunala miljöredovisningars innehåll. Miljöredovisningar har samlats in från redovisande kommuner, med avsikt att undersöka kring vilka områden kommuner lämnar information i sina miljöredovisningar. Att analysera ett dokument innehåll, d.v.s. att genomföra en innehållsanalys, kan både ses som en kvantitativ och en kvalitativ datainsamlingsmetod beroende på det specifika tillvägagångssättet (Svalastoga, 1969, Kirk & Miller, 1986). Vi anser att vår innehållsanalys kännetecknas av att vara både kvantitativ och kvalitativ. Analysen är kvantitativ på så sätt att vi mätt frekvens, t.ex. hur många nyckeltal som används i miljöredovisningarna. Analysens kvalitativa inslag är främst att vi identifierar huruvida miljöredovisningarna innehåller information kring speciella områden, t.ex. information kring ovanstående nämnda "avfall och återvinning" (Kirk & Miller, 1986).

Svalastoga (1969) anger, med hänvisning till Berelson, att arbetssättet vid en kvantitativ innehållsanalys skall vara både objektivt och systematiskt. Dessa krav på arbetssättet bör, enligt oss, upprätthållas vid alla former av vetenskapliga studier. Vi har arbetat för att säkra undersökningens objektivitet genom att analysera miljöredovisningarna i grupp och sinsemellan diskuterat kring olika detaljer som vi fann i miljöredovisningarna. Arbetet har även varit systematiskt genom vårt strukturerade sätt att identifiera, bedöma och registrera den information som miljöredovisningarna innehöll. Vårt konkreta arbetssätt beskrivs vidare i avsnitt 10.2. Den uppdelning som vi gjort i olika informationskategorier, vilket även beskrivs i avsnitt 10.3, har inneburit att vi gjort tolkningar kring vad den lämnade informationen avsåg och vilken kategori den därför skulle anses tillhöra. Det faktum att vår analys var relativt översiktlig talar för att de tolkningar som vi gjort kan anses vara giltiga på så sätt att de är i enlighet med vad som kan anses vara allmänna tolkningar (Svalastoga, 1969). Däremot är det dock så att vår ekonomiska utbildning och erfarenhet från näringslivets miljöredovisningar till viss grad har påverkat vårt sätt att bedöma och tolka miljöredovisningarnas innehåll.

Vår huvudsakliga avsikt med vår dokumentstudie var som nämnts att få svar på ställda frågor kring kommunala miljöredovisningars innehåll. Det är tänkbart att detta även skulle ha varit möjligt att göra genom att utveckla vår enkät, och på så sätt göra vår tvådelade undersökning mer tidseffektiv. Detta tillvägagångssätt valdes bort eftersom det skulle innebära att respondenten skulle tvingas svara på fler frågor,

vilket enligt Lekvall & Wahlbin (1993) kan leda till ett större bortfall, samt att vi ansåg att en del av analysens objektivitet och ”djup skulle gå förlorad. Detta eftersom vår analys i så fall skulle baseras på respondentens tolkningar och uppfattningar istället för våra egna.

2.3 Utformning av enkät

Vid utformningen av enkäten (se bilaga 1) utgick vi från vår problematisering och vårt teoretiska avsnitt för att avgöra vilka frågor som skulle tas med och hur dessa sedan skulle utformas. Hur frågan utformas, har stor betydelse för att undvika bortfall och för att få så användbara svar som möjligt. Det finns tre grundförutsättningar som måste vara uppfyllda för att en enkät ska ge användbara och tillförlitliga svar (Chisnall 2001). Dessa är, att respondenten förstår frågan, kan svara på den samt är villig att svara på den (ibid.).

För att försäkra oss om att respondenten skulle förstå frågorna på det sätt som var avsett användes ett språk som vi antog respondenterna förstod. Dessutom lät vi vår handledare och ett par av våra klasskamrater gå igenom enkäten för att om möjligt undvika att frågor missuppfattades och att resultaten därigenom skulle bli missvisande. Fördelen med att låta klasskamraterna se över enkäten var att de inte visste bakgrunden till enkäten och att deras synpunkter därmed var opåverkade av den diskussion som föregått enkäten.

Eftersom ett begrepp eller ord endast skall ha en tolkning för att minska risken för bortfall, ansåg vi det vara nödvändigt att tydligt förklara begreppet miljöredovisning i enkäten (Chisnall, 2001). Detta begrepp kan användas både som ett samlingsnamn för alla former av miljörelaterad redovisning och som en beteckning för en viss typ av miljöredovisningar. För att missförstånd skulle undvikas beskrevs i enkätens presentationsbrev att miljöredovisning är ett samlingsnamn för flera olika typer av miljöredovisningar såsom separat miljöredovisning, miljöbokslut, ”gröna nyckeltal” etc.

I presentationsbrevet förklarades att det var väsentligt för undersökningens tillförlitlighet och användbarhet att det var betydelsefullt att så många kommuner som möjligt svarar på enkäten. Det lyftes även fram att det är lika intressant att få veta varför vissa kommuner har valt att inte publicera någon miljöredovisning, som det är att få veta varför andra kommuner har valt att göra det. Dessa förklaringar gjordes i presentationsbrevet för att respondenternas skulle få en förståelse för enkäten för att på sätt undvika ett oönskat stort bortfall. För att respondenterna, på ett snabbt och enkelt sätt, skulle kunna få svar på eventuella frågor kring enkäten, lämnades även våra telefonnummer och vår gemensamma e-post adress i presentationsbrevet.

Det beslutades att de frågor som skulle användas i enkäten skulle vara slutna eftersom dessa är lättare att sammanställa och behandla än öppna frågor (Dahmström, 1996). Användandet av öppna frågor kan även som nämnts medföra ett ökat bortfall (Dahmström, 1996, Chisnall, 2001). Avsikten var att formulera svarsalternativ till de slutna frågorna så att det gick att pröva de tänkbara förklaringar till kommunal offentlig miljöredovisning som vi byggt upp utifrån

intressent- och legitimitetsteorin. I samråd med vår handledare kom vi fram till att det vore intressant att konstruera några olika påståenden till varje fråga, för att sedan låta respondenten ta ställning till påståendet. Eftersom grafiska skalor har bättre intervallgenskaper än verbala användes en femstegs instämmeleskala från överensstämmer inte till överensstämmer helt (Lekvall & Wahlbin, 1993).

I två av enkätens frågor (7, 10) har en annan frågeteknik använts. På dessa två frågor använde vi slutna svarsalternativ där respondenten ombads sätta ett kryss vid de alternativ som han ansåg riktiga. Respondenten bads dessutom att på en fråga rörande miljöredovisningens målgrupp rangordna dessa inbördes. Anledningen till att i denna fråga inte följde regeln om att bara fråga en sak i taget för att undvika missförstånd, var att vi ansåg att frågorna hade så pass olika inriktning att missförstånd inte skulle uppstå. (Dahmström, 1996) Vid utformningen av svarsalternativen till dessa två frågor kunde vi inte på något sätt vara säkra på att de svarsalternativ vi formulerade skulle vara uttömmande. Därför valde vi att komplettera frågorna med ett öppet svarsalternativ där respondenten själv kan formulera sitt svar. Vi ansåg dessutom att fördelen med att använda ett öppet svarsalternativ var att sådana svar går utöver våra tänkbara förklaringar för kommunal offentlig miljöredovisning och belyser därmed fenomenet i ett vidare perspektiv. På så sätt ansågs att dessa svar skulle kunna vara till stor hjälp i vår analys för att öka förståelsen kring kommunal miljöredovisning.

2.4 Motiv för en totalundersökning

I detta metodavsnitt kommer vi att förklara anledningarna till att vi valt att göra en totalundersökning framför en urvalsundersökning. Vi har valt att diskutera detta val i ett separat kapitel eftersom det i många avseenden är avgörande för den användbarhet som kan tillskrivas undersökningens resultat.

För att, genom vår dokumentstudie, få en bättre förståelse för vilka former av miljöredovisningar som används och dessutom se om det kan anses finnas några generellt gällande karaktäristiska drag för de olika formerna, valdes en totalundersökning. Vi ansåg att det var nödvändigt att samla in miljöredovisningar från alla kommunerna som publicerar en sådan för att inte riskera att missa någon typ av miljöredovisning.

Det faktum att vi redan på ett tidigt stadium bestämt oss för att genomföra en totalundersökning för vår dokumentstudie påverkade vårt val att genomföra en totalundersökning även för vår surveystudie. Detta eftersom vi ville använda oss av samma grupp av respondenter för enkäten som sedan skulle ligga till grund för dokumentstudien.

Det hade dock troligen varit möjligt dra slutsatser kring generellt gällande karaktäristiska drag även genom att använda ett urval av miljöredovisningar för dokumentstudien. Svårigheten med att använda ett sådant urval hade varit att avgöra hur urvalet skulle se ut. Möjliga urvalsmetoder skulle kunna vara att välja ett geografiskt område eller att utgå från den lista över miljöredovisande kommuner som fanns tillgänglig på kommunförbundets hemsida. Fördelen med ett sådant urval skulle vara att det varit möjligt att göra en grundligare analys inom den tidsram vi

arbetade med. Vi ansåg trots urvalets fördelar att det för vår dokumentstudie vore bäst att försöka samla in samtliga kommunala miljöredovisningar för att inte riskera att missvisande underlag användes i analysen.

Vad gäller vår för surveystudie var vi medvetna om att en totalundersökning inte automatiskt bör väljas bara för att den sekundsnabba distribueringen via e-post både gjorde det praktiskt och ekonomiskt möjligt. En urvalsundersökning kan ge samma möjligheter till generaliseringar och det är dessutom möjligt lägga mer energi på att minska bortfallet genom t.ex. påminnelser per telefon, om målpopulationen är mindre (Lekvall & Wahlbin 1993). Trots denna och andra fördelar som litteraturen nämner med urvalsundersökningar valdes som sagt en totalundersökning.

2.5 Handgripligt arbetssätt

2.5.1 Insamling av miljöredovisningar

På Kommunförbundets hemsida fanns en sammanställning av e-post adresserna till Sveriges samtliga kommuner. Genom att använda dessa e-postadresser skickades en första förfrågan ut till alla kommunerna om att få tillgång till den offentliga miljöredovisning som de publicerar. Kommunerna ombads även återkomma med namn och e-post adress till sin miljöchef/miljöansvarig. Anledningen till varför vi ville få miljöchefernas e-postadress var att vi ansåg det troligt att denne kunde svara på våra frågor kring respektive kommuns miljöarbete och redovisning därav. Drygt hälften av kommunerna återkom inom tio dagar med en kontaktperson till enkäten och ett fyrtiotal kommuner sände oss en miljöredovisning inom denna tid. Flera av kommunerna förklarade att de skickat namnet på någon annan än miljöchefen, eftersom de ansåg denne vara bättre lämpad för att svara på våra frågor. Detta var vanligen namnen på någon som tillhörde kommunens miljöförvaltning eller var insatt i kommunens miljöarbete på något liknande sätt. Vi bedömde att dessa namn var lika användbara som kommunernas miljöchefer för vårt syfte med enkäten, eftersom vi värderade kontaktpersonens kompetens högre än dennes befattning.

De allra flesta av de e-post adresser som användes för det första utskicket var allmänna informationsadresser av typ ”kommun@ale.se”. Därför ansågs det nödvändigt att använda andra adresser vid en andra förfrågan till de kommuner som inte svarat på det första utskicket. Detta för att höja sannolikheten att vår förfrågan skulle hamna hos lämpliga personer inom dessa kommuner. Det andra utskicket sändes till Agenda 21 –samordnaren i de kommuner som inte besvarat vår förfrågan. E-postadresserna till dessa personer fann vi på Kommunförbundets hemsida. Efter detta utskick steg antalet namn på kontaktpersoner till runt 220 stycken och det kom in 30 stycken miljöredovisningar. Vi ansåg inte att det var meningsfullt att skicka ut en tredje förfrågan till de kommuner som ännu inte besvarat oss utan beslöt oss för att använda de namn och miljöredovisningar vi fått in.

2.5.2 Utskick och påminnelse av enkäter

Enkäten sändes via e-post till samtliga kommuner i Sverige. För utskicket användes dels de e-post adresser till kontaktpersoner som vi lyckats få in och till de övriga kommunerna användes samma e-post adress som använts vid vår första förfrågan. Det hade varit möjligt att ytterligare en gång använda Agenda 21 –samordnarnas e-postadresser för att nå de kommuner som vi ännu inte hade fått någon kontakt med. Vi valde att inte använda dessa adresser dels för att de inte visat sig vara effektivare och dels för att vi inte ville påverka vem som skulle besvara enkäten inom respektive kommun.

Det kom snabbt in svar från olika kommuner som påpekade att vår enkät inte blivit bifogad i vårt utskick eller att det inte gick att öppna dokumentet. Vi gjorde därför ett nytt utskick två dagar senare till de kommuner som inte svarat inom denna tid. Anledningen till att vi väntade två dagar med att göra det nya utskicket av enkäten var dels att vi var osäkra på hur stor del av utskicket som hade misslyckats. Vi ville även att det nya utskicket skulle fungera som en påminnelse trots att svarstiden inte hade gått ut. Vi fick genast in flera svar vilket tyder på att det andra utskicket var effektivt. Det gjordes även en planerad påminnelse efter det att svarstiden gått ut. Respondenterna fick då ytterligare två dagar på sig att besvara enkäten. Att respondenterna vid påminnelsen inte fick längre tid på sig att besvara än två dagar samt att inte fler påminnelser gjordes, berodde på den tidsram som vi arbetade inom.

2.6 Reliabilitet och validitet

I de kommande två avsnitten diskuterar vi kring undersökningens reliabilitet (tillförlitlighet) och dess validitet (giltighet). Dessa två aspekter på en undersöknings genomförande redogör för huruvida undersökningens resultat kan anses användbara.

2.6.1 Reliabilitet

Reliabilitet är den aspekt på en mätningens säkerhet som har att göra med mätmetodens förmåga att motstå slumpens inflytande. En hög reliabilitet kännetecknas av att undersökningen skulle kunna göras om igen och samma resultat som följd. (Lekvall & Wahlbin, 1993) De faktorer som talar för en hög reliabilitet i vår enkätundersökning är dels att frågeförfarandet var standardiserat samt att vi arbetat för att minska riskerna för oklarheter eller svårigheter vid besvarandet av enkäten. En faktor som talar emot en hög reliabilitet är att det finns en risk för att enkätsvaren speglar respondentens uppfattning och inte kommunens. Därför skulle en ny undersökning där andra respondenter representerar kommunerna kunna få andra svar. I vissa fall har respondenterna själv angett att de svarar utifrån kommunens uppfattning och inte deras egen, men totalt sett finns ändå en risk för att svaren är vinklade. En annan faktor som talar emot en hög reliabilitet är om respondenterna inte kunnat svara på enkäten utan gissat (Lekvall & Wahlbin, 1993). Vi har i presentationsbrevet angivit att de respondenter som inte ansett sig kunna vara på frågorna gärna fick skicka denna vidare till någon som de ansåg var bättre

insatt i kommunens miljöarbete och redovisningen därav. I vilken mån enkäterna ändå varit föremål för gissande kan vi inte uttala oss om utan bara belysa den risk som föreligger.

I vår studie av de insamlade miljöredovisningarna är reliabiliteten direkt beroende av vår objektivitet. När en mätskalas reliabilitet i en enkät diskuteras kan detta ställas emot mätskalas upplösningsförmåga, d.v.s. hur små skillnader den kan urskilja (Lekvall & Wahlbin, 1993). En låg upplösningsförmåga motsvaras i detta fall av en högre reliabilitet än vad en hög upplösningsförmåga gör (ibid). Vi anser att ett liknande resonemang kan föras i vår situation. Detta eftersom vi anser att ju mer detaljerad vår analys är desto större är risken för att våra subjektiva tolkningar påverkar reliabiliteten i analysens resultat. Det är samtidigt så att ju mer detaljerad undersökningen är desto intressantare är den. Här krävs således en avvägning i undersökningens detaljeringsgrad mellan hur intressant undersökningen skall vara och hur subjektiva resultaten kan få vara. Vi valde att göra en övergripande analys av miljöredovisningarnas innehåll för att på så sätt öka reliabiliteten i de slutsatser som dras.

2.6.2 Validitet

När undersökningens validitet diskuteras så behandlas i vilken grad undersökningen mäter det som var avsett (Lekvall & Wahlbin, 1993). Syftet var att använda enkäten för att testa de analoga teorier vi konstruerat kring möjliga anledningar till varför vissa kommuner valt att redovisa sin miljösituation medan andra kommuner valt att inte göra det. Därför valde vi att låta respondenterna ta ställning till ett antal olika påståenden som var hänförliga till teorierna som skulle testas. Vi anser att detta förfarande har bidragit till att öka undersökningens validitet.

Förfarandet vid analysen av de insamlade miljöredovisningarna var till skillnad från enkäten att anse som induktivt. Det innebar att vi inte preciserat visste vad vi avsåg att mäta utan bara att vi skulle mäta miljöredovisningarnas innehåll. Innan vi började gå igenom miljöredovisningarna hade vi bestämt att vi skulle begränsa vår undersökning till att notera sådant som framhävdes genom rubriker, i kursiv stil eller liknande. Detta innebär att det finns en risk att miljöredovisningarna även uppfyller informationskategorier som vi inte noterat. Vi är därför medvetna att den innehållsanalys som vi har genomfört inte kan anses uttömmande utan bara visa på vilken typ av information som tydligt framhävs i de olika formerna av miljöredovisningar.

3 Kommunalt miljöarbete

I detta kapitel beskriver vi övergripande några av de krav som finns på kommuner att arbeta med miljöfrågor och hur kommunerna faktiskt arbetar med dessa frågor. I kapitlets första avsnitt behandlas begreppet ”en ekologiskt hållbar utveckling” som genomgående präglar svenskt miljöarbete, oavsett nivå. Det andra avsnittet i detta kapitel syftar till att öka förståelsen för de krav som finns på kommunerna att arbeta med miljöfrågor och miljöarbete. I kapitlets sista del beskrivs sedan hur kommuner arbetar med Agenda 21.

3.1 Sveriges miljömål

Den 28 april 1999 antog riksdagen de 15 olika miljökvalitetsmål som regeringen fört fram i propositionen (1997/98:145) Svenska miljömål – miljöpolitik för ett hållbart Sverige (Naturvårdsverket 2002-05-21a). Dessa miljömål är:

1. Begränsad klimatpåverkan	9. Grundvatten av god kvalitet
2. Frisk luft	10. Hav i balans, levande kust och skärgård
3. Bara naturlig försurning	11. Myllrande våtmarker
4. Giftfri miljö	12. Levande skogar
5. Skyddande ozonskikt	13. Ett rikt odlingslandskap
6. Säker strålmiljö	14. Storslagen fjällmiljö
7. Ingen övergödning	15. God bebyggd miljö
8. Levande sjöar och vattendrag	

Tabell 1. Miljömål.

Vad dessa mål exakt innebär förklaras inte här men visionen med målen är att skapa ett ekologiskt hållbart samhälle. De framlagda miljömålen skall fungera som ett riktmärke för allt svenskt miljöarbete, oavsett var och av vem det bedrivs. (Naturvårdsverket, 2001) Begreppet ”ett ekologiskt hållbart samhälle” används i många fall synonymt med begreppet ”en hållbar utveckling” som fördes fram under den s.k. Brundtland kommissionen 1987, och som betyder: ”att utvecklingen tillgodoser dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillgodose sina behov”. (Agenda 21, 2002-06-02). Detta sistnämnda begrepp kan delas upp i de ömsesidigt beroende delarna:

- Ekologisk hållbarhet
- Social hållbarhet
- Ekonomisk hållbarhet
- Kulturell hållbarhet

(Agenda, 21 2002-05-22)

För att en hållbar utveckling skall vara möjlig är det avgörande att det finns ett helhetstänkande i miljöarbetet. Om någon av dessa 4 dimensioner skulle falla bort går det inte heller att uppnå en hållbar utveckling. Den svenska regeringen har anammat ett sådant helhetstänkande och lyfter fram tre mål som en politisk vision för att samhällsutvecklingen skall möjliggöra ett ekologiskt hållbart samhälle. (ibid.)

Dessa är:

Miljömålet - Vi ska minska påverkan på miljön till vad den naturligt kan ta hand om.

Försörjningsmålet - Vi ska bevara skogens, vattnens och jordens produktionsförmåga och använda en större andel förnybara råvaror.

Användningsmålet - Vi ska kraftigt effektivisera användningen av material och energi.(ibid.)

På regeringens uppdrag har Naturvårdsverket arbetat fram ett förslag till en nationell strategi för informations- och kunskapsförmedling kring Agenda 21 och ekologiskt hållbar utveckling. Syftet är enligt uppdraget att höja det allmänna miljömedvetandet om sambandet mellan vår livsstil och utveckling mot ekologisk hållbarhet, samt att nå nya grupper av människor. (Naturvårdsverket 2002-05-21b)

Det framkom att information är ett viktigt instrument för att skapa förutsättningar för en ekologiskt hållbar utveckling med människan i centrum. För att informationen ska fungera måste den utgå ifrån olika målgruppers intresse och behov. De lokala informatörerna är viktiga vidareförmedlare av relevant miljöinformation som efterfrågas av medborgare och konsumenter. Kommunerna spelar även i fortsättningen en nyckelroll i det svenska Agenda 21 –arbetet, genom att de kan vidta åtgärder och involvera olika grupper i lokalsamhället för en hållbar utveckling. (Naturvårdsverket 2002-05-21b)

3.2 Krav på kommuner att arbeta med miljöfrågor

3.2.1 Lagliga krav

Enligt MB¹, som infördes den 1 januari 1999, har de Svenska kommunerna ett samhällsansvar som syftar till att främja en hållbar utveckling. Kommunerna har en betydande roll i det svenska miljöarbetet genom att de vid rådgivning, upplysning eller liknande verksamhet, skall arbeta för att miljöbalkens ändamål skall kunna tillfredställas (MB 26:2 §, 3 st.). Nedan beskrivs några av de miljöansvarskrav som främst miljöbalken ställer på kommunerna. Vidare beskrivs även de krav som ställs angående kommunens roll som tillstånds- och tillsynsmyndighet.

¹ Miljöbalken (1998:808)

3.2.1.1 Miljöansvarskrav

Ett påtagligt ansvar som MB 15:8 § föreskriver kommunerna är den kommunala renhållningsskyldigheten. Den innebär kortfattat att kommunerna ansvarar för att hushållsavfall, som inte omfattas av producentansvaret, transporteras till en behandlingsanläggning, om det behövs för att dels tillgodose skyddet för människors miljö och hälsa och dels att hushållsavfall återvinns eller bortförskaffas. (MB 15:8 § p.1) Ett annat renhållningsansvar har kommunerna enligt LGS². I den 2 § i nämnd lag föreskrivs att kommunerna även ansvarar för gaturenhallning, snöröjning och liknande åtgärder på gator, torg, parker och andra allmänna platser. Detta för att förhindra uppkomsten av olägenheter för människors hälsa.

Kommuner ansvarar också för de allmänna vatten och avloppsanläggningarna som bereder bostadshus eller annan bebyggelse med vattenförsörjning (VA³ 1 §). Denna verksamhet klassas som miljöfarlig (MB 9:1 §) och skall drivas, utföras och föras med anordningar så att de uppfyller krav ur miljö- och hälsoskyddssynpunkt (VA 12 §). Vidare krävs det att en kommun upprättar en miljökonsekvensbeskrivning, då anläggningen kan antas medföra en betydande miljöpåverkan. Detta för att åskådliggöra en samlad bedömning av den inverkan som anläggningen har på hälsan, miljön och hushållningen med resurserna (VA12a §).

Förutom reglerna i MB ansvarar kommunerna också för att det skall finnas en räddningstjänst med tillhörande räddningskår (RtjL⁴ 6 & 9 §§). Denna verksamhet skall vid olyckshändelser och överhängande fara för olyckshändelser begränsa och hindra skador på egendom eller människor eller i miljön (RtjL 2 §)

3.2.1.2 Tillstånd- och tillsynskrav

Kommunen är en av de prövningsmyndigheter som prövar mål och ärenden som rör miljöbalken (MB 16:1 §). Vissa verksamheter av miljöfarlig art får inte drivas utan att tillstånd eller annan anmälan har gjorts till prövningsmyndigheterna (MB 9:6 §). Anledningen till att detta förfarande har införts är att det skall vara möjligt att kontrollera verksamheter redan innan de börjat påverka miljön (Naturvårdsverket 2002-05-29). Om den miljöfarliga verksamheten kan antas ha en liten miljöpåverkan får en kommunal nämnd pröva frågor om tillstånd (MB 9:8 §). Vidare krävs det enligt MB 17:6 § att kommunfullmäktige godkänner och ger sitt tillstånd för att regeringen skall kunna bevilja tillstånd för vissa verksamheter som t.ex. stålverk, massafabriker, cementfabriker etc., enligt MB 17:1 §. Förutom prövning av miljöfarliga verksamheter enligt MB 9:8 § ansvarar även kommunen, genom valda nämnder, för tillsyn av dessa för att kontrollera att MB och givna tillstånd efterlevs (MB 26:1 §, 1 & 2 st & 26:3 §).

MB 5:3 § behandlar kommunernas ansvar för att säkerställa att de miljö kvalitetsnormer som regeringen föreskrivit efterlevs. Miljö kvalitetsnormer är ämnade att säkra kvaliteten på mark, vatten, luft eller miljön i övrigt för att varaktigt skydda människors hälsa (MB 5:1 §). Kommunernas ansvar att säkerställa

² Lag (1998:814) om gaturenhallning och skyltning

³ Lag (1970:244) om allmänna vatten och avloppsanläggningar

⁴ Räddningstjänstlag (1986:1102)

miljökvalitetsnormernas efterlevnad gäller både ut mot allmänheten och inom den egna verksamheten, t.ex. väghållning och renhållning. Även den kommunala planeringen skall, enligt MB 5:3 & PBL⁵ 2:1 2st., visa hänsyn till gällande miljökvalitetsnormer. Huruvida myndigheterna efterlever miljökvalitetsnormerna vid sin planering kontrolleras av respektive länsstyrelse. (Naturvårdsverket, 2000)

3.2.2 Krav enligt propositionen (1997/98:145), Svenska miljömål – miljöpolitik för ett hållbart Sverige

I Propositionen 1997/98:145, som var en vidareutveckling och precisering av målet med ett ekologiskt hållbart samhälle, framhölls vilket ansvar som olika organisationer har för att arbeta mot de uppsatta målen. Där föreskrevs att kommunerna har ett ansvar för att inom sina kompetensområden i samverkan med länsstyrelserna anpassa och precisera de framlagda miljömålen till lokala förhållanden. De anpassade målen ska sedan fungera som utgångspunkter för att formulera olika målsättningar och åtgärdsprogram. I propositionen lades vidare fram att många kommuner arbetar med lokala mål och handlingsprogram inom ramen för deras lokala Agenda 21 –arbeten och att de nationella kvalitetsmålen bör ses som ett stöd för att vidareutveckla detta arbete. Kommunerna har även ett ansvar för att utvärdera uppnådda resultat och att relatera dessa till lokala insatser. (Proposition 1997/98:145)

3.3 Hur kommuner arbetar med miljöfrågor

I detta kapitel fokuseras inte på i vilken mån kommunerna uppfyller de lagliga krav som angetts ovan. Kapitlet syftar istället till att lyfta fram det miljöarbete i de svenska kommunerna som går utöver miljöbalkens krav.

3.3.1 Agenda 21

Agenda 21 står för ”dagordning för det 21: a århundradet” och är ett handlingsprogram för hållbar utveckling som antogs vid FN:s konferens om miljö och utveckling i Rio de Janeiro 1992. Denna handlingsplan innebär att människor och organisationer på alla nivåer i samhället ändrar de vanor och beteenden som skadar miljön. Målet med detta arbete är att minska miljöproblemen och utrota fattigdomen. (Agenda 21, 2002-05-22)

3.3.1.1 Genomförandet av Agenda 21

Agenda 21 är inte juridiskt förpliktigande. Däremot är det ett politiskt och moraliskt ansvar för de olika länderna att arbeta för en hållbar utveckling. De förändringar man kommit överens om kräver att så många människor som möjligt deltar och därför har den lokala nivån fått en särskilt stor roll i Agenda 21-arbetet. (Agenda 21,

⁵ Plan- och bygglag (1987:10)

2002-05-22) Denna så kallade subsidiaritetsprincip är en av huvudprinciperna inom Agenda 21 och innebär att beslut ska tas och åtgärder ska genomföras så nära de berörda som möjligt. Utifrån detta perspektiv åtog sig Sveriges kommuner att senast vid årsskiftet 1995/96 ha påbörjat det lokala Agenda 21-arbetet, det vill säga att varje kommun ska ha utarbetat en lokal Agenda 21 –plan för miljöarbetet inom den egna kommunen. (Naturvårdsverket, 2002-06-09)

Lokalbefolkningen ska tillsammans med kommunerna ta fram en lokal handlingsplan som är anpassad efter det egna närområdet, så att det är de lokala behoven och önskemålen som tas om hand. I Sverige har Agenda 21 fått ett stort gensvar. Arbetet med att formulera lokala Agenda 21-program pågår eller har pågått i de flesta kommunerna. (Agenda 21, 2002-05-22)

På FN-konferensen i Rio de Janeiro 1992 bestämdes det att alla länder skulle inleda arbetet med Agenda 21 på lokal nivå. Varje lokalsamhälle fick till uppgift att utforma en lokal Agenda 21, en lokal handlingsplan, som utgår från de speciella problem och förutsättningar som finns i det egna närområdet. Därför har kommunerna en fått en nyckelroll i sammanhanget, som samordnare och som "motor" i det lokala arbetet. (Agenda 21, 2002-05-22)

År 1998 gjordes på beställning av Svenska Kommunförbundet och Miljödepartementet en enkät om kommunernas arbete med Agenda 21. För enkäten svarade Eckerberg och Brundin, statsvetenskapliga institutionen vid Umeå universitet, och de kom bland annat fram till att:

- 56 % av kommunerna hade antagit lokala handlingsplaner för Agenda 21.
- Ytterligare ett antal kommuner hade fattat beslut om att utveckla en handlingsplan, men var ännu inte färdiga att anta den.
- Flera kommuner upprättade tidigt lokala Agenda 21-verksamheter, en kommun redan år 1992. Majoriteten av handlingsplanerna antogs 1997.
- 78 % av kommunerna hade särskilda medel avsatta för Agenda 21-arbetet. I huvudsak har finansieringen skett lokalt i kommunerna. (ibid.)

Jämfört med 1995, då en liknande enkät genomfördes, hade resurserna som avsatts till Agenda 21-verksamheten minskat i nära 30 % av kommunerna. Bland de övriga kommunerna hade anslagen till Agenda 21 förblivit på samma nivå eller ökat. (ibid.)

I en annan undersökning från 2001 frågades bland annat om kommunfullmäktige antagit en lokal handlingsplan för Agenda 21. Undersökningen visade, i förhållande till den undersökning som beställdes av Svenska Kommunförbundet och Miljödepartementet 1998, på en ökning av det antal kommuner i Sverige som har antagit en lokal handlingsplan för sitt Agenda 21 –arbete. Enligt Miljöeko var det ett 60- tal kommuner som ännu inte antagit någon lokal handlingsplan, vilket minst motsvar 76 % av Sveriges kommuner. Vidare anger Miljöeko att det är ett flertal kommuner som svarat att de arbetar efter liknande mål, även om det formella dokumentet saknas. (Miljöeko, 2002-04-15)

4 Kommunal miljöredovisningsskyldighet

I detta kapitel redogörs först för vilka krav som finns på kommunerna att lämna miljöinformation. I det andra avsnittet diskuteras olika aspekter på varför det kan anses att kommuner borde upprätta en offentlig miljöredovisning.

4.1 Krav på kommuner att redovisa sitt miljöarbete

4.1.1 Krav enligt Lag (1997:615) om kommunal redovisning (LKR)

Det övergripande syftet med den kommunala redovisningen, som regleras i LKR⁶ är att ge kommunens olika intressenter relevant information. Redovisning skall både förmedla en historisk bild över hur den redovisande enheten skött sig och en framtidsbild av enhetens förutsättningar för en långsiktig gynnsam utveckling. Det framgår dessutom att kommunal redovisning skall upprättas enligt god redovisningssed. (Brorström, Eriksson & Haglund, 2001) Det konkreta krav som ställs i ÅRL⁷ angående information om företags miljöpåverkan i årsredovisningens förvaltningsberättelse saknar motsvarighet i LKR. Det framgår dock av 4 kap. 1 § LKR att det i förvaltningsberättelsen bland annat skall lämnas upplysning om (a) sådana förhållanden som inte skall redovisas i balans- eller resultaträkningen men som är viktiga för att bedöma kommunens ekonomi och ställning samt (b) om sådana händelser av väsentlig betydelse som inträffat under räkenskapsåret eller efter dess slut. Den närmare betydelsen av förvaltningsberättelsens upplysningskrav bör, enligt förarbetena överlämnas till praxisutvecklingen och prövas utifrån vad som anses vara god redovisningssed (Brorström et al., 2001). Bo-Lennart Nilsson vid Rådet för kommunal redovisning (2002-04-26) förklarade efter en förfrågan via e-post att det inte är praxis att miljöinformation skall lämnas i kommunal externredovisning. Därav följer att LKR inte ställer några krav på kommuner att externt redovisa miljöinformation

4.1.2 Krav enligt EU:s direktiv om allmänhetens tillgång till miljöinformation

Århuskonventionen (23-25 juni 1998) samlade mer än 50 europeiska miljöministrar och behandlade tre grundläggande frågor; medborgarnas rätt till miljöinformation, rätt att delta i miljöbeslut och att få denna rätt prövad i domstol. (Miljöministeriet, 2002-06-01). Som en direkt följd av Århuskonventionen lade EU-kommissionen i juni 2000 fram ett förslag till ett nytt direktiv angående allmänhetens tillgång till miljöinformation, vilket senare antogs av Europaparlamentet och Europeiska Unionens Råd.

⁶ Lag (1997:615) om kommunal redovisning

⁷ Årsredovisningslagen (1995:1554)

Det framlagda förslaget innebär att offentliga⁸ myndigheter har en skyldighet att på begäran tillhandahålla den miljöinformation som de innehar⁹ och detta skall ske utan att den sökande behöver ange några skäl för sin begäran. Informationen skall dessutom tillhandahållas i den form den sökande begär om inte informationen redan tills tillgänglig i annan form (Faktapromemoria, 2000-09-12). Det finns även en skyldighet för offentliga myndigheter att ”aktivt” tillhandahålla och sprida miljöinformation till allmänheten (Europeiska Gemenskapens Kommission, 2000-06-29). Exempel på miljöinformation som skall spridas aktivt är miljöstrategier, miljöplaner och miljörapporter (Faktapromemoria, 2000-09-12). Det första skälet som anges för att driva igenom direktivet är att en ökad informationstillgång ökar medvetandet för miljöfrågor bland allmänheten vilket leder till bättre miljöskydd (Europeiska Gemenskapens Kommission, 2000-06-29). Den svenska regeringen har i ett annat sammanhang framfört att de förväntar sig att alla berörda myndigheter tillgängliggör miljöinformation för alla intresserade, för att på så sätt underlätta ett lokalt miljöengagemang (Skrivelse, 2001/02:173).

4.2 Därför borde kommuner redovisa sitt miljöarbete

I regeringens proposition (1996/97:167) ”Miljöredovisning och miljöinformation i näringslivet” uttalades att Sverige skall vara ett föregångsland och en drivande kraft på vägen mot en ekologiskt hållbar utveckling. Regeringen lyfte fram, att för att nå denna målsättning är en förutsättning att Sverige har ett miljöanpassat näringsliv. Idén med propositionen var att, genom en öppen informationsgivning från företagen angående deras miljöarbete tillsammans med ett allmänt ökat miljömedvetande, göra det möjligt för olika grupper i samhället att genom sitt agerande driva på en ökad miljöanpassning av näringslivet. Informationsgivning från företagen i miljöhänseende ansågs vara en nödvändig förutsättning för att möjliggöra miljöanpassningen av samhället och antogs medföra flera positiva effekter. Två av dessa positiva effekter var att allmänhetens berättigade krav till öppen, lättillgänglig och kvalitetsgaranterad information skulle säkras samt att hushållen skulle få ökade möjligheter att göra miljöanpassade val. Några sidor senare i propositionen framhävdes betydelsen av att staten och kommunerna skall vara föregångare och på så sätt driva på miljöarbetet. Det framgår tydligt hur kommuner kan ta sitt miljöansvar, men det nämns inte något om hur de skall informera om sitt miljöarbete, trots att information tidigare i propositionen framhävdes som en nödvändighet för att nå en ekologiskt hållbar utveckling. (Proposition, 1996/97:167)

I en annan proposition som överlämnades till regeringen under 1998 diskuterades att kommunerna har ansvar för att anpassa de nationella miljömålen till deras lokala förhållanden. Det framhävs att detta bör ske genom en dialog med det lokala näringslivet, lokala organisationer samt kommunens invånare. (Proposition, 1997/98:145) Återigen framträder betydelsen av att kommuner redovisar sitt

⁸ ”Regering eller annan offentlig förvaltning på nationell, regional eller lokal nivå”(Europeiska Gemenskapens Kommission, Bryssel den 29.06.2000, KOM(2000) 402 slutlig, 2000/0169(COD sid 21)

⁹ Gäller med undantag för att skydda vissa legala intressen

miljöengagemang eftersom detta är en förutsättning för att en dialog med berörda parter.

Kommunerna har även ett ansvar för att följa upp sina miljömål och relatera resultaten till lokala insatser. Det har lyfts fram att de lokala miljöräkenskaper och indikatorer som utvecklats av många kommuner kan anses vara en bra bas att stå på vid genomförandet av detta arbete. (Proposition 1997/98:145)

I skrivelsen (2001/02:173) ”En samlad naturvårdspolitik” som regeringen lämnade till riksdagen så sent som i mars 2002, framhövdes ännu en gång betydelsen av miljöinformation för att möjliggöra en dialog mellan olika grupper i samhället. Det framhävs att det är en demokratisk fråga att alla berörda parter skall ha möjligheten att vara delaktiga i processer vars resultat kan komma att beröra dem. Därför betonas det att alla bör ha möjlighet att få tillgång till sådan information som kan anses vara relevant i sammanhanget och få tillfälle att uttrycka sig i en dialog. Den fördel med en ”stark” dialog som lyfts fram i skrivelsen är att den medför bättre möjligheter att nå de av regeringen uppsatta miljömålen. Regeringen för fram att en grundförutsättning för att en sådan ”stark” dialog skall kunna åstadkommas är tillgång till information. Säkerställandet av sådan informationsgivning bör, enligt regeringen dessutom ses som ett steg i genomförandet av Århuskonventionen. (Skrivelse, 2001/02:173)

Ur de ovan förda resonemangen framstår det som klart att kommuner på något sätt borde redovisa sitt miljöarbete på ett sådant sätt att det är lättillgängligt och förståeligt för allmänheten. Det betonas att kommunerna skall vara föregångare i arbetet för ett ekologiskt hållbart samhälle, vilket indirekt borde betyda att de även skall redovisa sitt miljöarbete på ett föredömligt sätt. Detta eftersom informationsgivning anses vara en nödvändighet för att nå ekologiskt hållbar utveckling.

5 Miljöredovisning

I detta kapitel förklaras vad en kommunal miljöredovisning är. Detta görs med utgångspunkt i den litteratur som behandlar miljöredovisning i näringslivet. Därefter anges och beskrivs några av de olika typer av kommunala miljöredovisningar som förekommer. Det ges även tydliga definitioner av begreppen miljöredovisning och miljöbokslut för att tydliggöra den skillnad som föreligger mellan dessa begrepp.

5.1 Miljöredovisning inom privat sektor

För företag är miljöredovisning ett frivilligt åtagande även om det enligt den ändrade ÅRL numer existerar krav på miljöinformation i förvaltningsberättelsen. Vidare krävs enligt miljöbalken viss miljörapportering av tillståndspliktiga verksamheter (MB 26:20 §). En allmän ökad miljömedvetenhet har dock lett till krav på miljöhänsyn på en mängd olika områden. Utvecklingen av samhället har gjort företag och organisationer medvetna om miljöarbetets betydelse ur kundernas synvinkel, eftersom dessa är en förutsättning för företagets långsiktiga överlevnad. Andra intressenter till företaget såsom aktieägare, investerare, finansanalytiker, banker och försäkringsbolag har insett att företagets miljörelaterade agerande även kan ses ur en ekonomisk synvinkel. Detta betyder att företagets miljöarbete kan ses som marknadsdrivet och för att tillgodose intressenternas krav på denna typ av information publicerar de en miljöredovisning. (Larsson, 1999) Miljöredovisningen är endast ett av många sätt för företaget att kommunicera sitt miljöarbete till intressenterna, men ett av de viktigaste. Oavsett om miljöredovisningen sker i en separat handling eller som en del av årsredovisningen har företaget möjlighet att på ett sammanhållet sätt beskriva sina ansträngningar på miljöområdet, sina miljöprestanda och deras betydelse för den fortsatta utvecklingen. (Larsson, 1997)

Miljöredovisning kan ses utifrån två olika utgångspunkter. Enligt klassisk redovisningsteori syftar miljöredovisning till att identifiera och rapportera direkta finansiella risker som har miljöanknytning. Samma bedömningsgrunder gäller därmed såväl extern redovisning för verksamhetens miljömässiga effekter som bedömningen av företagets övriga aktiviteter såsom t.ex. avtal, garanti- och skadeståndsanspråk. Sedvanliga regler för intäkts- och kostnadsrapportering och försiktighets- och realisationsprinciperna gäller alltså även miljöanknutna händelser. Den andra utgångspunkten låter miljöredovisningen sträcka sig betydligt längre än till traditionell finansiell information. Oavsett om det på balansdagen föreligger ett direkt företagsekonomiskt ansvar är syftet att redovisa företagets miljömedvetenhet och miljömässiga uthållighet. I detta fall är informationsinnehållet mer omfattande och kan utgöras av en beskrivning av företagets totala miljöarbete, vilket innefattar såväl kvantitativa som kvalitativa beskrivningar. Syftet med denna typ av miljöredovisning är att ge läsaren en helhetsbild av företagets miljöpåverkan på både kort och lång sikt. (Larsson, 1999)

Det finns ett flertal olika miljöredovisningsmodeller som ger vägledning om vad som bör behandlas i ett företags miljöredovisning. Exempel på sådana är EU:s miljörevisionsförordning Eco-Management and Audit Scheme (EMAS) och en miljöredovisningsmodell som FN:s miljöorgan United Nations Environment Programme (UNEP) utvecklat. Eftersom det inte finns några regler för hur en miljöredovisning skall utformas så ser miljöredovisningarna i praktiken mycket olika ut. En annan anledning till varför miljöredovisningarna har ett skiftande utseende och innehåll är att företagen och deras verksamhet ser olika ut och har varierande miljöproblem samt att företagen anstränger sig i olika grad för att hantera dessa. (Bergström, Catasús & Ljungdahl, 1998)

5.2 Miljöredovisning inom kommunal sektor

Under det senaste årtiondet har det skett en stor ökning av antalet miljöredovisningar bland företag och dessa görs exempelvis dels som separata och dels som en del i årsredovisningen. Även många av de svenska kommunerna publicerar någon form av offentlig miljöredovisning (Bergström et al., 1998). År 1996 var det cirka 50 kommuner som publicerade någon form av offentlig miljöredovisning (Kommunförbundet, 2002-04-16). En rapport gjord av Emilsson & Hjelm (2001) visade att av 235 undersökta kommuner var det 118 stycken som gjorde någon form av separat offentlig miljöredovisning år 2000. Omfattningen av kommunal miljöredovisning har alltså i likhet med miljöredovisningen inom den privata sektorn varit föremål för en omfattande ökning.

Kommunförbundet (2002-04-16) anger att en miljöredovisning syftar till att synliggöra miljöfrågorna för invånarna och den kommunala organisationen. Ett annat tänkbart syfte kan vara att ge information till det lokala näringslivet (Lind et al., 1996). Som information, uppföljning och beslutsunderlag kan miljöredovisningen vara ett instrument som driver kommunens miljöarbete framåt. Den ekonomiska redovisningen breddas med denna information till att även omfatta miljöfrågorna. Det har inom den kommunala miljöredovisningen har utvecklats ett språk som närmar sig företagsekonomins, särskilt genom arbetet med gröna nyckeltal. (Kommunförbundet, 2002-04-16)

Kommunförbundet (1996) har presenterat att de med kommunal miljöredovisning menar en i de flesta fall årlig sammanfattande redovisning av miljöpåverkan, miljötillståndet och miljöarbetet i kommunen. Redovisningen kan göras både i text och med hjälp av nyckeltal och andra kvantitativa beskrivningar. I miljöredovisningen finns ofta kommunens policy, mål, program, resurser, genomförande och resultat angivna. Beskrivningar görs såväl av kommunal som annan verksamhet och även importerade miljöproblem och andra förklarande faktorer redovisas.

Enligt tidigare studier (Lind et al., 1996) har det framkommit att de svenska kommunerna har olika benämningar på den miljöredovisning som arbetats fram. Exempel på hur kommunerna presenterar sin miljöredovisning är genom en separat miljöredovisning, miljöbokslut, ”gröna nyckeltal” och miljöredovisning i årsredovisningen (Kommunförbundet, 1996).

Lind et al. (1996) har utarbetat en definition av begreppen miljöredovisning och miljöbokslut. Genom dessa definitioners tydliggör dels vad de olika redovisningsformaten bör omfatta samt vilka skillnader som föreligger mellan en miljöredovisning och ett miljöbokslut.

”Miljöredovisning är en regelbundet genomförd sammanställning över miljöns kvalitativa och kvantitativa utveckling, inklusive analys av uppkomst, tillstånd och hotbilder.” (Lind et al., 1996 sid. 26)

*”Miljöbokslut är en miljöredovisning, som kopplas till en framtida vision, formulerade mål och medföljande åtgärdsproblem samt en uppföljning och värdering av detta med syfte att:
indikera samhällsutvecklingens riktning och takt mot en uthållig utveckling.
synliggöra förändringsprocessen i miljöarbetet, dvs. samband mellan och återkoppling av miljö tillstånd, miljömål, åtgärder och uppföljning.” (Lind et al., 1996 sid. 26)*

Den skillnad mellan de olika begreppen som framträder i Lind et als (1996) definitioner är miljöbokslutets målkoppling. Miljöboksluten kännetecknas alltså, enligt ovanstående definition av en mål- åtgärd- uppföljnings struktur.

Enligt Hagnell (2000) är ”gröna nyckeltal” är ett sätt att i siffror och diagram åskådliggöra miljö tillståndet, miljö påverkan, resursanvändningen och miljöarbetet. Detta är ett instrument för att vidga rapportering och beslutsunderlag i en kommun utöver det mer strikt ekonomiska. Nyckeltalen ska ge möjlighet till jämförelser över tid, mellan kommuner och antalet ska vara begränsat för att ge överskådlighet. Kommunförbundet (1996) uttalar att gröna nyckeltal kan användas som information för att synliggöra miljöförhållanden och miljöarbete. De ingår ofta i kommunala miljöredovisningar och miljöbokslut. Miljöredovisningen kan vara separat eller finnas med som ett eget kapitel i kommunens årsredovisning. Tillsammans med ansvariga för miljöredovisningen i 15 kommuner har Kommunförbundet tagit fram 25 gröna nyckeltal som ska vara jämförbara mellan kommuner (Kommunförbundet, 2002-06-09, se bilaga 2). Syftet med dessa är att bidra till en fortsatt utveckling av gröna nyckeltal som ett instrument att sätta fokus på frågor om resursförbrukning, miljöarbete och miljö tillstånd i enskilda kommuner (ibid.).

Förutom att en miljöredovisning som innehåller gröna nyckeltal kan användas i informationssyfte så anger kommunförbundet (1996) att denna även kan vara en hjälp i uppföljning och utvärdering av verksamheten samt som beslutsunderlag.

6 Tänkbara förklaringar till fenomenet offentlig kommunal miljöredovisning

I det första avsnittet i detta kapitel ges en övergripande beskrivning av den legitimitet- och intressentteori som kan anses förklara varför företag väljer att miljöredovisa. Därefter förklarar vi varför vi anser att dessa även är tillämpliga för att förklara förekomsten av kommunala miljöredovisningar. Vi redogör därefter för den kommunal intressentmodell som vi konstruerat och för de förklaringar som vi anser tänkbara för att förklara fenomenet offentlig kommunal miljöredovisning.

6.1 Intressent- och legitimitetsteorin - teorier om fenomenet miljöredovisning

Forskare (Gray et al., 1995; Ljungdahl, 1999) som studerat förekomsten av frivilliga miljöredovisningar inom privat sektor har använt intressent- och legitimitetsteorin för att förklara detta fenomen. Grundtanken i intressentteorin är att en organisation aldrig är självförsörjande, utan är beroende av transaktioner med sin omgivning för att erhålla tillräckligt med resurser för att överleva. (Rehman, 1969) Intressenterna kan delas upp i primära och sekundära där de primära intressenterna utgör den grupp som ett företag gör transaktioner med för att möjliggöra en framtida existens. De sekundära däremot är de som inte är kritiska för ett företags fortlevnad. (Clarkson, 1995) Dock kan inte en organisation ignorera de sekundära intressenterna eftersom dessa dels innehar en immateriell resurs i form av samhällelig legitimitet, och dels har förmågan att influera de primära intressenternas transaktionsvilja med företaget. För att uppnå samhällelig miljölegitimitet kan företag publicera en frivillig miljöredovisning för att signalera om att de anpassat sig efter gällande normer. (Ljungdahl, 1999).

6.2 Kommuners behov av legitimitet

Det har antytts av Bergström et al. (1998) att de vanliga förklaringarna till förekomsten av frivilliga miljöredovisningar bland företag inte i samma utsträckning kan anses gälla kommunal verksamhet. Vi anser dock att denna teori är användbar för att förklara varför kommuner väljer att redovisa sin miljöpåverkan. Det föreligger förvisso en väsentlig skillnad mellan företag och kommuner vad gäller hur en avsaknad av legitimitet från intressenterna påverkar organisationen. För ett företag leder en bristande legitimitet oavkortat till sämre resultat- och framtidsutsikter. Det resultatkrav som finns på kommuner är att deras finanser skall balansera över en treårs cykel (Skrivelse, 2001/02:102). För att förstå hur legitimitet från intressenter påverkar kommunernas finanser har vi valt att dela upp begreppet legitimitet i en inre och en yttre del. Uppdelningen baseras på vad Drakenberg och

Jakobsson (1995) och Kommunförbundet (1996) anser vara de viktigaste målgrupperna för miljöinformation. Inre legitimitet rör sådana grupper som är verksamma inom kommunens verksamhet, så som anställda och politiker. Med yttre legitimitet berörs sådana grupper, utanför kommunens organisation, som har ett intresse i kommunens arbete, t.ex. kommunens invånare, företag, staten och grannkommuner.

En sak som vi anser bör ”hållas i tanken” när nästkommande avsnitt läses, är betydelsen av att vara ”legitim”. Legitimitet från en intressentgrupp uppnås när dennes krav uppfylls. Det handlar således inte om att bäst uppfylla intressentgruppens krav, utan bara att uppfylla dem. Det är även viktigt att uppmärksamma att, när legitimitet ur miljösynpunkt (miljölegitimitet) uppnåtts från en intressentgrupp så är det bara en av flera faktorer som påverkar intressentens beslut eller beteende. För att exemplifiera detta, så innebär miljölegitimitet från näringslivet inte automatiskt att ett företag kommer att etablera sig i den kommun som anses legitim, utan ett sådant beslut påverkas även av kommunens geografiska läge, tillgång till efterfrågad arbetskraft, bidrag etc. Betydelsen av miljölegitimitet ses bäst ur ett ”allt annat lika” –perspektiv.

6.2.1 Anställda

En förklaring till varför kommuner publicerar en miljöredovisning kan vara att det finns ett krav på uppskattning från kommunen bland de anställda som arbetar med miljöfrågor. Azzone et al. (1997) förklarar att anställda inom den privata sektorn som är direkt involverade i och berörda av företagets miljöarbete, efterfrågar information kring företagets miljöarbete. Författarna har även funnit att de anställda efterfrågar information som skapar delaktighet i arbetet. Därför torde, enligt ett analogt resonemang, även kommunalt anställda som är delaktiga i kommunens miljöarbete efterfråga miljöinformation för att utföra och skapa delaktighet i miljöarbetet.

Innebörden av ett sådant krav kan förklaras utifrån ett psykologiskt perspektiv. Detta eftersom redovisning, enligt Wählstedt (2001) kan ses som ett instrument för att ge feedback till de anställda i syfte att skapa delaktighet och därigenom stolthet för det kommunala miljöarbetet. Behovet av självaktning, vilket är en del i Maslows behovsteori, styr individens beteende och ökar motivationen på arbetet (Jacobsen & Thorsvik, 1998). Att ge feedback (erkännande) skapar också, enligt Herzbergs teori om motivationsfaktorer, ökad trivsel på arbetet (Bakka, Fivelsdal & Lindkvist, 2001). På sikt borde detta också medföra att kommunens miljöarbete blir bättre då de anställda får kunskap om det samlade miljöarbetet inom kommunen (Drakenberg & Jakobsson, 1995). Ett förbättrat miljöarbete innebär att samma grad av miljöarbete kan genomföras till en lägre kostnad vilket innebär att kommunens övriga verksamheter kan tillfördelas större resurser.

6.2.2 Politiker

En annan tänkbar förklaring till fenomenet kommunal miljöredovisning kan vara att kommunens politiker ställer krav på kommunens miljöledning¹⁰ att få veta hur tilldelade skattemedel har använts samt hur den allmänna miljösituationen är inom kommunen. Detta eftersom det torde påverka politikernas beslutsfattande på kort och lång sikt. Eftersom kommunens miljöledning arbetar inom den resursmängd som de har blivit tilldelade finns det en ekonomisk begränsning av miljöarbetets omfattning (Wahlstedt, 2001). Miljöarbetets tilldelade anslag bestäms i konkurrens med kommunens andra verksamheter och därför torde det vara möjligt att miljöanslaget ökar om kommunens politiker uppfattar miljöarbetet som legitimt och betydelsefullt. En kommunal miljöredovisning kan därför syfta till att legitimera kommunens miljöarbete genom att åskådliggöra detta gentemot kommunens politiker. Ökade anslag leder till att miljöarbetet kan utvidgas och därmed möjliggörs en begränsning av kommunens miljöskador. En sådan utveckling kan anses gynnsam för kommunen.

6.2.3 Invånare

En tänkbar förklaring till varför vissa kommuner valt att publicera en miljöredovisning kan vara att den syftar till att uppfylla kommuninvånarnas krav. Vi anser att denna intressentgrupp har ett intresse av att få veta, dels hur deras skattepengar används samt hur den allmänna miljösituationen är inom kommunen eftersom det inte bara påverkar deras välfärd och hälsa i idag, utan också i framtiden. En offentlig kommunal miljöredovisning kan tillgodose dessa intressen så att kommunen på så sätt erkänns miljölegitimitet från denna intressentgrupp. Om kommunen inte får legitimitet från denna grupp leder det, enligt oss, till ett missnöje bland kommunens invånare eftersom de varken får information om hur deras skattepengar används eller om hur den allmänna miljösituationen inom kommunen ser ut. Eftersom ett sådant missnöje inom kommunen bottnar i att invånarna inte får någon förståelse för kommunens miljöarbete och miljösituation, kan det försvåra kommunens miljöarbete. Omvänt innebär detta att kommuner genom att uppnå legitimitet gentemot kommuninvånarna skapar en förståelse inom kommunen för det miljöarbete som genomförs. Detta torde innebära ökade möjligheter att uppnå ett effektivare miljöarbete per satsad krona. För att exemplifiera detta, kan en ökad förståelse bland kommuninvånarna leda till en bättre källsortering av hushållsavfall, vilket torde minska kommunens kostnader för att rätta till de fel som begåtts.

6.2.4 Näringsliv

Under senare år har miljöns betydelse för företagen blivit allt mer påtaglig (Bergström et al., 1998). Allt fler företag har valt att använda miljöhänsyn som ett sätt att profilera sin verksamhet och därmed är miljöhänsyn en påtaglig konkurrensstrategi. Det kan därför anses fördelaktigt för dessa företagen att etablera sig i kommuner som har ett erkänt bra miljöarbete. Därför är det tänkbart att kommuner genom att publicera en miljöredovisning försöker förmedla en positiv

¹⁰ Med miljöledning avser vi den nämnd; avdelning etc. som arbetar med miljöfrågor i kommunen.

bild av kommunens miljöarbete för att därigenom uppnå legitimitet från näringslivet. Detta eftersom kommuner som anses legitima av näringslivet ur miljösynpunkt kan få fördelar därav. Det kan förklaras av att ett rikt näringsliv inom kommunen ger fler arbetstillfällen, vilket gynnar kommunens framtida utveckling genom att det ger kommunen högre intäkter.

En annan tänkbar förklaring, för varför kommuner skulle publicera en miljöredovisning för att uppnå miljölegitimitet från näringslivet tar sitt ursprung i den studie som Fellert et al. (2001) genomförde. Författarna visade att 17,5 % av Skåne och Blekinges kommuner publicerade en miljöredovisning för att föregå med gott exempel och på så sätt förmå kommunens företag att upprätta en miljöredovisning. Genom att upprätta en miljöredovisning signalerar kommunen att detta är en allmänt rådande procedur. Enligt Ljungdahl (1999) anpassar sig organisationer efter allmänt rådande procedurer och strukturer, utan att ifrågasätta rimligheten i beteendet, och därigenom avvägrar de ett eventuellt legitimitetshot. Följden torde också bli att kommunens totala miljöarbete och därmed förhoppningsvis också miljön blir bättre. En sådan utveckling kan i sin tur, på sikt, anses leda till lägre kostnader för kommunens miljöarbete.

6.2.5 Staten

En tänkbar förklaring till fenomenet offentlig kommunal miljöredovisning är att den kan syfta till att skapa miljölegitimitet från staten. Ett statligt intresse i kommunernas miljöarbete kan förklaras av ett intresse att säkerställa att det lokala miljöarbetet syftar till att uppnå de nationella miljömålen. Detta eftersom kommunerna har ett ansvar för dels anpassning av de nationella miljömålen till lokala förhållanden och dels uppföljning av dessa mål (Proposition, 1997/98:145). Vidare kan staten anses ha ett egenintresse i kommunernas miljöarbete eftersom staten har åtagit sig att följa FN:s Agenda 21, med kravet att så många som möjligt deltar (Agenda 21 2002-05-22). Staten kan även, genom EU direktivet, KOM (2000) 402 slutlig, anses ha ett intresse i kommunernas miljöarbete då detta medför en direkt skyldighet för kommuner att upprätta miljöinformation som "efterfrågas" av allmänheten. Direktivet kräver också att myndigheter "aktivt" sprider och tillhandahåller miljöinformation till allmänheten. Kommunerna kan genom att publicera en miljöredovisning uppfylla dessa intressekrav och därigenom skapa både en laglig och moralisk miljölegitimation från denna intressentgrupp. Syftet med att eftersträva en sådan miljölegitimitet framstår tydligast genom de positiva effekter som kan uppstå i samband uppfyllandet av det statens krav på ett lokalt Agenda 21 –arbete. En miljöredovisning kan i egenskap av informationskälla möjliggöra den dialog och förankring i samhället som anses nödvändig för ett framgångsrikt Agenda 21 –arbete (Miljödepartementet, 2002). En annan fördel som en offentlig kommunal miljöredovisning kan medföra i Agenda 21 –arbetet är att redovisning, enligt Wåhlstedt (2001) kan fungera som ett uppföljningsinstrument. Genom en sådan funktion torde miljöredovisningen även kunna åskådliggöra möjliga samordningseffekter, vilket i sin tur möjliggör ett resurseffektivare miljöarbete och därigenom besparingar för kommunen.

6.2.6 Andra kommuner

Organisationer kan anses som skapade av sin omgivning. Det är också en allmän uppfattning att organisationer anpassar sig efter det som anses vara rätt och riktigt i dess omgivning. Förutom att organisationer anpassar sig efter det som är samhällsligt korrekt kan dessa också påverka och skapa nya samhällsliga normer. (Blomquist, 1996) Detta medför att kommuner som börjar med att publicera en offentlig miljöredovisning signalerar till sin omgivning om att det skapats nya samhällsliga normer. Detta medför att andra kommuner skulle anpassa sig efter dessa normer eftersom det ligger i organisationens natur. Att inte anpassa sig efter dessa normer skulle möjligtvis leda till negativ publicitet, vilket ökar kommunens kostnader för att hantera och motverka denna situation. Således skulle detta kunna vara en anledning till varför kommuner publicerar en miljöredovisning.

6.3 Tänkbara förklaringar till varför kommuner inte publicerar en miljöredovisning

I det föregående kapitlet användes intressent och legitimitetsteorin för att förklara varför kommuner miljöredovisar, men trots dessa påtryckningar finns det fortfarande kommuner som inte upprättar en miljöredovisning. Bergström et al. (1998) anser att miljöredovisningen, inom den privata sektorn, kan vara fråga om ”timing” och att avsaknaden av en miljöredovisning kan förstås utifrån variablerna vilja (i termer att avdela resurser) och kunnande (i termer att inneha kompetens). Detta innebär att följande matris kan kategorisera fyra olika orsaker till varför företag inte miljöredovisar.

	<i>Kunnande</i>	<i>Inget kunnande</i>
<i>Vilja</i>	<i>Fallhöjdsrädsla</i>	<i>På jakt efter kunskap</i>
<i>Ingen vilja</i>	<i>Varför ta risken</i>	<i>Andra verksamheter prioriteras</i>

Fig. 1. Anledningar att inte miljöredovisa
(Bergström et al., 1998, sid. 37, Anm. delvis modifierad)

6.3.1 Fallhöjdsrädsla

Även om ett företag har viljan och kunnandet kan det finnas anledningar att låta bli att offentligt redovisa miljöaspekter. Orsaken kan vara att det finns ett s.k. ”svart får” inom företagets organisation som ännu inte hunnit åtgärdats. Vidare skulle ett företags trovärdighet ifrågasättas om t.ex. ett företag målar upp en bild av sig själv som inte överensstämmer med verkligheten. Att inte miljöredovisa framstår då som en korrekt strategi. (Bergström et al., 1998) Analogt skulle en kommun kunna ha ett eller flera områden som kan uppfattas som svarta får. Det kan t.ex. röra sig om en stor andel försurade sjöar som ännu inte åtgärdats. Att gå ut och redovisa för

allmänheten om detta skulle möjligtvis kunna rubba allmänhetens förtroende för politikerna. Detta kan medföra att kommunen i nuläget har en ovilja att redovisa om miljön och väntar tills tillståndet med de ”svarta fåren” förbättras, innan de väljer att publicera en offentlig kommunal miljöredovisning.

6.3.2 På jakt efter kunskap

Att publicera en miljöredovisning kräver tekniskt kunnande om processer och dess effekt på miljön. Vidare måste företagen ta fram, bearbeta, presentera och distribuera relevant information till flera typer av intressenter. Denna kompetens kan saknas och företaget kan vara på jakt efter denna. (Bergström et al., 1998). Hjelm och Emilsson (2001) visade att 107 stycken kommuner använde miljöledningssystem¹¹ för att systematisera och strukturera miljöarbetet i sina organisationer. Detta innebär att en stor andel av Sveriges kommuner saknar ett sådant system vilket också kan innebära att dessa saknar erforderliga rutiner och personal för att upprätta en offentlig kommunal miljöredovisning. Det innebär att kommuner kan vara på jakt efter kunskap för att upprätta en offentlig kommunal miljöredovisning.

6.3.3 Varför ta risken

En kommun kan ha kunnandet att upprätta en miljöredovisning men de avsätter inga resurser för att göra det. En möjlig förklaring till detta fenomen kan vara att det fortfarande saknas rättsliga normer samtidigt som merparten av Sveriges kommuner inte upprättar en offentlig kommunal miljöredovisning. Detta innebär att kommuner med mindre bra miljöarbete slipper att offentliggöra detta eftersom det fortfarande är legitimt för Sveriges kommuner att inte upprätta en offentlig kommunal miljöredovisning. Samtidigt torde kommuner kunna uppleva att upprättandet av en offentlig kommunal miljöredovisning kostar mer resurser än den nytta (fördelar) den skapar, eftersom det finns en svårighet att mäta nyttan. Dessa resurser skulle kunna användas på andra mer betydelsefulla verksamheter såsom inom t.ex. skolväsendet. En annan anledning kan vara att en kommun kan uppleva det som svårt att sluta med att upprätta en miljöredovisning eftersom de då möts av protester från allmänheten, vilket skulle medföra att de måste avsätta resurser till miljöredovisningen.

6.3.4 Andra verksamheter prioriteras

Den sista kategorin utgör de som saknar vilja att avsätta resurser och samtidigt saknar kunnande inom organisationen för att upprätta en miljöredovisning. Att dra slutsatsen att dessa inte bryr sig om miljön kan dock vara förhastad (Bergström et al., 1998). Ett sådant passivt agerande kan eventuellt förklaras utifrån de teorier som Lundgren (1999) framför angående organisationers motståndskraft mot förändringar. Lundgren (1999) förklarar att eftersom den kommunala förvaltningen har byggts

¹¹ Med miljöledningssystem avses enligt Hjelm och Emilsson (2001, Bilaga 1, fråga 1): ”genomföra miljöutredningar, inrätta miljörutiner, miljöprogram etc.”

upp för att vara stabil över tiden har den en inbyggd motståndskraft mot förändringar av denna. Detta medför enligt författaren att nödvändiga justeringar inom kommunen kan vara svåra att genomföra. Oavsett om en kommuns passivitet kan förklaras utifrån Lundgrens teorier är det uppenbart att avsättandet av resurser inom kommuner alltid är en prioriteringsfråga. Detta innebär att en kommun kan välja att prioritera andra verksamhetsområden som bedömts mer akuta framför att bekosta en kommunal miljöredovisning. Saknar kommunen dessutom kompetens och rutiner för att upprätta en offentlig kommunal miljöredovisning införskaffas dessa inte eftersom resurserna läggs på andra verksamheter.

7 Målgrupp avgör miljöredovisningens utformning

Detta avsnitt syftar till att visa hur målgruppen ur ett teoretiskt perspektiv bör avgöra miljöredovisningens utformning. I kapitlets första avsnitt redogörs övergripande för kommunikationsteorins resonemang kring "avsändare och mottagare" av information och för betydelsen av att utforma ett meddelande efter mottagarens egenskaper. Kapitlets andra avsnitt bygger sedan vidare på kommunikationsteorin och fokuserar ytterligare på varför informationens målgrupp bör avgöra miljöredovisningens utformning.

7.1 Kommunikationsteori

Innan kommunikation upprättas för att förmedla information bör en kommunikationsanalys genomföras. Detta innebär att mål fastställs, målgrupper avgränsas och åtgärder skisseras så att målet skall uppnås hos de avsedda mottagarna. Analysen besvarar frågor med avseende på hur mottagarnas uppmärksamhet skall väckas, hur argumenteringen skall genomföras för att ha möjlighet till framgång och hur media med olika egenskaper skall utnyttjas. (Nowak & Wärneryd, 1979)

Kommunikationen utgår ifrån sändaren som har information av ett visst slag som denne vill förmedla till mottagaren i form av ett meddelande. Sändaren av meddelandet omformar sin information så att den kan överföras till mottagaren genom någon slags kommunikationskanal. För att meddelandet skall tas emot av mottagaren krävs att denne har ett behov av kommunikation och då meddelandet når mottagaren tolkar denne informationen. Ofta får inte denna tolkning samma innebörd som sändaren avsåg, eftersom två människor knappast kan uppfatta samma sak på exakt samma sätt. Detta har bland annat att göra med personliga egenskaper och att meddelandet påverkas av invecklade språkliga regler vid sammanställningen av informationen. (Wiio, 1985)

Det ovan förda resonemanget kan även tillämpas på masskommunikation, vilket den kommunala miljöredovisningen som vi i detta fall studerar kan klassificeras som. Enligt Nowak och Wärneryd (1979) finns det dock vissa distinktioner mellan masskommunikation och övrig kommunikation. Masskommunikationen är indirekt i den meningen att det krävs tekniska hjälpmedel eftersom sändare och mottagare av meddelandet inte samtidigt är närvarande i tid och rum. Masskommunikation är även temporärt enkelriktad eftersom sändaren inte kan få omedelbar återföring från mottagarna. Därför är det särskilt viktigt att sändaren har förkunskap om vilken målgrupp som informationen vänder sig till. Sändaren får i annat fall svårt att reparera misslyckad kommunikation som inte uppfyller sitt syfte. Detta kan exempelvis ske genom att informationen är utformad på ett sådant sätt att

mottagarna inte uppfattar meddelandet korrekt, vilket kan leda till att sändarens syfte inte uppnås. Vidare är masskommunikationen tillgänglig för många människor samtidigt, vilket gör informationen opersonlig eftersom sändaren inte kan anpassa informationen till någon viss person.

Nowak och Wärneryd (1979) anger även att av speciellt intresse i fråga om informationsmottagandet är den selektivitet som präglar mottagandet. Bland de faktorer som bestämmer selektiviteten i informationsmottagandet ingår sådana psykologiska faktorer som attityder och motivation. Stark motivation och behov av informationen som lämnas kan leda till hög mottaglighet och även ett aktivt sökande efter denna. För att meddelandet skall bli så effektivt som möjligt måste informationen bearbetas efter olika mottagargrupperns karakteristika. När den stora allmänheten skall bearbetas är massan i högsta grad heterogen. Alla kan inte nå genom samma massmedia och påverkas genom samma meddelanden. Därför kan det vara positivt att bryta sönder målpopulationen i särskilda mottagargrupper som helt eller delvis behandlas var för sig. Valet av media och sättet att utforma meddelanden leder oundvikligen till att vissa grupper mer än andra utsätts för bearbetning. Inga massmedia har en jämn fördelning över alla samhällsgrupper och inga meddelanden har lika stort intresse för alla.

7.2 Målgruppers påverkan på miljöredovisningens utformning

Vi nämnde i inledningen att miljöredovisningens målgrupp påverkade dess inriktning och utformning. Vi vill med detta kapitel öka förståelsen för varför det förhåller sig på detta sätt. Alla intressenters miljöinformationsbehov varierar mer eller mindre beroende på intresse. Inom den privata sektorn har det gjorts undersökningar (Azzone et al., 1997; Tilt, 1994) om vilka miljöinformationsbehov som intressenter (Anställda, Akademiker, Aktieägare, Icke statliga organisationer (NOG), Politiker etc.) har från privata företag. Det framkom att det fanns vitt skilda miljöinformationsbehov vilket medför att ett företag, om de vill tillgodose allas behov, skulle behöva upprätta en enskild miljöredovisning för var och en av dessa intressenter (Azzone, et al., 1997). En kommunal miljöredovisning har också ett flertal intressentgrupper för miljöinformation och enligt Drakenberg och Jakobsson (1995) och Kommunförbundet (1996) kan följande grupper anses utgöra de viktigaste; politiker, kommunala tjänstemän, kommuninvånarna och kommunens näringsliv.

Politiker använder miljöinformation som underlag för beslutsfattande och uppföljning av beslut. Exempel på underlag är t.ex. uppföljning av miljöarbetet inom kommunen, naturens tillstånd, om kommunen närmar sig hållbar utveckling etc.(Drakenberg & Jakobsson,1995; Kommunförbundet, 1996)

Kommunala tjänstemän använder miljöinformation för att finna och lösa problem, kunna vidta rätt miljöåtgärder samt planera miljöarbetet för att uppnå uppsatta mål. (Kommunförbundet, 1996) För att möjliggöra detta arbete behöver denna målgrupp information om t.ex. beslut från politiker om uppsatta mål och krav, förvaltningarnas miljöprogram samt miljöns status. (Drakenberg & Jakobsson, 1995)

Kommuninvånarna använder miljöinformation kring deras närmiljö eftersom de flesta är mer eller mindre delaktiga i detta arbete och kräver feedback på vad de egna insatserna bidragit till. (Kommunförbundet, 1996) De kräver bl.a. information om hur naturen mår, vilka miljömål som finns och hur miljöarbetet fortskrider. (Drakenberg & Jakobsson, 1995; Kommunförbundet 1996)

Det *lokala näringslivet* är en viktig mottagare av miljöinformation eftersom ökad kännedom om kommunala miljömål medför att de på ett tidigt stadium kan anpassa sin verksamhet till nya krav.

De presenterade målgrupperna har mer eller mindre olika informationsbehov vilket kan medföra att miljöredovisningens utformning och inriktning skiljer sig åt mellan olika kommuner för att uppfylla dessa olika miljöinformationsbehov.

8 FEE – Framework for environmental reporting

I detta kapitel återges (översatt till svenska) den syn som Fédération des Experts Comptables Européens (FEE) har framfört på miljöredovisningens kvalitativa egenskaper. Detta kapitel ligger till grund för den översiktliga analys av de kommunala miljöredovisningarnas kvalitativa egenskaper som presenteras i avsnitt 10.9

I presentationen nedan har de engelska beteckningarna för redovisningens kvalitativa egenskaper angivits i tabell 2. De svenska översättningarna, som sedan använts i texten, följer i samma tabell inom parantes efter de engelska beteckningarna. De engelska beteckningarna anges för att underlätta vidare studier av dessa begrepp, då en stor del av den befintliga litteraturen är skriven på engelska. Ytterligare en anledning till att ange de engelska beteckningarna är att det ibland kan vara svårt att översätta ord från engelskan till svenskan och samtidigt behålla ordets ursprungliga betydelse och innebörd. De översättningar som har använts är allmänt vedertagna och hämtade från FAR:s (1998) engelska ordbok.

I juli 2000 presenterade Fédération des Experts Comptables Européens (FEE) ett begreppsmässigt ramverk av kvalitativa egenskaper för miljöredovisning. FEE:s primära mål med utgivandet av *”Towards a generally accepted framework for environmental reporting”* var att uppmuntra till en diskussion mellan redovisningsprofessionen, utgivarna av miljöredovisningar och olika intressentgrupper angående en introduktion av ett begreppsmässigt ramverk av kvalitativa egenskaper för miljöredovisning. FEE:s uppfattning var att företagens miljöredovisningar nått det stadium där en bättre struktur och tydlighet skulle vara fördelaktig för både utgivarna och användarna av dessa. Erfarenheten från finansiell redovisning visar tydligt att kvalitativa egenskaper, så som relevans, begriplighet, användbarhet och jämförbarhet är viktiga egenskaper för att skapa trovärdighet för redovisning. Därför ansåg FEE att mer uppmärksamhet borde riktas mot redovisningens olika kvalitativa egenskaper för att på så sätt främja miljöredovisningen så att den skall kunna uppnå samma grad av erkännande och tillförlitlighet som finansiell redovisning. (FEE, 2000)

För att lyfta fram dessa kvalitativa egenskaper har FEE (2000) valt att bygga sitt ramverk utefter IASC:s ”*Conceptual Framework*” eftersom den har nått en global acceptans. I tabell 2 nedan anges de ”kvalitativa egenskaper” som FEE (2000) väljer att behandla med avseende på miljöredovisning.

Kvalitativa egenskaper	
1. Relevance (relevans)	6. Clarity (tydlighet)
2. Reliability (tillförlitlighet)	7. Comparability (jämförbarhet)
3. Neutrality (oberoende)	8. Timeliness (regelbundenhet)
4. Completeness (fullständighet)	9. Credibility (trovärdighet)
5. Prudence (försiktighet)	

Tabell nr 2: ”Redovisningens kvalitativa egenskaper” (ibid. sid.15)

Betydelsen av kvalitativa egenskaper i miljöredovisningen

I finansiell redovisning anses det vara redovisningens kvalitativa egenskaper som gör den användbar. FEE:s uppfattning är att en lämpligt modifierad tolkning av dessa egenskaper skulle öka användbarheten av, och därigenom relevansen i miljöredovisningar. (Ibid.)

8.1 Relevans

För att vara användbar måste informationen som publiceras vara relevant för intressenternas beslutsfattande. Vad som anses vara relevant inom miljöredovisning kan bäst mätas genom undersökningar som kartlägger intressenternas behov. (Ibid.)

8.2 Tillförlitlighet

Information uppfyller kravet på tillförlitlighet om den är rättvisande och utan faktiska felaktigheter. Användarna av informationen skall kunna lita på att informationen är trovärdigt framförd. Det finns fem attribut som bidrar till informationens reliabilitet. (Ibid.)

Rättvisandes beskrivning: Det sätt som miljöaspekterna är beskrivna på påverkar hur väl användaren förstår informationen. Detta är speciellt viktigt att uppmärksamma inom miljöredovisningen eftersom dessa rapporter ofta är av teknisk karaktär. (Ibid.)

Innebörd över form: Det är viktigt att presentera informationen i överensstämmelse med dess miljömässiga innebörd och sammanhang framför dess strikt legala form. I miljöredovisning kan en viss data ofta vara korrekt men om det presenteras utan sammanhang eller jämförelser så är den inte användbar. (Ibid.)

Oberoende: Miljöredovisningar är inte neutrala om de genom valet av publicerad information eller genom presentationen därav, influerar ett beslutsfattande eller ställningstagande. Information måste presenteras på ett rättvisande sätt. Frånvaron av generellt accepterade riktlinjer för miljöredovisning innebär att det är möjligt att medvetet välja vilken information som skall presenteras. Miljöredovisningar som

väcker misstanke om att ledningen ”handplockat” den information som ingår i redovisningen uppnår inte den önskade reliabiliteten hos inflytelserika intressegrupper. Dåliga nyheter skall redovisas när det är lämpligt och negativa trender och utfall skall redovisas och förklaras. (Ibid.)

Fullständighet: All information som kan anses vara signifikant skall redovisas. Hänsyn skall tas till både direkta så väl som indirekta miljöeffekter. Vad som kännetecknar ”fullständighet” kan bättre förstås genom en dialog med olika intressenter. (Ibid.)

Försiktighet: Osäkerhet är en betydande faktor vid miljöredovisning, speciellt vad gäller sannolikheten för eventuella konsekvenser av olika miljöincidenter. En rimlig nivå av försiktighet i miljöredovisningar skall säkerställa att:

- fördelaktiga miljöeffekter inte är förskönas.
- positiva miljöframsteg missrapporteras, tex. att påstå att den rapporterade enheten på något sätt är ”uthållig”.
- den rapporterade enheten visar på en försiktig inställning till strängare miljölagar.

Försiktighet i miljöredovisningen innebär inte att den redovisande enheten skall utelämnat positiva miljöeffekter och förbättringar. Det kan däremot anses vara oförsiktigt att redovisa orealiserade eller bevisade förbättringar som ett resultat av miljöinvesteringar. (Ibid.)

8.3 Tydlighet

I all redovisning är det nödvändigt att informationsgivningen är klar och tydlig. Vid miljöredovisning kan det antas att det finns en allmän förståelse för de problem som kan uppstå för ett tillverkande företag. Sådan allmän förståelse kan vara otillräcklig för att förstå teknisk information som presenteras. I fråga om tydlighet och klarhet i den information som presenteras är det inte ändamålsenligt att identifiera en viss intressentgrupp som den primära målgruppen för miljöredovisningen. Det kan även vara svårt att bedöma den allmänna kunskapsnivån bland intressenterna och därför bör tekniska och specifika termer användas varsamt och tydligt förklaras i miljöredovisningen. (Ibid.)

8.4 Jämförbarhet

Några av användarna av miljöinformation vill kunna följa och jämföra resultat av miljöarbete över tid för att identifiera signifikanta trender. Andra vill kunna jämföra miljöresultat mellan olika företag. Därför är det väsentligt att valet av information, valet av mätteknik samt det sätt som informationen presenteras är konsekvent. Liksom i fallet med finansiell information är det viktigt att motsvarande information från tidigare perioder finns presenterade på ett jämförbart och konsekvent sätt. (Ibid.)

8.5 Regelbundenhet

Det finns ett behov av några riktlinjer angående beslutet om hur ofta en miljöredovisning skall publiceras. Ett problem med miljöredovisning är att den ekologiska påverkanscykel som miljöarbetet har kan vara svårare att förutse än finansiella cykler. Det innebär att ”kontinuerliga förbättringar” inte alltid blir identifierbara om rapportperioden är för kort. FEE eftersträvar inte att föreskriva hur och när miljöredovisningar skall publiceras, men rekommenderar att miljörapporterna innehåller en klar angivelse av rapportperioden samt resonemanget bakom valet av rapportperiod. (Ibid.)

Vissa utgivare av miljöredovisningar har valt att varje år publicera fullständiga redovisningar. Andra har indikerat att förändringstakten i systemen, arbetet och resultaten är relativt långsam och för denna grupp kan det därför vara nödvändigt att publicera en rapport vartannat eller vart tredje år. FEE föreslår att redovisande enheter bör sträva efter att ha samma redovisnings datum för miljöredovisningen som för den finansiella redovisningen. (Ibid.)

8.6 Trovärdighet

För att uppnå nödvändigt förtroende från olika intressentgrupper, krävs det att den redovisade informationen både är trovärdig och pålitlig. En oberoende verifikation är ett sätt att höja trovärdigheten i externa rapporter. Därför skall, i den utsträckning det går, all information i rapporter som granskas av en oberoende tredje part vara verifierbar. (Ibid.)

I miljöredovisningar förekommer sådan information som varken kan objektivt bestämmas eller fysiskt kvantifieras. Det är därför viktigt att det klart framgår vilken information som ligger till grund för ett yttrande från en oberoende granskare och hur granskningen har skett. (Ibid.)

9 Analys av enkät

I detta kapitel presenteras bland annat hur enkätens bortfall påverkat vår analys samt de statistiska metoder och de kommunspecifika variabler som vi använt för att analysera resultatet av vår enkät. Vidare presenteras utfallet av vår enkät där vi försöker identifiera samband och skillnader i det empiriska materialet utifrån de tänkbara förklaringar för fenomenet kommunal miljöredovisnings och de teorier som vi ovan framfört.

9.1 Metod vid analys av enkät

9.1.1 Statistiska metoder

För att lyfta fram och beskriva väsentliga egenskaper i vår undersökning har vi tillämpat ett genomsnittsvärde som får representera totalpopulationens åsikter. Vår enkät bygger på en ordinalskala, vilket enligt Körner och Wahlgren (1996) medför att vår datanivå inte tillåter en beräkning av det aritmetiska medelvärdet. Vi valde därför att tillämpa medianvärdet för att kunna uttala oss om kommunerna som population.

Då vi prövar om det finns ett signifikant samband mellan upprättandet av en miljöredovisning och kommunspecifika variabler, såsom geografisk plats och kommunens storlek, har vi tillämpat ett *Chi-två test* eftersom detta test prövar om det finns något samband mellan nominalskalevariabler (Körner & Wahlgren, 1996).

För att pröva om det föreligger signifikanta skillnader i hur de olika kommunerna besvarat frågorna har vi tillämpat ett *Kruskal-Wallis test*, eftersom detta prövar om det föreligger signifikanta skillnader i medianvärden mellan två eller flera urval. (Aronsson, 1997)

Den lägsta nivå som accepteras för att utgöra en skillnad respektive samband är en 10 % signifikansnivå. Att ett eventuellt samband eller skillnad uppnått signifikant nivå innebär att denna skillnad inte är orsakad av slumpen (Aronsson, 1997)

9.1.2 Struktur

Vi har nedan valt att presentera vårt resultat uppbyggt efter frågeformulärets ordning eftersom det torde öka överskådligheten av materialet. Presentationen av varje fråga börjar med att vi redogör för svarsfrekvens och bortfall. Efter detta presenteras det totala resultatet av respondenternas svar. Vidare görs en uppdelning av dessa för att om möjligt identifiera skillnader mellan kommunspecifika variabler (se avsnitt 9.1.3). Varje avsnitt avslutas med en analys av de resultat vi erhållit från enkäterna

utifrån de tänkbara förklaringarna av fenomenet kommunal miljöredovisning samt de teorier som vi framfört ovan.

9.1.3 Kommunspecifika variabler

Vi har delat in kommunerna i landsdelarna Götaland, Svealand och Norrland för identifiera möjliga skillnader i svaren fördelat på geografisk plats.

Inom den privata sektorn är det främst större företag som är noterade på börsen som publicerar någon form av frivillig redovisning. (Ljungdahl, 1999) Fellert et al. (2001) studie indikerade på att de också är de större kommunerna som upprättar någon form av miljöredovisning. En möjlig förklaring till detta fenomen var enligt Fellert et al. (2001) att större kommuner skulle ha större tillgång till mer personal och ekonomiska resurser än mindre kommuner. Vi har därför valt att dela upp kommunerna i liten, mellanstor och stor kommun för att identifiera möjliga skillnader i svaren beroende på kommunens storlek. Uppdelningen baseras på kommunförbundets (2002-06-10) uppdelning av kommuner. Kommunförbundets uppdelning bestod av fem kategorier men vi valde att göra om dessa till tre kategorier, eftersom vi ansåg att det skulle förenkla vår analys. Kategorin liten kommun innefattar kommuner med en befolkningsmängd på upp till 15 000 invånare. Kategorin mellanstor kommun innefattar kommuner med en befolkningsmängd mellan 15 000 och 50 000 invånare. Sista kategorin, stor kommun, innefattar de som har mer än 50 000 invånare. Kommunernas folkmängd baseras på statistiska centralbyråns (SCB) befolkningsstatistik för 31 mars 2002. (SCB, 2002-06-10)

Vid analys av de kommuner som publicerar en miljöredovisning har vi även valt att dela upp kommunerna efter vilket årtal de införde en miljöredovisning. Detta för att om möjligt identifiera skillnader i svaren beroende på om kommunen började publicera en miljöredovisning tidigt eller sent. Uppdelningen av kommuner i olika grupper beroende på tidpunkten då de började miljöredovisa bygger på Fellert et als (2001) resultat om när kommuner införde en miljöredovisning. I studien framkom att det efter år 1996 var en kraftig ökning av publicerandet av miljöredovisningar bland Skåne och Blekinges kommuner. Vi valde därför att dela in de kommuner som införde en miljöredovisning fram till och med år 1996 (-1996) i en grupp. Gruppen kommuner som sent införde en miljöredovisning utgör därmed de kommuner som publicerade en miljöredovisning efter 1996 (1997-).

9.1.4 Enkätens bortfall

Vår enkät besvarades av 156 kommuner vilket medför en svarsfrekvens på 54 %. Angivna förklaringar, som vi erhållit, för varför vissa respondenter inte svarat på vår enkät har varit att de haft tids- och resursbrist. En annan anledning har varit att de haft semester och därför inte haft möjlighet att svara.

Enkätens bortfall medför en risk för att erhållna svar skiljer sig från dem som inte svarat, vilket kan medföra ett missvisande resultat. Enligt Lekvall och Wahlbin (1993) beror risken för ett missvisande resultat oftast på andra orsaker än ren slump.

Dessa orsaker torde då vara mer eller mindre kopplade till de kommuner vi undersöker. Vid en jämförelse mellan de kommuner som svarat och de som inte svarat uppdelat på kommunens storlek finner vi att stora kommuner är överrepresenterade i vår undersökning eftersom det procentuella bortfallet inom denna kategori är lägre än för de övriga två kategorierna. (se bilaga 3). Vid en uppdelning av svaren på geografisk plats finner vi inte att någon landsdel är överrepresenterad, då samtliga av dessa har en svarsfrekvens kring 50 %. Vidare utgör små kommuner en relativt hög andel, medan stora kommuner utgör en relativt liten andel av det totala bortfallet. Detta kan tyda på att vi har en skevhet i vårt material. Slutligen anser Lekvall och Wahlbin (1993) att resultatet av en undersökning med lägre svarsfrekvens än 60 % bör ses med viss skepsis.

Sammantaget påverkar detta hur vi kan uttala oss om det empiriska resultatet i analys och slutsatser genom att bortfallet begränsar möjligheterna att dra generella slutsatser av respondenternas svar. Därför vill vi uppmärksamma läsaren på att respondenternas svar därför är att betrakta som indikationer kring fenomenet kommunal miljöredovisning. Speciellt anser vi att bortfallsproblematiken har en betydelse i avsnitt 9.2.1 eftersom vi där ämnar exakt fastställa antalet miljöredovisande kommuner. Därför behandlar kapitlet också vilken effekt bortfallet kan få på resultatet.

9.2 Presentation och tolkning av enkätsvar

9.2.1 Antal kommuner som publicerar någon form av offentlig miljöredovisning

Av totalt 156 kommuner svarade samtliga på denna fråga. Av de 156 svarande var det 100 kommuner som angav att de har någon form av offentlig miljöredovisning vilket utgör 64,1 %. Studien av Emilsson och Hjelm (2001) visade att det var 118 av totalt 235 undersökta kommuner som hade exempelvis separata miljöredovisningar, gröna bokslut eller gröna nyckeltal. Därmed blev resultatet av deras undersökning att 50,2 % av kommunerna hade någon form av miljöredovisning. Vår undersökning tyder därmed på att antalet miljöredovisande kommuner kan ha ökat. Dock bör denna ökning tolkas aktsamt på grund av vårt bortfall. Vidare har vi i vår studie inkluderat samtliga kommuner som har någon form av miljöredovisning, även de som har en sådan i årsredovisningen. Vi kan inte klargöra om Emilsson och Hjelm (2001) inkluderade de kommuner som har en miljöredovisning i sin årsredovisning och därför kan detta vara ytterligare en anledning till att vår undersökning erhölet en högre andel kommuner som har någon form av miljöredovisning.

Tabell 3. Antal kommuner som har någon form av miljöredovisning uppdelat på kommunernas geografiska plats.

			Geografisk plats			Totalt
			Götaland	Svealand	Norrland	
Antal	Har er kommun en miljöredovisning?	Ja	59	29	12	100
		Nej	23	19	14	56
	Totalt		82	48	26	156
Antal (%)	Har er kommun en miljöredovisning?	Ja	72,0%	60,4%	46,2%	64,1%
		Nej	28,0%	39,6%	53,8%	35,9%
	Totalt		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tabell 3 visar att 72 % av kommunerna i Götaland angav att de har någon form av miljöredovisning. I Svealand och Norrland var siffran 60,4 % respektive 46,2 %. Ett Chi-två test visade på ett signifikant samband ($p = 0,047$) mellan upprättandet av en offentlig kommunal miljöredovisning och kommunens geografiska plats. (Se bilaga 4) Detta tyder på att det är mer sannolikt att kommuner i Götaland publicerar en miljöredovisning än att Norrländska kommuner gör det.

Tabell 4. Antal kommuner som har någon form av miljöredovisning uppdelat på kommunernas storlek.

			Kommunens storlek			Totalt
			Liten	Mellanstor	Stor	
Antal	Har er kommun en miljöredovisning?	Ja	28	43	29	100
		Nej	39	16	1	56
	Totalt		67	59	30	156
Antal (%)	Har er kommun en miljöredovisning?	Ja	41,8%	72,9%	96,7%	64,1%
		Nej	58,2%	27,1%	3,3%	35,9%
	Totalt		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Av de stora kommunerna har 96,7 % någon form av offentlig miljöredovisning. Bland de mellanstora och små kommunerna var siffran 72,9 % respektive 41,8 %. (Se tabell 4) Ett Chi-två test visade också på ett signifikant samband ($p = 0,00$) mellan kommunens storlek och upprättandet av en offentlig miljöredovisning. (Se bilaga 4) Likt studien gjord av Fellert et al. (2001) indikerar detta på att större kommuner i större utsträckning tenderar att publicera en kommunal miljöredovisning än små. Detta samband medför också att sannolikheten för att den totala andelen små kommuner som publicerar en miljöredovisning minskar, eftersom vårt bortfall bestod till mer än hälften av små kommuner. Det torde därför vara troligt att merparten av dessa kommuner saknar någon form av miljöredovisning. Detta resultat stödjer därmed resonemanget om att mindre kommuner tenderar att i mindre utsträckning publicera en miljöredovisning än stora kommuner.

9.2.2 Antal kommuner som slutat med att publicera någon form av offentlig miljöredovisning

Av de 56 kommunerna som inte har någon form av miljöredovisning svarade samtliga på denna fråga. Tio av dessa kommuner angav att de tidigare haft någon form av offentlig miljöredovisning, vilket motsvarar 17,9 % (se tabell 5).

9.2.2.1 Antal kommuner som tidigare publicerat någon form av offentlig miljöredovisning uppdelat på kommunernas geografiska plats

I Norrland var det 21,4 % av kommunerna som angav att de tidigare publicerat någon form av offentlig miljöredovisning. I Svealand och Götaland var siffran 21,1 % respektive 13 %. (Se tabell 5) Ett Chi-två test visade att det inte finns något signifikant samband mellan om kommuner tidigare haft en miljöredovisning och kommunens geografiska plats ($p = 0,734$). (Se bilaga 5)

Tabell 5. Antal kommuner som tidigare publicerat någon form av offentlig miljöredovisning uppdelat på kommunernas geografiska plats.

			Geografisk plats			Totalt
			Götaland	Svealand	Norrland	
Antal	Har er kommun tidigare publicerat en miljöredovisning?	Ja	3	4	3	10
		Nej	20	15	11	46
	Totalt		23	19	14	56
Antal (%)	Har er kommun tidigare publicerat en miljöredovisning?	Ja	13,0%	21,1%	21,4%	17,9%
		Nej	87,0%	78,9%	78,6%	82,1%
	Totalt		100,0%	100,0%	100,0%	100%

9.2.2.2 Antal kommuner som tidigare publicerat någon form av offentlig miljöredovisning uppdelat på kommunernas storlek

Vid en uppdelning på kommunernas storlek visar tabell 6 att kategorin stora kommuner som inte har miljöredovisning idag inte heller haft det tidigare. I kategorin små kommuner var det 15,4 % som tidigare publicerat en miljöredovisning och i kategorin mellanstora kommuner var det 25 % som tidigare haft en miljöredovisning. Chi-två testet i bilaga 5 visar att det inte finns något signifikant samband ($p = 0,626$) mellan kommunernas storlek och om de tidigare publicerat en miljöredovisning.

Tabell 6. Antal kommuner som tidigare publicerat någon form av offentlig miljöredovisning uppdelat på kommunernas storlek.

			Kommunens storlek			Totalt
			Liten	Mellanstor	Stor	
Antal	Har er kommun tidigare publicerat en miljöredovisning?	Ja	6	4		10
		Nej	33	12	1	46
	Totalt		39	16	1	56
Antal (%)	Har er kommun tidigare publicerat en miljöredovisning?	Ja	15,4%	25,0%		17,9%
		Nej	84,6%	75,0%	100,0%	82,1%
	Totalt		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Anledningar till varför kommuner inte publicerar en offentlig miljöredovisning uppdelat på om de tidigare publicerat en miljöredovisning presenteras i följande avsnitt. Detta görs för att visa eventuella skillnader i anledningar till varför de inte publicerar en miljöredovisning.

9.2.3 Anledningar till varför kommuner inte publicerar någon offentlig miljöredovisning

För att undersöka vilka tänkbara anledningar som kan ha inverkat till att en kommun inte upprättar en miljöredovisning, har vi utformat sju påståenden och svaren av dessa kommer att presenteras i detta avsnitt. Endast de kommuner som inte har någon miljöredovisning ombads att svara på dessa påståenden. Andelen respondenter som svarade på denna fråga varierade mellan 95 % och 100 %, vilket är en relativt hög svarsfrekvens.

9.2.3.1 Totalt utfall

Ur tabell 7 framgår medianen för de sju olika påståendena. Påståendet om att kommunens avsaknad av rutiner skulle vara en anledning till varför de inte publicerar någon offentlig miljöredovisning besvarades med medianvärdet 4. Detta innebär att kommunerna till viss grad instämmer till att de anser sig sakna rutiner för att upprätta en miljöredovisning. Däremot instämmer kommunerna till en viss grad inte till påståendet att de inte skulle se några fördelar av att publicera en miljöredovisning, genom att besvara frågan med medianvärdet 2. Detta innebär att

Tabell 7. Anledningar till varför kommuner inte publicerar någon offentlig miljöredovisning.

	Antal		Median
	Valida	Bortfall	
Saknar ekonomiska resurser för att upprätta en miljöredovisning.	55	1	3,0000
Saknar rutiner för att publicera en miljöredovisning.	55	1	4,0000
Inga fördelar med en miljöredovisning	54	2	2,0000
Saknas politiskt intresse för en miljöredovisning	53	3	3,0000
Ingen efterfrågan av en miljöredovisning	54	2	3,0000
Ingen miljöpåverkan att redovisa	56	0	1,0000
Saknas riktlinjer för hur miljöredovisningen skall upprättas	54	2	3,0000

Skala 1-5 där 1 = överensstämmer inte och 5 = överensstämmer helt

kommunerna trots att de ser en fördel med att miljöredovisa inte gör det. En tänkbar anledning till detta fenomen skulle då kunna vara att kommunernas avsaknad av rutiner begränsar möjligheten att miljöredovisa. Vilka konkreta fördelar som de icke-miljöredovisande kommunerna tror att en miljöredovisning skulle medföra framgår dock inte ur denna fråga. Ur tabell 7 framgår det även att kommuner anser sig påverka miljön genom att frågan erhöll medianvärdet 1. Innebörden av detta är att kommunerna anser sig ha en miljöpåverkan, men trots detta redovisar de inte hur de påverkar denna genom en miljöredovisning. De övriga fyra anledningarna till varför kommunerna inte miljöredovisar besvarades med ett neutralt medianvärde vilket innebär att vi inte kan uttala oss om huruvida de anledningar som vi angav påverkat kommunernas beslut att inte miljöredovisa.

9.2.3.2 Anledningar till varför kommuner inte publicerar någon offentlig miljöredovisning uppdelat på geografisk plats

Vid en uppdelning av frågan på kommunens geografiska plats har vi inte funnit att skillnaderna i medianvärdena är signifikanta enligt ett Kruskal-Wallis test. (Se bilaga 6) Detta innebär att vi i vårt material inte funnit några indikationer på att kommuners anledningar till att inte publicera en offentlig miljöredovisning skulle skilja sig åt beroende på dess geografiska plats.

9.2.3.3 Anledningar till varför kommuner inte publicerar någon offentlig miljöredovisning uppdelat på kommunernas storlek

Beroende på kommunens storlek har några av de påståenden vi formulerat besvarats olika, vilket åskådliggörs i tabell 8. Skillnaderna mellan de små, mellanstora och stora kommunerna har liksom i fallet med geografisk plats testats med hjälp av ett Kruskal-Wallis test. (Se bilaga 7) Vi fann då en signifikant skillnad ($p = 0,004$) i hur kommunerna besvarat påståendet om att de saknar rutiner för att publicera en miljöredovisning. De små kommunerna instämmer i viss grad till påståendet att de skulle sakna rutiner för att publicera en miljöredovisning. Avsaknad av rutiner för att upprätta en miljöredovisning är således en möjlig anledning till att vissa små kommuner i dagsläget inte publicerar en miljöredovisning. Till skillnad från de små kommunerna, besvarade de mellanstora kommunerna denna fråga neutralt. Vi kan inte uttala oss om de stora kommunernas medianvärde eftersom det endast fanns en stor kommun som besvarade frågan. En annan signifikant skillnad ($p = 0,025$) mellan de olika kommunstorlekarna är att små kommuner instämmer i viss grad till påståendet om att avsaknaden av riktlinjer för att upprätta en miljöredovisning skulle ha påverkat deras beslut att inte publicera någon miljöredovisning, medan de medelstora kommunerna tenderar att inte överensstämmer till detta påstående. Trots att resterande frågor i tabellen uppvisar olika medianvärden beroende på storlek är dessa skillnader inte signifikant bekräftade varför vi inte kan uttala oss om dessa. Dessa frågor representeras därför av det totala utfallet vi redogjort för ovan i tabell 7.

Tabell 8. Anledningar till varför kommuner inte publicerar någon offentlig miljöredovisning uppdelat på kommunernas storlek.

	Kommunens storlek	Antal		Median
		Valida	Bortfall	
Saknar rutiner för att publicera en miljöredovisning.	Liten	38	1	4,0000
	Mellanstor	16	0	3,0000
	Stor	1	0	
Saknas riktlinjer för hur en miljöredovisning skall upprättas.	Liten	37	2	4,0000
	Mellanstor	16	0	2,5000
	Stor	1	0	

Skala 1-5 där 1 = överensstämmer inte och 5 = överensstämmer helt.

9.2.3.4 Anledningar till varför kommuner inte publicerar någon offentlig miljöredovisning uppdelat på om kommunerna tidigare publicerat en miljöredovisning

Vi har även gjort en uppdelning av svaren på de kommuner som tidigare har publicerat en miljöredovisning respektive de som inte tidigare gjort det, för att se om det föreligger någon skillnad i hur de har ställt sig till de påståenden vi formulerat. (Se tabell 9)

Tabell 9. Anledningar till varför kommuner inte publicerar någon offentlig miljöredovisning uppdelat på om kommunerna tidigare haft en miljöredovisning.

	Har er kommun haft en miljöredovisning?	Antal		Median
		Valida	Bortfall	
Saknar ekonomiska resurser för att upprätta en miljöredovisning.	Ja	10	0	2,5000
	Nej	45	1	4,0000
Saknar rutiner för att publicera en miljöredovisning.	Ja	10	0	3,5000
	Nej	45	1	4,0000

Skala 1-5 där 1 = överensstämmer inte och 5 = överensstämmer helt.

Vi fann genom ett Kruskal-Wallis test att det föreligger två signifikanta skillnader mellan de som tidigare publicerat och de som inte tidigare publicerat en miljöredovisning. (Se bilaga 8) De kommuner som tidigare inte publicerat en miljöredovisning instämde till viss del till påståendet att avsaknad av ekonomiska resurser skulle vara en anledning till att de inte publicerar en miljöredovisning. De kommuner som tidigare publicerat en miljöredovisning var däremot i viss utsträckning negativt inställda till detta påstående. Denna skillnad var signifikant bekräftad med en signifikansnivå på $p = 0,095$. Vidare visade samma uppdelning att de kommuner som inte tidigare publicerat en miljöredovisning instämde i större utsträckning till påståendet att avsaknad av rutiner skulle vara en anledning till att de inte upprättar en miljöredovisning än vad de andra kommunerna gjorde. Denna skillnad uppnådde en signifikansnivå på $p = 0,053$.

9.2.3.5 Förklaringar till varför kommuner inte miljöredovisar

Att svenska kommuner inte upprättar en miljöredovisning beror, enligt de svar vi erhållit, inte på att deras verksamhet saknar miljöpåverkan. Detta överensstämmer med vad vi tidigare beskrivit om kommunala ansvarstaganden såsom t.ex. lagstadgad avfallshantering. Vidare framkom det att kommunens vatten och avloppsverksamhet betraktas som miljöfarlig enligt MB 9:1 §. Nedan försöker vi finna anledningar till varför kommuner med denna bakgrund inte valt att publicera en miljöredovisning.

I våra tänkbara förklaringar i avsnitt 6.2.2 framkom att det torde vara möjligt att öka de resurser som tilldelas miljöarbetet. Det är alltså en prioriteringsfråga från kommunens sida vad de väljer att genomföra. Totalt sett har frågan om ekonomiska resursers betydelse för upprättande av en miljöredovisning besvarats neutralt. Vi fann dock när frågan delades upp på om kommunen tidigare publicerat en miljöredovisning eller inte, att det fanns en signifikant skillnad. De kommuner som inte tidigare publicerat en miljöredovisning angav att de till viss del saknar ekonomiska resurser för att upprätta en sådan. Därmed torde i detta fall den tänkbara förklaring som vi framlagt, angående att kommuner eventuellt inte miljöredovisar eftersom de inte har ekonomiska möjligheter, kunna vara tillämplig på denna kategori av kommuner. Vidare angav denna kategori av kommuner att de till viss del saknar rutiner för att upprätta en miljöredovisning. Därför placerar vi dessa kommuner i kategorin ”andra verksamheter prioriteras” trots att de angivit att de ser fördelar med att publicera en miljöredovisning. (Se avsnitt 6.3.4) I termer av vilja och kunnande innebär detta att dessa kommuner saknar kunnandet eftersom de inte har erforderliga rutiner för att publicera en miljöredovisning samt att de saknar viljan eftersom miljöredovisningen inte blivit prioriterad. Om kommunen hade haft viljan och kunnandet att upprätta en miljöredovisning hade detta troligen också skett eftersom deras svar indikerade på att de ser fördelar med att publicera en sådan. Detta torde innebära att kommunerna anser att kostnaderna överstiger de fördelar som kommunen ser med att publicera en miljöredovisning.

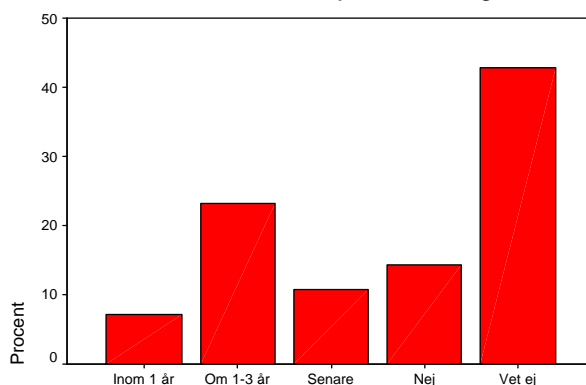
I likhet med de kommuner som inte tidigare publicerat en miljöredovisning anser de kommuner som tidigare har gjort detta, men inte gör det idag, att de till viss del saknar rutiner för upprättandet av en miljöredovisning. Detta är således en anledning till att de inte upprättar en miljöredovisning. Liksom redogjorts för ovan ser, kommuner oavsett om de tidigare publicerat en miljöredovisning eller inte, fördelar med en publicerad miljöredovisning. Den kategori av kommuner som tidigare har publicerat en miljöredovisning anser även att de inte saknar ekonomiska resurser. Detta innebär således att denna kategori av kommuner har viljan att miljöredovisa, men har som tidigare nämnts till viss del inte kunnandet att göra det vilket leder till att vi placerar dem i kategorin ”på jakt efter kunskap”. (Se avsnitt 6.3.2)

Att de kommuner som tidigare publicerat en miljöredovisning har slutat kan bero på att dessa upplevde att avsaknaden av rutiner medförde att miljöredovisningen inte höll tillräckligt hög standard och att de därmed inte upplevt de fördelar som de angivit vara hänförliga till miljöredovisningen. Istället för att publicera en miljöredovisning som kanske är undermålig, kan en anledning till att inte miljöredovisa vara att dessa kommuner avvaktar tills de införskaffat rutiner och kompetens för detta ändamål.

9.2.4 Antal kommuner som planerar att införa en offentlig miljöredovisning

Svarsfrekvensen på denna fråga var 55 stycken vilket motsvarar 98,2 % av de kommuner som inte upprättar någon form av miljöredovisning. Av figur 2 framgår det att 7,1 % av kommunerna planerar att inom ett år införa en offentlig miljöredovisning. De flesta av de som planerar att införa en sådan avser att göra det inom 1-3 år. Dessa utgör 23,2 % av dem som svarat. Andelen kommuner som senare än 3 år planerar att införa en offentlig miljöredovisning är 10,7 %. De som inte planerar att införa en miljöredovisning samt de som inte vet uppgår till 14,3 % respektive 42,9 %.

Fig. 2. Antal kommuner (%) som planerar att införa en miljöredovisning.

9.2.4.1 Anledningar till varför kommuner inte publicerar en miljöredovisning uppdelat på om de i framtiden kommer att publicera en miljöredovisning

För att undersöka om svaren på frågan om anledningar till varför kommuner inte publicerar någon offentlig miljöredovisning skiljer sig åt mellan de som inte respektive de som planerar att publicera en offentlig kommunal miljöredovisning har vi jämfört dessa medianvärden. (Se tabell 10) Av tabellen framgår det att en sådan skillnad föreligger. Enligt ett Kruskal-Wallis test är skillnaderna i två av påståendena signifikant säkerställda på 10 % nivån. (Se bilaga 9) Signifikant skillnad uppnåddes på påståendet om att kommunen skulle sakna ekonomiska resurser för att bekosta en miljöredovisning ($p = 0,032$). De kommuner som i framtiden planerar att publicera en miljöredovisning instämde i viss grad till att de saknar ekonomiska resurser, medan de som inte planerar att införa en offentlig kommunal miljöredovisning i viss grad inte instämde till påståendet. Det andra påståendet som uppnådde signifikant skillnad var att de kommuner som i framtiden planerar att införa en miljöredovisning anser att det finns fördelar med att publicera en offentlig miljöredovisning ($p = 0,032$).

Tabell 10. Anledningar till varför kommuner inte publicerar en miljöredovisning uppdelat på om de i framtiden kommer att publicera en miljöredovisning.

	Planerar att införa	Antal	Median
Saknar ekonomiska resurser för att upprätta en miljöredovisning	I framtiden	23	4,0000
	Nej	8	2,0000
	Totalt	31	3,0000
Inga fördelar med en miljöredovisning	I framtiden	23	1,0000
	Nej	8	3,0000
	Totalt	31	2,0000

Skala 1-5 där 1 = överensstämmer inte och 5 = överensstämmer helt.

9.2.4.2 Förklaringar till skillnader mellan kommuner som inte miljöredovisar och de kommuner som planerar att göra detta

Tabell 10 ovan visade att de kommuner som i framtiden planerar att miljöredovisa till viss del anser sig sakna ekonomiska resurser för att publicera en miljöredovisning. Detta tyder på att kommunerna i dagsläget inte har viljan att prioritera miljöredovisningen framför andra verksamheter. Kommunerna uppgav även att avsaknaden av rutiner till viss del inverkat till att de i dagsläget inte publicerar en miljöredovisning. Att dessa kommuner i framtiden har ambitionen att miljöredovisa samt ser fördelar med detta tyder på att de kommer att prioritera detta ändamål genom att avsätta ekonomiska resurser. Dessa resurser behövs för att rutiner för insamling, bearbetning och redovisning skall kunna förbättras, vilket i framtiden torde medföra att avsaknaden av sådana rutiner inte längre ses som en anledning för att inte miljöredovisa.

Till skillnad från de kommuner som planerar att införa en miljöredovisning anser de som inte planerar att införa en sådan att de har ekonomiska resurser för att publicera en miljöredovisning. Att denna kategori av kommuner inte publicerar en miljöredovisning kan därför bero på att de har en ovilja att upprätta en sådan. Denna ovilja kan bero på att de är ovetande om miljöredovisningens eventuella fördelar eftersom de besvarade denna fråga neutralt. Detta torde innebära att dessa kommuner vid en bedömning av tänkbara fördelar med att publicera en miljöredovisning och de kostnader som är förenliga med denna, till stor del anser att kostnaden skulle överstiga miljöredovisningens nytta.

9.2.5 Anledningar till att kommuner planerar att publicera en offentlig miljöredovisning

För att undersöka vilka tänkbara anledningar som kan ha inverkat till att en kommun planerar att publicera en miljöredovisning har vi utformat sju påståenden och svaren av dessa kommer att presenteras i detta avsnitt. Endast de kommuner som planerar att publicera en miljöredovisning ombads att svara på dessa frågor, vilket samtliga gjorde.

9.2.5.1 Totalt utfall

Ur tabell 11 framgår medianvärdena för hur respondenterna ställt sig till respektive påstående. En anledning till varför kommuner planerar att miljöredovisa tycks vara att miljöredovisningen tillgodoser kommuninvånarnas krav och önskemål eftersom kommunerna till viss del instämde till detta påstående. En annan anledning kan vara att miljöredovisningen är en del av kommunens Agenda 21 -arbete eftersom respondenterna även till viss del överensstämde med detta påstående. Kommunerna ansåg också att miljöredovisningen föregår med gott exempel gentemot kommunens näringsliv då detta påstående erhöll medianvärdet 4. Vidare anser de kommuner som planerar att publicera en miljöredovisning att denna tillhandahåller miljöinformation till allmänheten på ett effektivt sätt. Detta torde innebära att kommunerna anser att miljöredovisning är ett bra tillvägagångssätt för att sprida miljöinformation. Slutligen instämde kommunerna till viss del till påståendet om att miljöredovisningen publiceras för att visa upp kommunens framsteg på miljöområdet. De två resterande påståendena om anledningar till planerandet av en miljöredovisning besvarades med medianvärdet 3 vilket innebär att respondenterna intog en neutral ställning.

Tabell 11. Anledningar till att kommuner planerar att publicera en miljöredovisning.

	Antal		Median
	Valida	Bortfall	
Miljöredovisningen tillgodoser anställdas behov av miljöinformation	23	0	3,0000
Miljöredovisningen tillgodoser invånarnas krav och önskemål	23	0	4,0000
Miljöredovisningen är en del av kommunens Agenda 21 -arbete	23	0	4,0000
Miljöredovisningen föregår med gott exempel gentemot näringslivet	23	0	4,0000
Andra kommuner publicerar en miljöredovisning	23	0	3,0000
Tillhandahåller miljöinformation för allmänheten på ett effektivt sätt	23	0	4,0000
Visar upp kommunens framsteg på miljöområdet	23	0	4,0000

Skala 1-5 där 1 = överensstämmer inte och 5 = överensstämmer helt.

9.2.5.2 Anledningar till att kommuner planerar att publicera en offentlig miljöredovisning uppdelat på geografisk plats

För att om möjligt finna variationer i hur kommuner instämt till de ovan presenterade påståendena delades respondenterna in i tre geografiska kategorier. Det enda av dessa påståenden där svaren enligt ett Kruskal-Wallis test ($p = 0,03$, se bilaga 10) signifikant skilde sig åt beroende på kommunens geografiska plats var att respondenterna i Svealand instämde helt till att de planerar att publicera en miljöredovisning eftersom den föregår med gott exempel gentemot kommunens näringsliv. Även kommunerna i Götaland och Norrland instämde till detta påstående men endast till viss del. Övriga frågor har vi inte med signifikant bekräftelse kunnat särskilja genom att gruppera svaren med avseende på kommunernas geografiska plats. Detta innebär att vi i vårt material inte funnit några andra indikationer på att svaren skulle variera beroende av kommunernas geografiska belägenhet.

Tabell 12. Anledning till att kommuner planerar att publicera en miljöredovisning uppdelat på kommunernas geografiska plats.

	Geografisk plats	Antal		Median
		Valida	Bortfall	
Tillhandahåller miljöinformation för allmänheten på ett effektivt sätt	Götaland	8	0	4,0000
	Svealand	9	0	4,0000
	Norrland	6	0	3,5000

Skala 1-5 där 1 = överensstämmer inte och 5 = överensstämmer helt.

9.2.5.3 Anledningar till att kommuner planerar att publicera en offentlig miljöredovisning uppdelat på kommunernas storlek

Vid en uppdelning av svaren på kommunernas storlek har vi inte funnit någon signifikant skillnad enligt Kruskal-Wallis testet mellan de olika grupperna. (Se bilaga 11) Detta innebär att vi inte funnit några indikationer på att kommunernas anledningar till att de i framtiden avser att publicera en miljöredovisning skulle variera beroende på kommunernas storlek.

9.2.5.4 Förklaringar till varför kommuner planerar att publicera en miljöredovisning

Enligt de teorier kring miljöredovisningens målgrupper som vi i avsnitt 7.2 redogjort för, så använder kommunalt anställda miljöinformation för att planera miljöarbetet i syfte att nå uppsatta mål. Därmed torde denna målgrupp behöva information om exempelvis vilka miljömål som har fattats. Resultatet av hur kommunerna besvarat denna fråga innebär att vi inte kan uttala oss om huruvida en miljöredovisning innehåller den sorts information som de kommunalt anställda behöver för detta ändamål.

Vi angav även i avsnitt 6.2.1 som en tänkbar förklaring till förekomsten av kommunal miljöredovisning att de kommunalanställda som aktivt arbetar med miljön inom kommunen efterfrågar miljöinformation för att utföra och skapa

delaktighet i miljöarbetet. Att kommunens miljöarbete, utifrån Maslows behovsteori samt Herzbergs teori om motivationsfaktorer, kan förbättras av att de kommunalt anställda får kunskap om kommunens totala miljöarbete torde tyda på att en miljöredovisning är viktig. Inte heller detta resonemang får stöd av hur kommunerna i vår undersökning svarat eftersom de förhöll sig neutrala till frågan.

Kontentan av detta är inte att de teorier som redogjorts för är felaktiga, utan bara att miljöredovisningens betydelse som informationsskälla till de anställda inte är en anledning till att kommuner publicerar en miljöredovisning. Dock är det inte uteslutet att miljöredovisningen kan användas för att sprida information till denna intressentkategori.

Tidigare har vi redogjort för att kommunerna till viss del instämt till påståendet att en miljöredovisning tillgodoser kommuninvånarnas krav och önskemål och att detta därmed har inverkat till att kommunerna planerar att publicera en miljöredovisning. Vi anser att detta stödjer den tänkbara förklaring som vi redogjorde för i avsnitt 6.2.3 där det framkom att kommuner eventuellt miljöredovisar eftersom de anser att en miljöredovisning bidrar till att informera om hur invånarnas skattepengar används samt om hur den allmänna miljösituationen är inom kommunen. Genom att kommunerna angivit att denna fråga inverkat till beslutet om att i framtiden publicera en miljöredovisning kan detta vara ett sätt för kommunerna att legitimera sitt miljöarbete gentemot kommuninvånarna

På påståendet att miljöredovisningen är en del av kommunernas lokala Agenda 21-arbete och att skulle ha detta inverkat till att de i framtiden planerar att publicera en miljöredovisning svarade kommunerna med medianvärdet 4. Vi har i avsnitt 3.3.1 redogjort för innebörden av Agenda 21 och enligt vår undersökning instämmer kommunerna i viss grad till att miljöredovisningen är ett led i deras Agenda 21 – arbete och därmed indikerar deras svar på att miljöredovisningen kan användas som ett slags instrument för att följa upp detta arbete. Det lokala Agenda 21-arbetet torde därmed vara en bakomliggande drivkraft till det framtida upprättandet av kommunala miljöredovisningar.

Om Sverige skall kunna vara ett föregångsland på vägen mot ett ökat miljömedvetande och en ekologiskt hållbar utveckling krävs det att näringslivet är miljöanpassat enligt vad som framgår i avsnitt 4.2. Det framkom även att ökad informationsgivning och en ökad miljömedvetenhet i näringslivet skulle göra det möjligt för utomstående grupper t.ex. kunder och intresseorganisationer att agera pådrivande för att förbättra dagens miljösituation. Eftersom kommunerna enligt regeringen skall vara föregångare i miljöarbetet vore det därför lämpligt att de redovisar hur deras verksamhet påverkar miljön. Genom denna undersökning har det framkommit att kommunerna instämmer till det förda resonemanget genom att de besvarade påståendet om att miljöredovisningen upprättas för att föregå med gott exempel gentemot kommunens näringsliv med medianvärdet 4. Detta betyder att kommunerna i viss grad anser att deras roll som föredöme är viktig.

En annan tänkbar förklaring till varför kommuner i framtiden väljer att publicera en miljöredovisning kan vara att andra kommuner upprättar en sådan, enligt vad vi i avsnitt 6.2.6 beskrivit. Detta kan liknas vid en "följa John" -situation vilken eventuellt kan förklaras av att kommuner tenderar att anpassa sig efter allmänt

rådande företeelser. Ett sådant agerande kan förklaras av att det är ett förebyggande sätt för att undvika negativ kritik och därigenom behålla uppbyggd legitimitet. Att detta skulle vara en anledning till att ge ut en miljöredovisning har inte kunnat bekräftas, eftersom respondenterna förhållit sig neutrala till detta påstående.

Påståendet om att miljöredovisningen tillhandahåller miljöinformation för allmänheten på ett effektivt sätt och att detta därigenom skulle ha inverkat till kommunernas beslut om att i framtiden miljöredovisa bevarades med medianvärdet 4. Enligt vad som i avsnitt 4.1.2 beskrivits har offentliga myndigheter en skyldighet att tillhandahålla miljöinformation då detta begärs av en sökande person. Vidare har kommunerna även en skyldighet att aktivt sprida information om miljön till allmänheten. Information som skall spridas på detta sätt kan bland annat vara miljöstrategier, miljöplaner och miljörapporter. Anledningen till varför denna typ av information skall tillhandahållas anges vara att detta underlättar ett lokalt miljöengagemang, vilket kan leda till en förbättrad miljösituation. Att kommunerna till viss del instämde till denna fråga tyder på att de anser att en miljöredovisning har goda förutsättningar att förmedla den information som de är skyldiga att tillhandahålla. Det bör dock påpekas att detta svar inte anger vad kommuner anser skall behandlas i en miljöredovisning utan endast att denna kommunikationskanal är bra för detta ändamål.

I avsnitt 3.1 framgår det att Sveriges regering har utformat 15 miljömål och att dessa enligt Naturvårdsverket skall fungera som ett riktmärke för svenskt miljöarbete, vilket även inkluderar kommunernas miljöarbete. Det anges även att kommunerna enligt regeringen har ett övergripande ansvar för att åstadkomma en god livsmiljö. Vidare har kommunerna även ett ansvar för att följa upp sina miljömål och relatera dessa till genomförda aktiviteter. Att miljöredovisningen, enligt vad kommunerna i denna underökning svarat, är ett sätt att visa upp kommunens framsteg på miljöområdet stämmer väl överens med vad vi tidigare beskrivit. Att i framtiden publicera en miljöredovisning torde innebära att kommunerna följer upp sina mål och redovisar utfallet av dessa. I det fall kommunerna presenterar samtliga sina mål och utfallet av dessa torde miljösituationen kunna förbättras eftersom de därmed borde arbeta aktivt för att uppnå målen och därmed slippa redovisa icke uppfyllda mål som kan ge negativ kritik.

9.2.6 Presentation av kommuners offentliga miljöredovisningar

På frågan om vilken typ av miljöredovisning som kommunerna publicerar fick vi 99 svar, vilket motsvarar en svarsfrekvens på 99 %. (Se tabell 13) Det var 26 stycken som angav att de publicerar vad de benämner separat miljöredovisning. Vidare var det 32 stycken som publicerar ett miljöbokslut, 34 stycken som har gröna nyckeltal och 58 stycken som har miljöredovisning i årsredovisningen. Sex kommuner angav att de har en miljöredovisning som inte fanns bland svarsalternativen. Exempel på sådana var grönt bokslut, miljömålbokslut och Agenda 21 -bokslut.

Tabell 13. Antal miljöredovisningar uppdelat på respektive typ.

	Separat miljöredovisning	Miljöbokslut	Gröna nyckeltal	Miljöredov. i årsredov.	Övrigt
Resultat	26	32	34	58	6

Resultatet vi har erhållit tyder på att kommunerna i flera fall har mer än en form av miljöredovisning. De erhållna svaren antyder även att vissa respondenter angivit att de använder sig av gröna nyckeltal trots att dessa inte presenteras i en separat skrift som benämns ”gröna nyckeltal”.

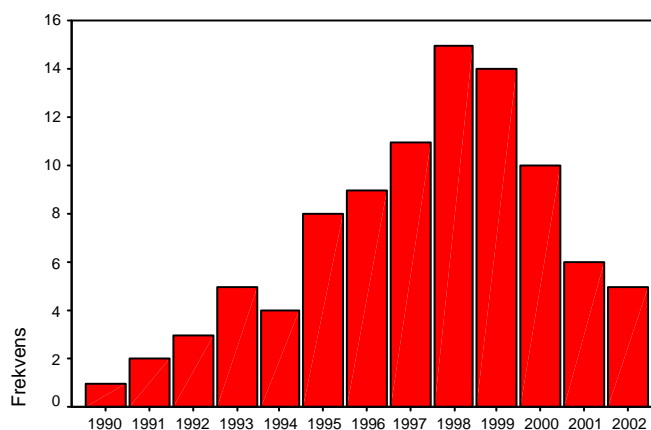
Vid en uppdelning av respondenternas svar beroende på kommunens geografiska plats fann vi att det inte publiceras någon separat miljöredovisning i Norrland. Övriga typer av miljöredovisningar tenderar inte till att vara specifika för någon speciell geografisk plats. (Se bilaga 12)

En annan uppdelning gjordes genom att svaren delades upp på kommunens storlek och vi fann inte att en viss typ av miljöredovisning var utmärkande för en viss kommunstorlek. (Se bilaga 13)

9.2.7 Årtal då kommuner införde offentliga miljöredovisningar

Det var 93 av de 100 kommuner som har en miljöredovisning som besvarade denna fråga vilket motsvarar 93 %. Bortfallet beror på att vissa respondenter inte angivit något årtal, samt att några av dessa inte var säkra på vilket år kommunen började publicera en offentlig miljöredovisning.

Fig. 3. Årtal då kommuner började publicera offentliga miljöredovisningar.

Figur 3 visar på att det under största delen av 1990-talet har skett en årlig ökning av det antal kommuner som börjat miljöredovisa. Denna ökande trend nådde sin kulmen under 1998 och sedan har antalet miljöredovisningar fortsatt att öka men tendensen har varit avtagande.

Av kommunerna i Götaland och Svealand var det flest kommuner som började miljöredovisa under andra delen av 1990-talet. För de norrländska kommunernas startpunkt fanns det inte samma koncentration under slutet av 1990-talet utan de var jämt fördelade under hela denna period. (Se bilaga 14)

Vid en uppdelning av svaren på kommunstorlek fann vi att mellanstora och stora kommuner tenderade att börja tidigare än de små kommunerna med att publicera en miljöredovisning. Dock var koncentrationen av samtliga kommuners startpunkter fördelade på 1990-talets andra hälft. (Se bilaga 15)

9.2.8 Anledningar till att kommuner publicerar en offentlig miljöredovisning

För att undersöka vilka tänkbara anledningar som kan ha inverkat till att kommuner upprättar miljöredovisningar, har vi utformat sju påståenden vars resultat kommer att presenteras i detta avsnitt. Svarsfrekvensen varierade mellan 91 och 95 kommuner.

9.2.8.1 Totalt utfall

Ur tabell 14 går det att läsa att kommunerna till viss del instämmer till att de publicerar en miljöredovisning eftersom den är en del av kommunens Agenda 21 – arbete. De instämmer även i viss del till att miljöredovisningen upprättas eftersom den är ett verktyg för att visa upp kommunens framsteg på miljöområdet. Svaren visar dock att kommunerna till viss del inte instämmer till påståendet att de skulle upprätta en miljöredovisning på grund av att andra kommuner gör det. Övriga påståenden i tabellen har i besvarats med medianvärdet 3 vilket innebär att kommunerna varken instämmer eller inte instämmer till dessa påståenden.

Tabell 14. Anledningar till att kommuner publicerar en miljöredovisning.

	Antal		Median
	Valida	Bortfall	
Miljöredovisningen tillgodoser anställdas behov av miljöinformation	92	8	3,0000
Miljöredovisningen tillgodoser invånarnas krav och önskemål	92	8	3,0000
Miljöredovisningen är en del av kommunens Agenda 21 -arbete	95	5	4,0000
Miljöredovisningen föregår med gott exempel gentemot näringslivet	91	9	3,0000
Andra kommuner publicerar en miljöredovisning	91	9	2,0000
Tillhandahåller miljöinformation för allmänheten på ett effektivt sätt	94	6	3,0000
Visar upp kommunens framsteg på miljöområdet	95	5	4,0000

Skala 1-5 där 1 = överensstämmer inte och 5 = överensstämmer helt.

9.2.8.2 Anledningar till att kommuner publicerar en offentlig miljöredovisning uppdelat på kommunernas geografiska plats

Vid en uppdelning av frågan på kommunernas geografiska plats har vi inte enligt ett Kruskal-Wallis test, funnit att svaren på någon av påståendena skiljer sig signifikant åt. (Se bilaga 16) Detta innebär att vi, i vårt material, inte funnit några indikationer på att anledningarna till varför en kommun publicerar en offentlig miljöredovisning varierar beroende på geografisk plats.

9.2.8.2 Anledningar till att kommuner publicerar en offentlig miljöredovisning uppdelat på kommunernas storlek

Till skillnad från uppdelning av frågan utifrån kommunernas geografiska plats visar Kruskal-Wallis testet att det vid en uppdelning på kommunernas storlek finns ett påstående vars svar signifikant skiljer sig åt. (Se bilaga 17) Enligt detta test skiljer sig svaren på påståendet om att miljöredovisning upprättas eftersom andra kommuner gör det, signifikant åt ($p = 0,057$). Enligt tabell 15 går det att utläsa att små kommuner inte alls instämmer till att de skulle publicera en miljöredovisning eftersom andra kommuner publicerar en sådan. De mellanstora och stora kommunerna är förvisso också negativa till frågan men dock i mindre grad.

Tabell 15. Anledningar till att kommuner publicerar en miljöredovisning uppdelat på kommunernas storlek.

		Antal		Median
		Valida	Bortfall	
Andra kommuner publicerar en miljöredovisning	Kommunens storlek			
	Liten	26	2	1,0000
	Mellanstor	38	5	2,0000
	Stor	27	2	2,0000

Skala 1-5 där 1 = överensstämmer inte och 5 = överensstämmer helt.

9.2.8.4 Anledningar till att kommuner publicerar en offentlig miljöredovisning uppdelat på det år då kommunerna började publicera en miljöredovisning

För att undersöka om det föreligger några skillnader i anledningar till varför kommuner publicerar en miljöredovisning, beroende på när kommunen började publicera en miljöredovisning, har vi delat upp utfallet av frågan på denna variabel. Dock fann vi inga signifikanta skillnader, vilket innebär att vi, ur vårt material, inte funnit att anledningarna skiljer sig åt beroende på startpunkt för miljöredovisningen. (Se bilaga 18)

9.2.8.5 Förklaringar till att kommuner publicerar en miljöredovisning

Ovan har framgått att kommunerna var neutrala till påståendet om att miljöredovisningen publiceras eftersom den tillgodoser de kommunalt anställdas behov av miljöinformation. En tänkbar förklaring till varför kommuner miljöredovisar som vi tidigare redogjort för, är att miljöinformation kan syfta till att

motivera de anställda att utföra det dagliga miljöarbetet på ett bra sätt. Respondenternas svar på detta påstående innebär att vi inte kan uttala oss om dessa teoretiska förklaringar utifrån det material vi erhållit.

Vidare framgick det även att kommunerna var neutrala till påståendet om att miljöredovisningen publiceras eftersom den tillgodoser invånarnas krav och önskemål. Detta medför att de tänkbara förklaringar till hur och varför denna intressentgrupp kan använda miljöinformationen inte kan styrkas och att vi därmed inte uttala oss om att detta är en anledning till publicerandet av en miljöredovisning.

Till skillnad från de två ovan behandlade påståendena uppnåddes ett medianvärde på 4 på påståendet om att miljöredovisningen upprättas eftersom den är en del av kommunens Agenda 21-arbete. Detta innebär att kommunerna till viss del instämmer till att miljöredovisningen upprättas av denna anledning. Agenda 21 förutsätter att så många som möjligt deltar i miljöarbetet och miljöredovisningen skulle kunna vara ett sätt för kommunen att föra en dialog med olika grupper inom kommunen, för att uppnå målet med en hållbar utveckling (se avsnitt 6.2.5). Detta tyder på att kommunerna anser att miljöredovisningen har en roll vid uppföljning av Agenda 21 -arbetet och att denna är en del av informationsgivningen till kommunens invånare.

Kommunerna var neutrala i sitt ställningstagande till påståendet att miljöredovisningen publiceras eftersom kommunen vill föregå med gott exempel gentemot näringslivet. En kommuns totala miljöarbete skulle kunna förbättras genom att en ökad miljörelaterad informationsgivning från kommunens sida skulle kunna engagera fler företag inom kommunen ur miljöhänseende. (se avsnitt 4.2) Ett ökat antal miljöredovisningar från dessa skulle, genom att skapa förståelse och medvetenhet, kunna innebära att den totala miljöpåverkan inom kommunen minskar. Detta skulle i sin tur kunna medföra att kommunens framtida kostnader för miljöarbete blir lägre. (se avsnitt 6.2.4) De eventuella synergieffekter som ett ökat antal miljöredovisningar inom kommunens näringsliv kan medföra kan dock utifrån denna undersökning inte utredas.

Kommunerna instämde i viss grad inte till påståendet att miljöredovisningen publiceras eftersom andra kommuner upprättar en sådan. Att dessa kommuner skulle anpassa sig efter allmänt rådande procedurer och företeelser i samhället, med avseende på miljöredovisning, torde därför inte vara fallet. Orsaken till detta torde kunna förklaras med att miljöredovisningen inte anses som en allmänt rådande företeelse bland Sveriges kommuner.

Som framgått i avsnitt 4.1.2 har kommuner i dagsläget en skyldighet att tillhandahålla miljöinformation såsom miljöstrategier och miljöplaner till allmänheten. Dock ställer sig kommunerna neutrala till påståendet att miljöredovisningen tillhandahåller miljöinformation på ett effektivt sätt. Detta medför att vi inte kan bedöma rimligheten i detta resonemang.

En tänkbar förklaring som vi angivit för varför kommuner publicerar en miljöredovisning är att den kan användas i syfte att legitimera miljöarbetet gentemot kommunens intressenter genom att visa en uppföljning och sammanställning av miljötillståndet i kommunen. Detta eftersom ett legitimt arbete kan innebära ökade

resurser till miljöarbetet i framtiden. Att detta skulle vara en anledning har kommunerna visat indikationer på genom att besvara frågan med medianvärdet 4.

9.2.9 Jämförelse mellan varför kommuner planerar att publicera respektive publicerar en miljöredovisning

För att studera om det föreligger någon skillnad i anledningar till upprättandet av en miljöredovisning, mellan de kommuner som för närvarande publicerar en miljöredovisning och de kommuner som planerar att publicera en sådan, har vi samkört svaren av enkätfrågorna 6 och 9. (Se bilaga 1) Vi fann enligt Kruskal-Wallis testet att det föreligger två signifikanta skillnader mellan hur dessa två grupper svarat på frågorna. (Se bilaga 19) En skillnad är att de kommuner som planerar att miljöredovisa är mer förväntansfulla med avseende på att kommunen kan vara en förebild än vad de kommuner är som redan publicerar en miljöredovisning ($p = 0,00$).

Den andra signifikanta skillnaden ($p = 0,05$) som uppnåddes mellan dessa grupper av kommuner är att de kommuner som publicerar en miljöredovisning till viss del inte instämmer till påståendet att de skulle miljöredovisa på grund av att andra kommuner publicerar en sådan. Att de kommuner som publicerar en miljöredovisning inte instämmer till detta påstående kan betyda att dessa miljöredovisat under en längre tid och därmed har denna grupp undgått det eventuella externa tryck på att upprätta en miljöredovisning som kan ha uppstått, till följd av att allt fler kommuner miljöredovisar. Att de kommuner som idag planerar att miljöredovisa besvarat påståendet neutralt kan betyda att det inte föreligger något externt tryck på dessa kommuner att miljöredovisa och att det finns andra starkare anledningar till att kommuner upprättar en miljöredovisning. Dock går det inte att, utifrån denna undersökning, utesluta att det kan föreligga ett externt tryck på kommuner att miljöredovisa.

Tabell 16. Jämförelser mellan varför kommuner planerar respektive publicerar en miljöredovisning.

	Jämförelse fråga 6 & 9	
	Planerar	Publicerar
Miljöredovisningen föregår med gott exempel gentemot näringslivet	4,0000	3,0000
Andra kommuner publicerar en miljöredovisning	3,0000	2,0000

9.2.10 Målgrupper som offentliga kommunala miljöredo-visningar riktar sig till

En sammanställning av enkäterna visar att de flesta av kommunerna anser att kommunens politiker är den primära målgruppen för dess offentliga miljöredo-visning. Den näst vanligaste målgruppen totalt sett är kommunens invånare och därefter följer i tur och ordning; kommunalt anställda, intresseorganisationer, näringslivet i kommunen och staten. Sex av kommunerna angav att de inte har någon uttalad målgrupp för sin miljöredovisning. Anledningen till att de erhållit medelvärdet 1 beror på att de endast valt detta alternativ vid besvarandet av frågan. Övriga målgrupper erhöll ett medelvärde på 4,33 och anledningen till varför dessa inte är rangordnade bland de ovan nämnda målgrupperna är att denna kategori besvarats med flera olika målgrupper. Exempel på sådana målgrupper är skolor i kommunen, andra kommuner och turister som besöker kommunen.

Tabell 17. Miljöredovisningens målgrupper.

	N	Sum	Mean
Politiker	75	110,00	1,4667
Invånare	66	124,00	1,8788
Anställda	58	170,00	2,9310
Intresseorganisation	44	170,00	3,8636
Näringslivet	38	149,00	3,9211
Staten	15	83,00	5,5333
Ingen uttalad målgrupp	6	6,00	1,0000
Övrig målgrupp	3	13,00	4,3333

För analysera om det föreligger ett samband mellan vald typ av miljöredovisning och kommunens målgrupp med denna har vi jämfört samtliga typer av miljöredovisningar med samtliga målgrupper som angivits ovan. I tabellen som återfinns i bilaga 20 anges antalet kommuner som valt en viss målgrupp för sin miljöredovisning oberoende av rangordning. Det lägsta medelvärdet för respektive målgrupp visar den viktigaste målgruppen.

Det resultat vi erhöll tyder på att de separata miljöredovisningarna främst vänder sig till invånare och politiker. I tredje hand riktar sig de separata miljöredovisningarna till de kommunalt anställda. Även miljöbokslut hade politiker och invånare som främsta målgrupp men i detta fallet medelvärdet för invånare något lägre vilket tyder på att det kan finnas en skillnad gentemot separata miljöredovisningar. Även i detta fall var anställda den tredje viktigaste målgruppen. Tidigare har vi redogjort för i avsnitt 9.2.6 att kommunerna angivit ”gröna nyckeltal” som typ av miljöredovisning trots att de inte publicerar en särskild skrift som benämns gröna nyckeltal, utan endast använder sig av denna information i andra typer av miljöredovisningar. Detta får implikationer även för denna fråga. Dock visar resultatet att även detta val av miljöredovisning har politiker och invånare de främsta målgrupperna. Vidare placerar sig de anställda än en gång som tredje viktigast målgrupp. För de miljöredovisningar som återfinns i årsredovisningen tyder resultatet av denna fråga på att politiker och invånare är de främsta målgrupperna och de anställda placerar sig även i detta fall som tredje viktigaste målgrupp. Slutligen har de kommuner som publicerar andra typer av miljöredovisningar valt politiker som främsta målgrupp

och därefter har de valt invånare, intresseorganisationer och anställda som målgrupper. Sammanfattningsvis tyder detta på att oberoende av typ av miljöredovisning så riktar sig dessa främst till politiker och invånare. I flertalet fall tyder resultatet på att den tredje viktigaste målgruppen är de kommunalt anställda.

Enligt vad vi tidigare beskrivit i avsnitt 7 om kommunikationsteori och miljöredovisningens målgrupper är det viktigt att veta vem man riktar miljöinformationen till för att på bästa sätt tillfredsställa dennes behov av information. Att vi funnit att de kommunala miljöredovisningarna främst riktar sig till kommunens politiker och invånare i kommunen tyder på att kommunerna har en relativt entydig uppfattning om vilken målgrupp de vänder sig till oavsett vilken typ av miljöredovisning de upprättar. Innan informationsspridning sker bör man enligt de teorier vi presenterat utforma informationen på ett sådant sätt att målet med kommunikationen kan uppnås. Detta antyder att kommunerna i det fall de följer dessa teorier presenterar någorlunda likvärdig miljöinformation i respektive typ av miljöredovisning.

9.2.11 Positiva effekter av en miljöredovisning

Detta avsnitt syftar till att beskriva huruvida kommunerna upplevt några positiva effekter av att publicera en offentlig miljöredovisning. Nedan följer en sammanställning över hur respondenterna besvarat de påståenden som formulerats.

9.2.11.1 Totalt utfall

Det var mellan 82 % och 93 % av de kommuner som publicerar en miljöredovisning som besvarade de nedanstående sex påståendena om upplevda positiva effekter av att publicera en miljöredovisning.

Tabell 18. Positiva effekter av kommunernas miljöredovisning.

	Antal		Median
	Valida	Bortfall	
Positiva samordningseffekter	91	9	3,0000
Besparingsmöjligheter	93	7	2,0000
Ökat miljöintresse bland invånare	88	12	3,0000
Ökad motivation bland anställda	93	7	3,0000
Ökat antal miljöredovisningar i näringslivet	82	18	1,0000
Ökade resurser för miljöfrågor	92	8	2,0000

Skala 1-5 där 1 = överensstämmer inte och 5 = överensstämmer helt.

Tabell 18 visar att kommunerna svarat att de inte instämmer till påståendet att kommunen genom att publicera en miljöredovisning skulle ha upplevt att antalet miljöredovisningar i näringslivet ökat. Vidare instämmer kommunerna till viss grad inte till påståendet att publicerandet av en miljöredovisning identifierat ekonomiska besparingsmöjligheter inom kommunens organisation. Dessutom är de också till viss grad negativa till påståendet att miljöredovisningen inneburit ökade resurser för att arbeta med miljöfrågor. De övriga tre påståendena har besvarats neutralt, vilket

innebär att vi inte kan ta ställning till ifall de påstådda fördelarna upplevts bland kommunerna eller inte.

9.2.11.2 Positiva effekter av en miljöredovisning uppdelat på geografisk plats

För att utreda om det föreligger några skillnader i de svar vi erhållit på de ovanstående påståendena har vi delat upp svaren på kommunens geografiska plats. (Se bilaga 21) Vi fann inte några signifikanta skillnader grupperna emellan enligt det Kruskal-Wallis test som genomfördes. Detta ger en indikation på att det inte finns några skillnader i svaren beroende på kommunens geografiska plats.

9.2.11.3 Positiva effekter av en miljöredovisning uppdelat på kommunens storlek

Då vi delat upp svaren av denna fråga på kommunernas storlek fann vi att svaren på två påståenden signifikant skiljer sig åt beroende på kommunernas storlek. (Se bilaga 22) De stora kommunerna har uppgivit att de till viss del har upplevt positiva samordningseffekter av kommunens miljöarbete. Vilka samordningseffekter som de stora kommunerna har identifierat kan vi dock inte uttala oss om utifrån denna undersökning. Som framgår ur tabell 19 har de övriga två grupperna svarat neutralt till detta påstående varvid vi inte kan uttala oss om giltigheten i detta påstående för dessa grupper. Det andra påståendets svar som uppnådde en signifikant skillnad ($p = 0,045$) beroende på storlek var att de mellanstora kommunerna inte överensstämde till att miljöredovisningen identifierat ekonomiska besparingsmöjligheter inom kommunens organisation. De övriga två grupperna besvarade också frågan negativt men dock i mindre grad än de mellanstora kommunerna då de erhöll medianvärden på 1,5 respektive 2. Detta indikerar på att miljöredovisningen i sig inte har inneburit några ekonomiska besparingsmöjligheter.

Tabell 19. Positiva effekter av kommunernas miljöredovisning uppdelat på kommunernas storlek.

	Kommunens storlek		
	Liten	Mellanstor	Stor
Positiva samordningseffekter	3,0000	3,0000	3,5000
Besparingsmöjligheter	1,5000	1,0000	2,0000

Skala 1-5 där 1 = överensstämmer inte och 5 = överensstämmer helt.

9.2.11.4 Positiva effekter av en miljöredovisning uppdelat på det år då kommunerna började miljöredovisa

Liksom då vi delade upp svaren på geografisk storlek fann vi, vid en uppdelning av svaren på när kommunerna började miljöredovisa, inte några signifikanta skillnader i svaren enligt Kruskal-Wallis testet. (Se bilaga 23) Detta ger indikationer på att det inte föreligger några skillnader i upplevda positiva effekter av en miljöredovisning beroende på när kommunerna började miljöredovisa.

9.2.11.5 Förklaringar till positiva effekter av en miljöredovisning

Enligt de förklarande teorier vi redogjort för i avsnitt 6.2.5 torde miljöredovisningen som ett uppföljningsinstrument kunna identifiera möjliga samordningseffekter i kommunens miljöarbete. Detta skulle också kunna leda till ekonomiska besparingsmöjligheter i kommunen. Vad vi erfarit av de svar vi erhållit kan vi inte bekräfta att kommunerna upplevt några positiva samordningseffekter av miljöarbetet, men de stora kommunerna har indikerat att så kan vara fallet. Svaren utifrån påståendet om miljöredovisningens funktion för att identifiera ekonomiska besparingsmöjligheter indikerar på att publicerandet av en miljöredovisning inte bidragit till att skapa besparingsmöjligheter. Trots att kommunerna i vissa fall ansett att samordningseffekter kan uppnås genom en miljöredovisning, har detta inte lett till besparingar inom kommunens verksamhet, vilket rimligen borde varit fallet.

Kommunerna ställde sig neutrala till påståendet om att miljöredovisningen skulle ha inneburit ett ökat miljöintresse bland kommunens invånare. Detta medför att vi, utifrån denna undersökning, inte kan styrka det förklarande resonemanget om att ett ökat engagemang bland kommunens invånare medför lägre kostnader för att uppnå uppsatta miljömål inom kommunen.

En möjlig positiv effekt som vi framförde i vårt förklarande avsnitt angående de kommunalt anställda var att dessa skulle arbeta mer effektivt om de erhöll uppskattning för det arbete som de utfört. (Se avsnitt 6.2.1) Detta skulle i sin tur medföra att kommunens miljöarbete blir bättre och mer effektivt genom att samma grad av miljöarbete kan genomföras till en lägre kostnad. Liksom vid påståendet om att miljöredovisningen inneburit ett ökat miljöintresse bland kommunens invånare, kan vi inte ta ställning till huruvida dessa tänkbara förklaringar stämmer eftersom frågan besvarats neutralt.

Kommunerna instämde inte till att publicerandet av en kommunal miljöredovisning skulle ha inneburit ett ökat antal miljöredovisningar inom kommunens näringsliv. Detta indikerar att de eventuella fördelar som kommunen skulle kunna uppnå genom ett ökat antal miljöredovisningar i näringslivet, inte genom denna undersökning kan påvisas (Se avsnitt 6.2.4). Att antalet miljöredovisningar inom kommunens näringsliv, på grund av kommunens publicerande av en miljöredovisning inte ökat, kan innebära att upprättandet av en miljöredovisning inte har blivit en allmänt rådande procedur i samhället. Detta innebär att den förklarande teorin om att organisationer, utan eftertanke, anpassar sig efter allmänt rådande procedurer inte kan styrkas i vårt material.

I avsnittet (9.2.8) som behandlade om anledningar till att kommuner publicerar en miljöredovisning indikerade svaren av undersökningen på att miljöredovisningen upprättas eftersom den visar kommunens framsteg på miljöområdet. Av detta drogs kopplingar till teorin där vi förklarade detta fenomen med att miljöredovisningen är ämnad för att skapa legitimitet hos politikerna för det miljöarbete som presteras. Detta resonemang stärktes i avsnitt målgrupper, där det framkom att politikerna är den främsta målgruppen för miljöredovisningar. Detta skulle enligt den förklarande teorin i avsnitt 6.2.2 innebära att miljöledningen har miljöredovisningen som ett

verktyg för att legitimera deras arbete bland politikerna, vilket medför en konkurrensfördel vid fördelningen av ekonomiska resurser gentemot andra kommunala verksamheter. Dock indikerar svaren av påståendet, att miljöredovisningen inneburit ökade resurser för att arbeta med miljöfrågor, inte på att miljöredovisningen inneburit denna fördel. Detta kan innebära att de förklarande teorier som vi tidigare redogjort för i detta avseende inte stämmer, men det kan också innebära att politikerna inte uppfattar miljöarbetet som legitimt och därför inte ger denna verksamhet ökade ekonomiska resurser. En annan innebörd av detta kan vara att de resurser som krävs för miljöarbetet är fullgoda varför inte ytterligare resurser anses behöva tilldelas denna verksamhet.

10 Analys av olika miljöredovisningar

I detta kapitel redogör vi för vår analys av de insamlade kommunala miljöredovisningarna. Först beskrivs den metod som vi haft vid kategoriseringen av miljöredovisningarnas innehåll. De informationskategorier som framkom vid genomgången av miljöredovisningarna presenteras i det följande avsnittet. Därefter presenteras analysens resultat. I denna beskrivs först vilken information som de olika grupperna av miljöredovisningar vanligtvis innehåller. Därefter diskuteras likheter och skillnader mellan de olika grupperna av miljöredovisningar. Analysen avslutas med en övergripande diskussion om miljöredovisningarnas kvalitativa egenskaper.

10.1 Metod vid analys

Efter att miljöredovisningarna samlats in från kommunerna grupperades dessa efter vilken benämning kommunerna själva gett dem. Vi valde dock att behandla de miljöredovisningar som ingick i kommunens årsredovisning som en separat grupp. Detta oavsett hur kommunerna hade valt att benämna sin miljöinformation. Anledningen till att vi gjorde detta var att deras sidantal var kraftigt begränsat och att vi därför ansåg att dessa skulle behandlas separat. De olika typerna av miljöredovisningar som fanns bland de insamlade var; separat miljöredovisning, miljöbokslut, ”miljöredovisning i årsredovisningen”, ”gröna nyckeltal”, miljörapport, agenda 21 –bokslut. Eftersom det endast fanns enstaka exempel på kommunala miljörapporter och agenda 21-bokslut bland de insamlade miljöredovisningarna, valde vi att inte granska deras innehåll. Detta eftersom det inte är möjligt att utifrån enstaka miljöredovisningar bedöma vilket innehåll som kan anses vanligt förekommande.

Vissa kommuner angav, i samband med att de översände sin miljöredovisning, att de inte publicerade denna på en årlig basis. Eftersom vi inte avsåg att studera miljöredovisningens utveckling över tid utan endast vad dessa innehåller beslutades att kommunernas senast publicerade miljöredovisning skulle ingå i undersökningen. Det var ett antal kommuner som skickade sin miljöredovisning för 2001 och hänvisade till att denna inte ännu var antagen av kommunfullmäktige. Dessa miljöredovisningar användes ändå i undersökningen eftersom vi inte såg någon anledning till att bortse från dessa bara för att de ännu inte hade godkänts i kommunfullmäktige. I de fall som en kommun skickade flera olika typer av miljöredovisningar, har alla dessa använts i undersökningen. Vi ansåg inte att det fanns något hinder för detta eftersom undersökningen syftade till att kartlägga vilka olika typer av miljöredovisningar det finns och vad dessa innehåller.

10.2 Kategorisering av miljöredovisningars innehåll

En del av syftet med kategoriseringen var att undersöka vilken sorts information som kan anses vara vanligt förekommande i respektive grupp av miljöredovisningar. Eftersom det inte finns några riktlinjer och endast sparsamt med tidigare forskning kring vad de respektive typerna av offentlig kommunal miljöredovisning innehåller, så tillämpades ett induktivt tillvägagångssätt för att undersöka detta. Angreppssättet var sådant att vi tog en miljöredovisning och noterade vilken information denna innehöll. Eftersom avsikten var att genomföra en övergripande granskning av miljöredovisningarnas innehåll så lästes miljöredovisningarna översiktligt. Detta innebar att miljöredovisningarna endast ansågs innehålla sådan information som framhövdes genom rubriker, diagram eller på något annat tydligt sätt.

Vid genomgången av miljöredovisningarna upprättades ett excelblad, där den information som vi fann att miljöredovisningarna innehöll noterades. Eftersom den information som gavs i miljöredovisningarna berörde olika områden valde vi att gruppera informationen i vad vi benämner informationskategorier. Denna benämning kommer vi att referera till i fortsättningen av uppsatsen. För att antalet informationskategorier skulle bli hanterbart valde vi att behandla närbesläktad information i en och samma kategori. Dessutom ansåg vi inte att det var nödvändigt att exakt kunna beskriva miljöredovisningarnas innehåll, utan ansåg att det var tillräckligt att kunna ge en översiktlig bild av detta. De informationskategorier som vi har använt presenteras och förklaras i det nästkommande avsnittet.

De informationskategorier som vi valt att behandla i vår analys är de som förekommer i minst 50 % av de undersökta miljöredovisningarna inom respektive grupp. Anledningen till att vi har satt en gräns vid 50 % och inte behandlat samtliga informationskategorier är att vår avsikt var att utreda huruvida det finns någon typ av information som är vanligt förekommande inom respektive typ av miljöredovisning.

10.3 Informationskategorier

Nedan presenteras de kategorier av information som framkom vid genomgången av de insamlade miljöredovisningarna. De exempel som används i beskrivningen av kategorierna är på inget sätt uttömmande för vad kategorierna omfattar, utan syftar endast till att öka förståelsen för vad de olika informationskategorierna innehåller.

Luft: Under denna kategori faller sådan information som rör kommunens luftkvalitet. Exempel på sådant som diskuterades är freon, kvävedioxid, kväveoxid och koldioxid.

Dricksvatten: Denna informationskategori kräver att kommunen diskuterat dricksvattnets kvalitet. Detta görs till exempel genom att ange antalet tagna vattenprover och hur många av dessa som visar på tjänligt respektive otjänligt dricksvatten.

Energianvändning: För att denna informationskategori ska anses uppfylld krävs att kommunen förklarar antingen hur stor elförbrukningen inom kommunen är eller hur kommunen täcker sitt energibehov. Detta kan göras genom att t.ex. ange energiförbrukningen/invånare, elförbrukning i kommunens lokaler eller genom en diskussion kring vilken energikälla som kommunen utnyttjar.

Mark och Natur: Denna kategori är omfattande och avser sådan information som behandlar kommunens mark och natur. Det kan t.ex. vara andelen skyddad natur, andelen kravmärkt jordbruksmark, andelen ekologiskt brukad skog, information kring marksanering, förorenade markområden etc.

Återvinning och Avfall: Denna kategori omfattar både hur kommunens avfallssituation och dess återvinning ser ut. För att denna kategori skall anses uppfylld skall detta ha diskuterats på något sätt. Det kan t.ex. göras genom att diskutera kommunens källsorteringssystem, kompostering, återvinningsgrad av förpackningar eller genom nyckeltal som t.ex. deponerat hushållsavfall/invånare.

Sjö och vatten: Denna kategori omfattar information kring miljösituationen i sjöar, hav, vattendrag, våtmarker etc. Exempel på information som diskuterades är övergödningen i sjöar, fiskeläget i kommunen, badvattnets kvalitet, miljöfarliga utsläpp.

Slam och Avlopp: Denna kategori omfattar information om kommunens reningsverk och rötslam. Det diskuteras bland annat om hur reningen vid reningsverken går till, hur effektiv denna är och vad som gjorts för att förbättra reningen. Vad gäller rötslam så diskuteras t.ex. rötslammets bly och kvicksilverhalter.

Miljöstyrning, arbete, mål: Denna informationskategori anses uppfylld om kommunen på något sätt behandlat dess miljöarbete, miljöstyrning eller miljömål. Detta kan ske genom att kommunens miljömål anges, vad som har gjorts för att uppnå dessa samt i vilken mån de har uppnåtts. Ett annat sätt är att berätta om vad kommunens Agenda 21-arbete innebär.

Trafik: Denna kategori omfattar information om kommunens trafiksituation. Sådant som har diskuterats är t.ex. kollektivtrafik, trafikmängd inom kommunens tätorter, genomfartstrafik, cykelbanor etc.

Byggnad: Denna kategori berör miljöinformation för boende och nybyggnad. Det kan t.ex. vara information kring radonhalter i fastigheter, parker och grönområde i bostadsområden, miljöhänsyn vid kommunal planering. Märk att bullernivåer har kopplats till folkhälsa även om det lika väl skulle kunna ha behandlats under denna informationskategori.

Ordlista: Detta rör inte information kring kommuners miljösituationer men fungerar som ett hjälpmedel för att denna bättre skall förstås. Några krav på ordlistans utformning eller omfattning finns inte för att kategorin skall anses uppfylld.

Ozon och klimat: För att en kommun skall anses uppfylla informationsgivningen i denna kategori krävs att det har förts en omfattande diskussion kring ozon- och

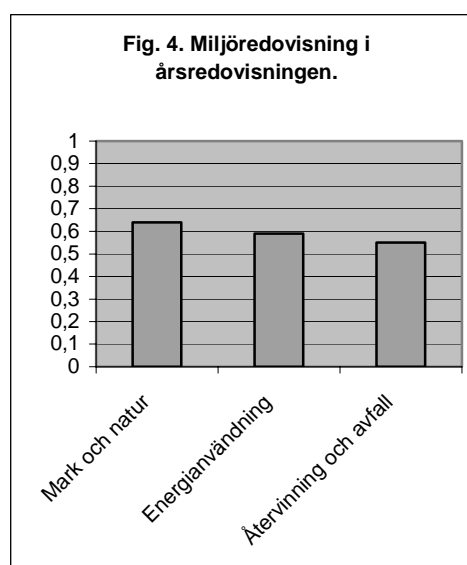
klimatsituationen. Det är därför inte tillräckligt att det har gjorts en koppling mellan koldioxid och ozonlagret.

Ordförande ord: Vi har ansett att kommunerna har uppfyllt denna kategori om deras miljöredovisning föregås av ett ord av kommunordföranden, kommunens miljöchef eller av någon med liknande befattning.

10.4 Beskrivning av informationsinnehåll i de olika grupperna av miljöredovisningar

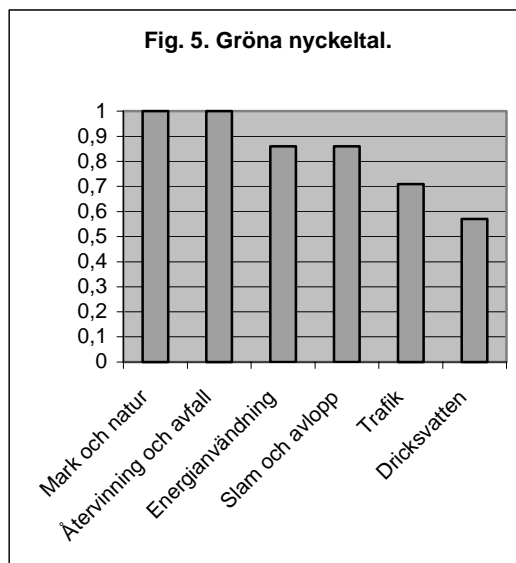
10.4.1 Miljöredovisning i årsredovisningen

Vår undersökning omfattade 21 årsredovisningar som alla innehöll ett avsnitt med information om kommunens miljö. Detta avsnitts omfattning varierade mellan en och sju sidor och genomsnittet var ungefär två och en halv sida. Av förståeliga skäl innebär ett litet utrymme i årsredovisningen en begränsning för vilken informationsmängd som kan förmedlas. Det skiftade kraftigt hur många nyckeltal som kommunerna angav i sina miljöredovisningar. Det var fem kommuner som inte angav några miljörelaterade nyckeltal, medan fyra kommuner angav tio stycken eller fler. Vi fann även stora skillnader vad gäller den miljöinformation som presenterades. Det var tre av informationskategorierna som behandlades i minst 50 % av årsredovisningarna. Den vanligast förekommande informationskategorin var ”Mark & Natur” som behandlades i 64 % av de undersökta årsredovisningarna. De andra två informationskategorierna som förekom i mer än 50 % av årsredovisningarna var ”Energianvändning” (59 %) och ”Återvinning & Avfall” (55 %). Det var åtta av de undersökta årsredovisningarna som berörde alla av de tre vanligast förekommande informationskategorierna.

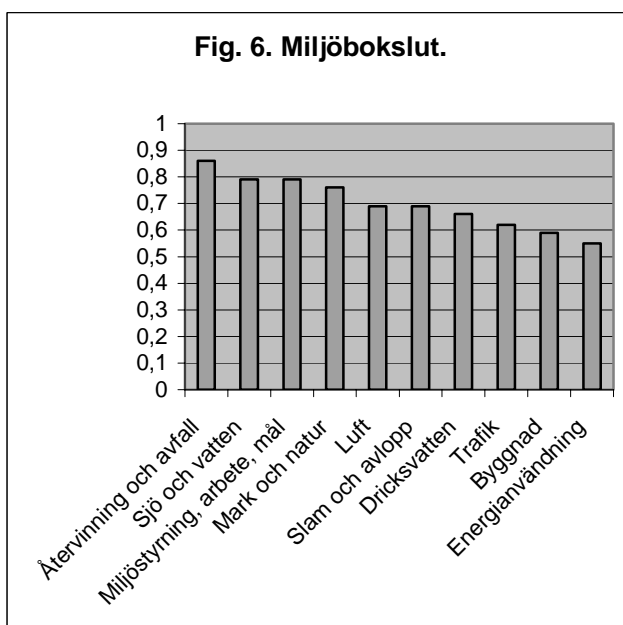
10.4.2 "Gröna nyckeltal"

"Gröna nyckeltal" var den minsta av de olika grupperna av miljöredovisningar som vi valt att undersöka närmare för att bestämma dess vanligast förekommande innehåll. Kategorin innehöll sju "gröna nyckeltal" och det antal sidor som dessa redovisningar omfattade varierade mellan sex och 32 sidor. Även användningen av nyckeltal i de "gröna nyckeltalen" varierade. Det minsta antalet som användes var nio st. och det högsta var 35 st. Det var sex informationskategorier som förekom i minst 50 % av de undersökta "gröna nyckeltalen". Information tillhörande två av dessa informationskategorier, "Mark & Natur" och "Återvinning och Avfall", förekom i samtliga "Gröna nyckeltal". Vidare behandlade 86 % av "gröna nyckeltal" användning av energi och utsläpp av slam och avlopp. Det var tre av de "gröna nyckeltalen" som berörde samtliga av de sex vanligaste förekommande informationskategorierna.

10.4.3 Miljöbokslut

Undersökningen omfattade 29 separata miljöbokslut. Vi fann att miljöbokslutens sidantal varierade kraftigt. Det fanns fyra miljöbokslut som omfattade fyra sidor eller färre, där det kortaste var på tre sidor. Det mest omfattande miljöbokslutet var på 52 sidor och det genomsnittliga sidantalet var ungefär 23 sidor. I genomsnitt omfattade de separata miljöboksluten nitton nyckeltal. Det största antalet nyckeltal som angavs i något miljöbokslut var 56 stycken och det fanns även två kommuner som inte angav några nyckeltal.

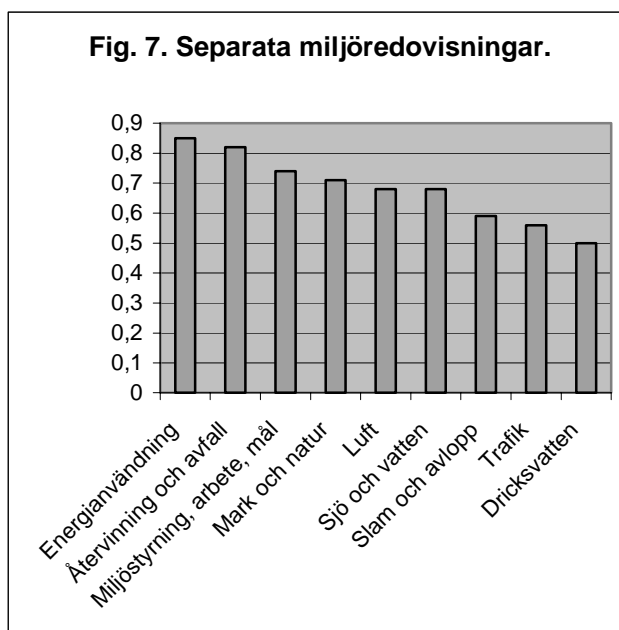

Det var tio informationskategorier som berördes i minst 50 % av miljöboksluten. Det var vanligast förekommande att kommunerna behandlade avfall och återvinning i sina miljöbokslut. Av figur 6 ovan framgår att nästan 80 % av kommunerna valde att lyfta fram och beskriva sitt miljöarbete, sin miljöstyrning eller sina miljömål i sitt miljöbokslut. Ett lika stort antal kommuner valde att diskutera situationen i

kommunens sjöar, hav och vattendrag. Det var tre kommuner som publicerade miljöbokslut som berörde alla av de tio vanligast förekommande informationskategorierna. Värt att uppmärksamma är att en kommun täckte in nio av de tio vanligaste informationskategorierna men hade inte berört "Återvinning och Avlopp", vilket var den allra vanligaste förekommande informationskategorin. Vid vår genomgång av miljöboksluten fann vi att det var tolv av dessa som innehöll ett avsnitt som behandlade miljön ur ett vidare perspektiv genom att föra en ingående diskussion om ozonlagret och vårt klimat.

10.4.4 Separat miljöredovisning

Det var 34 separata miljöredovisningar som omfattades av vår undersökning. Miljöredovisningarnas sidantal skiftade från två sidor till 58 sidor för den mest omfattande. Genomsnittligt antal sidor för denna kategori av miljöredovisningar var lite drygt tjugo stycken. Användningen av nyckeltal i de separata miljöredovisningarna skiftade kraftigt. Det fanns en kommun som inte hade några nyckeltal medan tre av de andra kommunerna hade över 40 stycken. Genom att studera de separata miljöredovisningarna

fann vi att det fanns nio informationskategorier som berördes i minst 50 % av miljöredovisningarna. Den vanligast förekommande informationskategorin i de separata miljöredovisningarna var "Energianvändning" som förekom i 85 % av fallen. Även kommunernas "Återvinning och Avfall" togs upp i över 80 % av miljöredovisningarna. Bland kommunerna som publicerade separata miljöredovisningar var det tre stycken, som berörde alla av de nio vanligaste informationskategorierna i sina miljöredovisningar. Bland de separata miljöredovisningarna var det nio stycken som behandlade "Klimat – Ozon".

10.5 Standardisering inom samma grupp av miljöredovisningar

Genom vår analys av de insamlade miljöredovisningarna har vi funnit att de kommuner som publicerar "gröna nyckeltal" har en hög standardisering vad gäller vilka informationskategorier som de har valt att presentera. Med standardisering avser vi i vilken grad miljöredovisningarna inom samma grupp behandlar samma informationskategori. Den höga standardiseringen bland "gröna nyckeltal" gäller främst de fyra vanligast förekommande informationskategorierna "Mark och Natur",

”Återvinning och Avfall”, ”Energianvändning” samt ”Slam och Avlopp”. De två förstnämnda informationskategorierna förekom i samtliga av de undersökta ”Gröna nyckeltalen”, medan de två övriga förekom i 86 % av fallen. De andra grupperna av miljöredovisningar visar inte lika hög standardiseringsgrad då dessa kommuner i större utsträckning valt att beskriva olika informationskategorier. Den lägsta standardiseringsgraden har vi funnit bland de miljöredovisningar som finns i årsredovisningar. Detta då den mest förekommande informationskategorin ”Mark och Natur” endast behandlas i 64 % av de undersökta fallen. En anledning till att vi funnit den lägsta standardiseringen bland de miljöredovisningar som finns i årsredovisningen kan vara att dessa oftast har ett starkt begränsat utrymme i årsredovisningen. Därför måste dessa kommuner välja vilken information som skall presenteras. I dessa fall kan det eventuellt vara så att kommunernas individuella miljöförhållanden avgör vilken information som prioriteras.

10.6 Likheter och skillnader mellan olika grupper av miljöredovisningar

Vi har funnit att informationsgivningen mellan de olika grupperna av miljöredovisningar varierar stort. (Se bilaga 24) De kommuner som publicerar separata miljöredovisningar och miljöbokslut har en mer omfattande informationsgivning än de som publicerar ”gröna nyckeltal” och de som har miljöredovisning i årsredovisningen. Detta då hänsyn tas till hur många informationskategorier som berörs i minst 50 % av miljöredovisningarna inom respektive grupp. Likheter som vi funnit är att oberoende av vilken typ av miljöredovisning kommunerna publicerar görs oftast en beskrivning av kommunens ”Återvinning och Avfall”. Denna informationskategori har i samtliga olika grupper av miljöredovisningar behandlats i minst 50 % av de undersökta miljöredovisningarna. Andra informationskategorier som behandlas i samma utsträckning, oavsett valt sätt att redovisa kommunens miljöpåverkan på, är ”Mark och Natur” och ”Energianvändning”.

En skillnad förekommer mellan de miljöredovisningar som finns i årsredovisningen och de övriga typerna av miljöredovisningar vad gäller ”Återvinning och Avfall”. I detta fall har ”Återvinning och Avfall” endast behandlats i 55 % av de miljöredovisningar som finns i årsredovisningen medan denna informationskategori har nämnts i minst 82 % av de övriga tre miljöredovisningsgrupperna. Denna skillnad kan eventuellt förklaras utifrån två olika perspektiv. En tänkbar förklaring till skillnaden kan vara att de olika redovisningsgrupperna generellt sett har olika målgrupper, eftersom redovisningens målgrupp bör påverka dess utformning (Azzone et al., 1997). Denna förklaring stöds dock inte av den enkätundersökning som vi tidigare presenterat. Det kan dock inte uteslutas att två kommuner kan ha olika syften med att publicera en kommunal miljöredovisning, trots att dessa kommuner har samma målgrupp. Ett exempel på detta är att om två miljöredovisningar har invånarna som målgrupp, kan den ena syfta till att påverka deras beteende, t.ex. att återvinna mer, medan den andra syftar till att endast beskriva kommunens miljösituation för invånarna. En annan tänkbar förklaring, till den identifierade skillnaden, kan vara att kommunerna i den prioriteringssituation

som uppstår vid ett begränsat antal sidor, inte anser denna information som viktig. Att de övriga grupperna av miljöredovisningar faktiskt presenterar denna information behöver inte betyda att den anses viktig utan det kan förklaras av att denna information torde vara relativt lätt att sammanställa och att denna information därför tas med då textutrymmet tillåter det.

En mer sällan förekommande informationskategori som är intressant att belysa är ”Ozon-Klimat”. Detta eftersom denna informationskategori sätter kommunens miljöpåverkan i ett större perspektiv. Denna informationskategori har vi funnit förekomma i 21 separata miljöredovisningar och miljöbokslut, men inte i någon av de två övriga grupperna av miljöredovisningar. Ytterligare en olikhet vi funnit mellan de olika grupperna av miljöredovisningar är att miljöbokslut och separata miljöredovisningar behandlar ”Miljöstyrning, Miljöarbete och Miljömål”, ”Luft” och ”Sjö och Vatten” i minst 50 % av de undersökta miljöredovisningarna. Dessa informationskategorier har inte behandlats med denna frekvens i ”gröna nyckeltal” och i den miljöredovisning som är en del av kommunens årsredovisning.

Genom vår studie av miljöredovisningar har vi även observerat en intressant skillnad mellan hur frekvent separata miljöredovisningar och miljöbokslut berör kommunens energianvändning. Det framgår att 85 % av miljöredovisningarna anger denna informationskategori, medan endast 55 % av miljöboksluten gör det. Vad som gör denna skillnad intressant är det faktum att miljöbokslut, enligt Lind et al. (1996) kännetecknas av målkoppling och energianvändning ingår som en del i de mål regeringen beslutat om. Detta genom att energianvändning är en av de faktorer som behöver minskas för att möjliggöra regeringens mål om en begränsad klimatpåverkan (Naturvårdsverket, 2002-06-05). Vid vår analys av de insamlade miljöredovisningarna fann vi att sju av de 29 kommunerna som publicerar ett miljöbokslut har valt att strukturera dessa efter Sveriges femton miljömål (se avsnitt 3.1). Intressant att notera är att trots att energianvändning endast omfattades av 55 % av de totala miljöboksluten så hade samtliga av de miljöbokslut som utgick från de femton miljömålen denna information. En möjlig anledning till att information kring energianvändning endast förekom i 55 % av miljöboksluten kan vara att de andra kommunerna valt att fokusera på mål med annan inriktning. Det faktum att det föreligger en tydlig skillnad i vad olika kommuner anser vara viktigt att behandla i sin miljöredovisning kan innebära att det finns en risk för att suboptimering förekommer i kommunernas miljöarbete. Detta eftersom miljöredovisningen enligt Kommunförbundet (1996) anger att miljöredovisningen i de flesta fall speglar kommunens faktiska miljöarbete. Kommunförbundets uttalande får även stöd av den studie som genomfördes av Fellert et al. (2001), vilken visade att 27,5 % av de undersökta kommunerna miljöredovisade för att kunna redovisa sitt miljöarbete. Med suboptimering menar vi att kommunernas miljöarbete inriktas på lokala problem utan att koppling sker till nationella miljöproblem. Om suboptimering förekommer kan detta försvåra uppfyllandet av de svenska miljömålen eftersom dessa skall fungera som ett riktmärke för allt svenskt miljöarbete, oavsett var och av vem det bedrivs (Naturvårdsverket, 2001).

10.7 Miljörelaterade nyckeltal

Vi har funnit att miljöbaserade nyckeltal förekommer i stort sett alla av de miljöredovisningar som har undersökts. Miljöredovisningar i årsredovisningen är den grupp av miljöredovisningar där det är vanligast att miljöinformationen presenteras utan användning av nyckeltal. Vi anser att gruppen ”gröna nyckeltal” gör skäl för sitt namn eftersom denna grupp i genomsnitt använder 22 nyckeltal, vilket är fler än någon av de andra grupperna. De ”gröna nyckeltalen” upplever vi som kompakta och att dessa kännetecknas av kort beskrivna nyckeltal i text. De separata miljöredovisningarna och miljöboksluten har i flera fall lika många nyckeltal, men dessa är i allmänhet fördelade på ett större antal sidor. Nyckeltalen är i dessa fall beskrivna mer ingående än vad de är i de ”gröna nyckeltalen”.

Vi uppmärksammade vid genomgången av miljöredovisningarna att de gröna nyckeltal som Kommunförbundet arbetat fram är vanligt förekommande. Det är dock endast ett fåtal av miljöredovisningarna som innehåller samtliga de 25 gröna nyckeltalen, utan de flesta av kommunerna har valt att använda ett urval av dessa och eventuellt kompletterat med andra miljörelaterade nyckeltal. Därför verkar det som om dessa nyckeltal blivit relativt accepterade i kommunal miljöredovisningspraxis. En anledning till detta kan givetvis vara att det är bra och informativa nyckeltal som Kommunförbundet lyft fram. Det kan dock även tänkas att dessa nyckeltals spridda användning till viss del kan förklaras av att det saknas konkreta riktlinjer för vad en miljöredovisning skall innehålla och hur denna skall utformas. Detta kan då leda till att kommuner som inte anser sig veta vad de bör behandla i sin miljöredovisning väljer att använda Kommunförbundets nyckeltal eftersom de tagits fram på en central nivå. Bortsett från Kommunförbundets 25 nyckeltal finns det stora skillnader vad gäller vilka andra nyckeltal som kommunerna presenterar i sina miljöredovisningar. Ett exempel på ett nyckeltal som inte behandlas av Kommunförbundet och som inte är vanligt förekommande är presentationen av hur mycket kopieringspapper som återvunnits per invånare.

10.8 Samma informationskategori - "Olika djup"

Vid genomgången av de olika miljöredovisningarna fann vi stora skillnader i hur omfattande och beskrivande informationsgivningen var. Eftersom vår undersökning var relativt ytlig och inte syftade till att exakt förklara innehållet i de respektive formerna av miljöredovisningar, så delade vi upp den information som gavs i relativt breda informationskategorier. Detta har medfört att olika miljöredovisningar har tillskrivits samma informationskategori utan att hänsyn har tagits till i vilken omfattning de lämnat information i de respektive kategorierna. Således kan exempelvis två kommuner anses uppfylla informationskravet i kategorin "Mark & Natur", trots att den ena bara diskuterat detta kortfattat på tio rader medan den andre beskrivit sin miljöpåverkan tydligt på två sidor. Detta innebär att vi inte kan uttala oss om miljöredovisningarnas användbarhet utifrån vår undersökning och inte heller kan vi uttala oss om att en kommuns skulle ha en bättre informationsgivning än en annan kommun. Det enda vi kan uttala oss om är vilken bredd olika kommuner har på sin informationsgivning oavsett vilket "djup" de har valt i sin presentation.

De skillnader som vi funnit i hur omfattande och beskrivande informationsgivningen är förekommer både mellan respektive grupper av miljöredovisningar och inom dessa. Vad gäller mellan de olika grupperna så har vi funnit att separata miljöredovisningar och miljöbokslut tenderar till att vara "djupare" och mer utvecklande i sin informationsgivning än "gröna nyckeltal" och de miljöredovisningar som finns i årsredovisningarna. De separata miljöredovisningarna och miljöboksluten behandlar och diskuterar dessutom i allmänhet fler aspekter inom en informationskategori än de andra grupperna. En orsak till denna skillnad kan vara att de separata miljöredovisningarna och miljöboksluten generellt sett omfattar ett större antal sidor, vilket redogjordes för ovan.

Inom varje grupp av miljöredovisningar har vi, i likhet med vår jämförelse mellan dessa, funnit stora variationer i hur omfattande och beskrivande miljöredovisningarna är i sin informationsgivning inom de olika informationskategorierna. Ett exempel på detta är att det inom vissa miljöredovisningar förs en diskussion om en miljöpåverkans orsak och verkan medan andra miljöredovisningar mer tenderar till att endast förklara att en viss miljöpåverkan har skett. Det finns även som nämnts variationer i det antal sidor som miljöredovisningar inom en och samma grupp innehåller. Detta kan därför vara en orsak till att det förekommer på sådana separata miljöredovisningar och miljöbokslut, som inte omfattande och detaljerat beskriver miljötillståndet inom en informationskategori. Detta trots att de i genomsnitt innehåller ett större antal sidor än "gröna nyckeltal" och de miljöredovisningar som finns i årsredovisningarna.

10.9 Diskussion kring kommunala miljöredovisningars kvalitativa egenskaper

I detta avsnitt förs ett resonemang om ett urval av de kvalitativa egenskaper som tidigare framkommit i återgivningen av FEE:s begreppsmässiga föreställningsram. De av FEE framförda kvalitativa egenskaper som vi inte behandlar i detta avsnitt är oberoende, försiktighet samt regelbundenhet. Anledningen till detta är att vi inte kan uttala oss om dessa utifrån den studie vi gjort.

10.9.1 Fullständighet

Genom att vi uppmärksammat de skillnader som vi ovan presenterat vad gäller de olika grupperna av miljöredovisningars innehåll kan vi konstatera att flertalet miljöredovisningar troligen inte uppnår fullständighet enligt vad FEE framfört. Detta då fullständighet enligt FEE betyder att all information som kan anses vara signifikant redovisas. Två av de sätt som kommuner använder för att presentera miljöinformation som vi observerat kan bidra till en mer fullständig miljöredovisning. Ett av dessa sätt är att ge information som bygger på de femton miljömål som riksdagen fattat och det andra sättet är att använda de 25 nyckeltal som Kommunförbundet angivit. Anledningen till att vi anser att dessa sätt ökar miljöredovisningens fullständighet är att både målen och nyckeltalen utformats av

en utomstående krets, vilken torde ha en bättre insikt i vad som kan anses vara relevant miljöinformation än den enskilda kommunen.

10.9.2 Tydlighet

Vid genomgången av miljöredovisningarna fann vi att ett par detaljer har använts som kan hjälpa till med att öka förståelsen för innebörden av den information som ges. En sådan detalj är en ordlista, vilket sju av de separata miljöredovisningar och miljöboksluten innehöll. Att ha en ordlista i sin miljöredovisning kan ses som ett sätt att följa FEE:s (2000) uppmaning om att alla tekniska termer skall förklaras eftersom det inte går att förutsätta att miljöredovisningens användare har tillräcklig kunskap för att förstå dessa. Det som förklaras i ordlistorna är olika kemiska beteckningar, tekniska termer och andra miljörelaterade begrepp som används i miljöredovisningarna. En annan detalj som stöder FEE:s (2000) uppmaning om tydlig informationsgivning är vissa kommuners användande av symboler för att markera åt vilket håll miljöutvecklingen går inom kommunen. Dessa kan ta många olika former t.ex. ett trafikljus där grönt signalerar en miljöframgång och rött en motgång eller i form av en gös där en ogynnsam miljöutveckling markeras med en ledsen gös och en gynnsam utveckling med en glad gös. I flera fall används dessa symboler i samband med en angivelse av kommunens mål för att visa huruvida målpuppfyllelse har skett.

10.9.3 Jämförbarhet

Det finns flera olika faktorer som påverkar hur jämförbara miljöredovisningar kan anses vara. En betydande faktor för att jämföra olika miljöredovisningar är huruvida redovisningsenheten är kommunen som en geografisk enhet eller endast den kommunala verksamheten. I vår studie av de insamlade miljöredovisningarna fann vi att 16 % av dessa endast avsåg den kommunala verksamheten medan de resterande omfattade kommunen som en geografisk enhet. Det bör påpekas att även de miljöredovisningar som avser kommunen som geografisk enhet presenterar viss information som endast berör den kommunala verksamheten. Det faktum att olika kommuner har olika omfattning på sin miljöredovisning försvårar användbarheten av dessa och är därmed inte i enlighet med FEE:s (2000) uttalanden om att det bör vara möjligt att jämföra miljöresultat mellan olika organisationer. Vi kan inte utifrån vår undersökning uttala oss om vilken omfattning på miljöredovisningen som är att föredra eftersom detta avgörs utifrån användarens perspektiv. Det är dock ett grundläggande krav att miljöredovisningarna avser samma redovisningsenhet för att jämförbarhet skall kunna föreligga. Genom vår undersökning av de insamlade miljöredovisningarna har vi funnit att miljöboksluten var den grupp som var mest homogen, då 93 % av dessa avsåg kommunens geografiska område som redovisningsenhet. Den minst homogena gruppen i detta avseende var de miljöredovisningar som ingår i årsredovisningen, där 80 % avsåg kommunens geografiska område som redovisningsenhet medan resterande 20 % istället valt att endast behandla den kommunala verksamheten.

Jämförbarheten mellan miljöredovisningar som avser kommunen som geografisk enhet påverkas av om det finns någon form av struktur på den information som

redovisas. Detta eftersom det underlättar för användaren att avgöra vad den presenterade informationen avser. Vissa av de kommunala miljöredovisningar vi granskat har valt att på ett strukturerat sätt presentera informationen genom att använda olika kapitel för den kommunala verksamheten respektive för kommunen som geografisk enhet.

FEE (2000) anger att miljöinformation från tidigare perioder bör redovisas i samband med det senaste årets resultat, för att användare skall kunna jämföra miljöarbetet över tid och på så sätt kunna identifiera signifikanta trender. Sådana jämförelser över tid är även något som vi observerat i de allra flesta av miljöredovisningarna. Miljöredovisningarna i årsredovisningar är den grupp där det är minst vanligt att resultat från tidigare perioder publiceras. Andelen som redovisade sådana resultat var i denna grupp 66 % medan andelen som redovisade detta i de andra grupperna varierade mellan 85-100 %. En möjlig anledning till att det var mindre vanligt bland miljöredovisningarna i årsredovisningen kan vara att denna grupp även använder nyckeltal i mindre utsträckning än de övriga grupperna. ”Gröna nyckeltal” var den grupp av miljöredovisningar där samtliga av de studerade fallen använde nyckeltal och dessa har även till 100 % presenterat jämförelser över tid. Ett komplement till jämförelser över tid, som i vissa fall har använts är jämförelser med andra kommuner och riksnittet. Detta används dock i mer ringa omfattning än jämförelser över tid. Det är vanligast förekommande inom gruppen ”gröna nyckeltal” där 29 % använder sådana jämförelser. Jämförelser av detta slag förekom inte i någon av de miljöredovisningar i årsredovisningen som vi studerat. Det framstår därför som om de ”Gröna nyckeltalen” är den grupp av miljöredovisningar som bäst möjliggör jämförelser, både över tid och mellan olika kommuner.

Något som försvårar jämförelser mellan olika kommuners miljöredovisningar är att de är utformade på olika sätt, dvs. miljöbokslut, ”gröna nyckeltal” etc. Även inom en enskild grupp av miljöredovisningar förekommer det skillnader i utformningen. Detta uttrycks av att de behandlar olika informationskategorier. Det är även så att den information som ges inom en och samma informationskategori i vissa fall är olikartad. Dessa skillnader mellan miljöredovisningar tillsammans med de skillnader vi ovan konstaterat, bidrar till att jämförelser svårligen kan göras. Därför kan det sägas att kommunala externa miljöredovisningar har långt kvar innan FEE:s (2000) uppmaning om jämförbar information kan anses uppfylld.

10.9.4 Trovärdighet

Det finns olika tillvägagångssätt för att skapa en trovärdig miljöredovisning gentemot intressenterna. Ett sätt som FEE (2000) framhäver är att miljöredovisningen granskats av en oberoende extern part. Vi har inte funnit att någon sådan granskare har använts bland de miljöredovisningar som vi har undersökt. Ett specialfall gäller för de miljöredovisningar som är en del av en årsredovisning eftersom en kommunal årsredovisning åtföljs av en revisionsberättelse. Vi kan dock inte ta ställning till om huruvida en sådan revisionsberättelse ökar trovärdigheten för den information som behandlar kommunens miljöpåverkan. Ett möjligt sätt att öka trovärdigheten som vi funnit att

flera av kommunerna använder, är ett inledande avsnitt där kommunfullmäktiges ordförande eller någon annan med en liknande ställning har ordet.

10.9.5 Relevans

Information är att anse som relevant om den kan användas som underlag för intressenternas beslutsfattande (FEE 2000). Det innebär att det endast är intressenterna som kan avgöra vilken information som är relevant. Det ligger inte inom vår undersöknings gränser att studera intressenternas informationsbehov utan vi kan endast belysa kommunernas uppfattning om vad som är relevant miljöinformation utifrån vad de anger i sina miljöredovisningar. Den sammanställning av de vanligaste förekommande informationskategorierna kan därigenom anses vara ett uttryck för vad kommunerna anser vara relevant information (se bilaga 24).

11 Avslutande diskussion

I detta avslutande kapitel diskuterar vi, utifrån vår problemställning, de resultat som framkommit i vår undersökning av svensk kommunal miljöredovisningspraxis. Kapitlet avslutas med några intressanta uppslag till fortsatt forskning inom området kommunal miljöredovisning.

11.1 Diskussion av resultat

En fråga vi ställde i denna uppsats var hur vanligt förekommande kommunal miljöredovisning är. Vår undersökning gav indikationer på att det är cirka 64 % av Sveriges kommuner som publicerar någon typ av miljöredovisning. Vi anser dock att detta resultat är förknippat med viss osäkerhet på grund av den snedvridning bland de svar som vi erhöll. Vår undersökning har däremot visat att kommuner i Götaland i högre utsträckning tenderar att publicera en miljöredovisning än vad Norrländska kommuner gör. Vi har dock inte genom vår undersökning kunnat identifiera några förklaringar till denna skillnad, men skillnaden skulle möjligtvis kunna förklaras utifrån olika demografiska, politiska och sociala faktorer som vi inte undersökt. Vidare har vår undersökning visat att det är mer sannolikt att stora kommuner miljöredovisar än att medelstora och små kommuner gör det. Detta faktum skulle eventuellt kunna förklaras av att de små kommunerna upplever ett mindre tryck från andra kommuner att publicera en miljöredovisning än de större kommunerna, samt att de stora kommunerna ser vissa samordningseffekter genom att publicera en miljöredovisning. Vi anser dock inte att endast detta kan förklara den skillnad som föreligger mellan hur vanligt förekommande miljöredovisning är bland stora, mellanstora och små kommuner. En alternativ anledning som skulle kunna förklara denna skillnad är den ekonomiska aspekten av att upprätta en kommunal miljöredovisning. Vår undersökning påvisar dock att ekonomiska resurser inte kan anses förklara förekomsten av kommunal miljöredovisning. Detta exemplifieras av att de kommuner som planerar att publicera en sådan anser sig till viss del sakna resurser, medan de kommuner som inte publicerar en miljöredovisning och inte heller planerar att göra det anser sig ha erforderliga resurser.

Det är ett betydande antal kommuner som för närvarande publicerar en miljöredovisning. Av de kommuner som inte valt att miljöredovisa är det, enligt vår undersökning ett flertal som planerar att göra detta inom de närmsta åren. Denna utveckling kan utifrån vår undersökning förklaras av att kommunerna anser sig ha en miljöpåverkan samt ser fördelar i att miljöredovisa. Den enda anledningen som framkom i vår studie till varför dessa kommuner inte ännu publicerat en miljöredovisning skulle kunna vara avsaknaden av rutiner för insamla, bearbeta och redovisa miljöinformation. En annan tänkbar förklaring skulle kunna vara att dessa kommuner har funnit en annan informationskanal för att förmedla miljöinformation till sina intressenter.

Den enda tydliga drivkraft bakom kommunal miljöredovisning, som vår undersökning tyder på, är kommunernas lokala Agenda 21 –arbete. Detta eftersom både de kommuner som har en miljöredovisning och de som planerar att publicera en sådan till viss del instämt till att miljöredovisningen är en del av kommunens Agenda 21 –arbete. Eftersom en av Agenda 21 –arbetets grundförutsättningar är att det skall ske genom ett ”underifrån och upp” perspektiv är det viktigt att arbetet förankras hos kommunens befolkning. För att denna dialog skall kunna möjliggöras och leda till en hållbar utveckling är det nödvändigt att kommunens invånare har kännedom om kommunens miljöarbete och miljösituation. En miljöredovisning kan vara ett sätt att informera om detta för att väcka ett miljöintresse hos invånarna och därigenom skapa den önskade dialogen. Detta antagande får stöd i vår undersökning då den visar att de kommuner som planerar att publicera en miljöredovisning till viss del instämmer till att miljöredovisningen tillhandahåller miljöinformation för allmänheten på ett effektivt sätt. Att detta skulle vara fallet kan vi inte uttala oss om eftersom de kommuner som publicerar en miljöredovisning inte tagit ställning till huruvida miljöredovisningen har lett till ett ökat miljöintresse bland invånarna. För att en miljöredovisning, enligt kommunikationsteorin skall uppfattas som relevant av mottagaren krävs det att sändaren vet vem denne är samt utformar meddelandet utifrån mottagarens behov. Vi har i vår undersökning funnit att kommunens politiker, invånare och anställda utgör de tre vanligaste målgrupperna för kommunal miljöredovisning. Av dessa framstår kommunens politiker som den primära målgruppen. Eftersom det finns en gemensam uppfattning bland Sveriges kommuner om vem som är målgruppen för miljöredovisningen borde det, i enlighet med kommunikationsteorin betyda att den information som presenteras i miljöredovisningarna är relativt likvärdig. Vår analys av de insamlade miljöredovisningarna stödjer dock inte denna teori eftersom vi fann stora variationer både vad gäller miljöredovisningarnas utformning och dess innehåll. Beträffande miljöredovisningarnas innehåll fann vi att det föreligger stora variationer i det antal informationskategorier som de olika grupperna av miljöredovisningar behandlar. En möjlig anledning till att olika miljöredovisningars innehåll skiljer sig åt, trots att de har samma målgrupp kan vara att kommunerna har olika underliggande syften med att vända sig till denna målgrupp. Detta exemplifieras genom att två kommuner kan rikta sin miljöredovisning till kommunens invånare, men den ena kommunen avser endast att beskriva ett miljöförhållande medan den andra avser att ändra ett visst beteende.

En annan anledning till denna skillnad kan vara att kommunerna inte har någon kännedom om vad miljöredovisningens målgrupp har för informationsbehov. Sannolikheten är därmed stor för att det föreligger ett förväntningsgap mellan kommunerna och deras målgrupp med avseende på vad en miljöredovisning bör innehålla. Vilket innehåll en miljöredovisning bör ha ur ett användarperspektiv har vi inte studerat, men det torde avgöras av vad de anser vara relevant information. Vi kan endast belysa kommunernas uppfattning om vad som är relevant information utifrån den studie av kommunala miljöredovisningars innehåll som vi har genomfört. Således kan vår sammanställning av de vanligast förekommande informationskategorierna anses vara ett uttryck för det kommunerna uppfattar som relevant information i en miljöredovisning.

En direkt effekt av de stora skillnader vi fann mellan olika kommuners miljöredovisningars innehåll är att möjligheten till jämförelser mellan dessa minskar. Ytterligare en faktor som försvårar jämförbarheten mellan olika miljöredovisningar är att det finns skillnader beträffande den redovisningsenhet som miljöredovisningen avser. Vår undersökning visar att miljöboksluten är den grupp av miljöredovisningar som är mest homogen, medan de miljöredovisningar som finns i årsredovisningen har de största variationerna vad gäller miljöredovisningens redovisningsenhet.

Utifrån resultatet av vår undersökning ställer vi oss frågande till vad kommunerna vill uppnå med att upprätta en miljöredovisning, eftersom de inte upplevt några av de positiva effekter som angivits. Vi har funnit att Agenda 21 är den viktigaste anledningen till att upprätta en miljöredovisning som vi har identifierat. Vidare har vi funnit att kommunens politiker i de flesta fall utgjorde den primära målgruppen. Eftersom en miljöredovisning kan fungera som en uppföljning av de miljömål och det miljöarbete som kommunen bedriver skulle en anledning till att kommuner publicerar en miljöredovisning kunna vara att denna kan fungera som ett beslutsunderlag i arbetet med att uppnå en hållbar utveckling. Detta resonemang tyder på att förekomsten av kommunala miljöredovisningar kan förklaras utifrån ett legitimitetsbehov gentemot kommunens politiker enligt vad vi i avsnitt 6.2.2 redogjort för.

För att tydliggöra varför detta resonemang stödjer vår förklaring om ett kommunalt legitimitetsbehov, utgår vi ifrån att kommunens miljöledning agerar rationellt. Miljöledningens mål torde vara att bibehålla eller förbättra kvalitén på det miljöarbete som bedrivs inom kommunen. För att detta skall vara möjligt presenterar miljöledningen en miljöredovisning i syfte att ge politikerna ett nödvändigt beslutsunderlag så att dessa skall kunna besluta om ett fortsatt miljöarbete. Att det skulle förhålla sig på detta sätt får till viss del stöd i vår undersökning, då kommunerna angett att de delvis publicerar sin miljöredovisning för att visa upp kommunens framsteg på miljöområdet. I och med att miljöledningen presenterar denna miljöinformation erhålls, enligt vårt resonemang, legitimitet från politikerna genom att miljöredovisningen uppfyller deras krav på att få information om hur tilldelade skattemedel har använts och hur den allmänna miljösituationen är i kommunen.

11.2 Förslag till fortsatt forskning

Vi har i vår undersökning identifierat den vanligast förekommande informationen i kommunala miljöredovisningar. Den information som presenteras kan antas vara ett uttryck för vad kommunerna anser vara relevant information i kommunala miljöredovisningar. Vilken information anser användarna av de kommunala miljöredovisningarna vara relevant? Föreligger det ett förväntningsgap?

Vi har i vår studie även funnit att kommunerna, trots en gemensam uppfattning om miljöredovisningens primära målgrupp, har valt att utforma sin miljöredovisning på mycket varierande sätt. Kan denna skillnad i miljöredovisningarnas utformning och innehåll eventuellt förklaras av att kommunerna har olika bakomliggande syften med att rikta sin miljöredovisning mot denna primära målgrupp?

12 Litteraturförteckning

12.1 Publicerade källor

Böcker:

Andersen, I. (1998). *Den uppenbara verkligheten : val av samhällsvetenskaplig metod*, Lund: Studentlitteratur

Aronsson, Å. (1997). *SPSS för windows 95 – en introduktion*, Lund: Studentlitteratur

Bakka, J. F., Fivelsdal, E. & Lindkvist, L. (2001) *Organisationsteori – struktur, kultur och processer* (4:e uppl.). Malmö: Liber Ekonomi

Bergström, S. och Catasús, B. och Ljungdahl, F. (1998). *Miljöredovisning*, Malmö: Liber ekonomi

Blomquist, C. (1996). *I marknadens namn- mångtydiga reformer svenska kommuner*, Stockholm: Nerenius & Santéus Förlag AB

Brorström, B. Eriksson, O. Haglund A. (2001) *Kommunal redovisningslag – beskrivning och tolkning*, (3:e uppl.) Lund: Studentlitteratur

Chisnall, P. (2001) *Marketing research*, (6:e uppl.) London: McGraw-Hill

Dahmström, K (1996) *Från datainsamling till rapport: att göra en statistisk undersökning*, (2 uppl.). Lund: Studentlitteratur

Drakenberg, O. Jakobsson, J. (1995). *Gröna räkenskaper om olika miljöredovisningssystem*. Stockholm: Naturskyddsföreningen.: Svenska kommunförbundet.

Emilsson, S. och Hjelm, O. (2001) *Översikt av svenska kommuners arbete med miljöledningssystem – en nationell enkätundersökning*, Lindköpings Universitet, industriell miljöteknik, rapport 2001:2

FAR:s (1998) *engelska ordbok*. 8 uppl
Stockholm: Förlag AB

FEE (Fédération des Experts Comptables Européens) (2000) *"Towards a generally accepted framework for enviromental reportning"*

Hagnell, A., (2000). *Gröna nyckeltal: en metod för att jämföra kommuner*, Stockholm: Svenska kommunförbundet

Jacobsen, D. I. & Thorsvik, J. (1998). *Hur moderna organisationer fungerar*. Lund: Studentlitteratur.

- Kirk, K. & Miller, K.L. (1986). *Reliability and validity in qualitative research*. Beverly Hills: SAGE Publications inc.
- Kommunförbundet (1996) *Gröna nyckeltal i kommunal miljöredovisning*. AB Grafisk press Stockholm
- Körner, S. Wahlgren, L. (1996). *Praktisk statistik*, (2:a uppl.) Lund: Studentlitteratur
- Larsson, L.O. (1997). *Miljöredovisningen - och miljöinformation i årsredovisningar*, Lund: Studentlitteratur
- Larsson, L.O. (1999). *Miljöinformation och miljöredovisning – En vägledning för företag och revisorer*. Stockholm: Miljörevision, KPMG
- Lekvall, P. & Wahlbin, C. (1993). *Information för marknadsföringsbeslut*. 3 uppl. IHM Förlag AB, Göteborg.
- Lind, C. Lindgren, K. & Stavlöt, U. (1996) *Gröna räkenskaper på en kommunal nivå - en analys av miljöbokslut*. SLU/institutionen för ekonomi – rapport 101. Uppsala
- Ljungdahl, F. (1999). *Utveckling av miljöredovisning i svenska börsbolag: praxis, begrepp, orsaker*. Lund Studies in Economics and Management 50. Lund: Lund University Press.
- Miljödepartementet - Nationalkommittén för Agenda 21 och Habitat, (2002). *10 år med Agenda 21 i Sverige – vad har vi lärt oss och var är vi på väg?*. Stockholm: Edita Västra Aros
- Naturvårdsverket (2000), *Utveckling av miljö kvalitetsnormer som rättsligt instrument*. Stockholm: Naturvårdsverkets förlag
- Nowak, K. Wärneryd, K. E. (1979) *Kommunikation och påverkan : en bok om målinriktad masskommunikation* (7:e uppl.) Stockholm: Prisma
- Rhenman, E. (1969). *Företaget och dess intressenter: Organisationsteori för långsiktplanering*. Stockholm: Bonnier
- Svalastoga, K. (1969) *Sociologisk metodik*. Köpenhamn: Jörgen Paludans Förlag
- Wiio, O.A. (1985). *Kommunikation - vad är det?* (3:e uppl.) Stockholm: Natur och kultur,
- Wählstedt, H. (2001). *Naturekonomiska principer för kommunal tillämpning; exempel från Göteborg, Katrineholm, Lund och Sala*. School of business research report No 2001:13. Stockholm: Akademitryck AB

12.2 Artiklar

Azzone, G. Brophy, M. Noci, G. Welford, R. & Young, W. (1997). A stakeholders view of environmental reporting. *Long Range Planning*, vol. 30 nr. 5, s. 699-709

Clarkson, M. B. E. (1995). A Stakeholder Framework for Analyzing and Evaluating Corporate Social Performance. *Academy of Management Review*, vol. 20 nr. 1, s. 92-117.

Deegan, C. & Rankin, M. (1997) The Materiality of Environmental Information to Users of Annual Reports. . *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, vol. 10 nr. 4, s. 562-583.

Donaldson, T. & Preston, L. E. (1995). The Stakeholder Theory of the Corporation: Concepts, Evidence and Implications. *Academy of Management Review*, vol. 20 nr. 1, s. 65-91.

Gray, R., Kouhy, R. & Lavers, S. (1995). Corporate Social and Environmental Reporting: A Review of the Literature and a Longitudinal Study of UK Disclosure. *Accounting, Auditing & Accountability*, vol. 8 nr. 2, s. 47-77.

Tilt, C. A. (1994) The Influence of External Pressure Groups on Corporate Social Disclosure: Some Empirical Evidence. *Accounting, Auditing & Accountability*, vol. 7 nr. 4, s. 47-72.

12.3 Opublicerade källor

Fellert, U. Norani, S. Regnèr, R & Svensson, A. (2001) Miljöredovisning - En studie kring miljöredovisning i Skåne - och Blekinges kommuner, Kandidatuppsats, Lunds Universitet, löpnr.10461

Naturvårdsverket (2001) *årsredovisning 2001*

12.4 Propositioner, skrivelser etc.

Europeiska Gemenskapens Kommission, (2000-06-29), KOM(2000) 402 slutlig, 2000/0169(COD).

Faktapromemoria, 2000-09-12 EUM 2000/1995/R

Proposition 1996/97:167, Miljöredovisning och miljöinformation i näringslivet

Proposition 1997/98:145, Svenska miljömål – miljöpolitik för ett hållbart Sverige

Proposition 2000/01:130, Svenska miljömål - delmål och åtgärdsstrategier

Skrivelse 2001/02:50, Hållbara Sverige - uppföljning av åtgärder för en ekologiskt hållbar utveckling

Skrivelse, 2001/02:173, En samlad naturvårdspolitik

Skrivelse, 2001/02:102, Bilaga 2: Utvecklingen inom den kommunala sektorn

12.5 Elektroniska källor

Agenda 21, 2002-04-17, kl. 13.15,
www.agenda21forum.org/folder_mars01.pdf

Agenda 21, 2002-05-22, kl.15.45, www.agenda21forum.org/vad_ar/index.htm,

Agenda 21, 2002-06-02, kl. 13.00, www.agenda21forum.org/faq.html#2,

FN, 2002-05-23a,
www.johannesburgsummit.org/html/documents/summit_docs/sg_speech_amnh.doc

FN, 2002-05-23 b,
www.johannesburgsummit.org/html/whats_new/feature_story.html

Kommunförbundet, 2002-04-16, kl. 10:12,
www.svekom.se/samhplan/g-nyck/index.htm#9

Kommunförbundet, 2002-05-24 a, kl. 9.55,
www.svekom.se/stat/statistik/kp01/KP2001.pdf

Kommunförbundet, 2002-05-24 b, kl. 10.15,
www.svekom.se/pressmed/20010306.htm

Kommunförbundet, 2002-06-09, kl. 19.05,
www.svekom.se/samhplan/g-nyck/index.htm#1

Kommunförbundet, 2002-06-10, kl. 11.00, www.svekom.se/adr/statis/kominyt.htm

Miljöeko, 2002-04-15 kl. 14.00, www.miljo-eko.nu/kommunrank2001.htm,

Miljöministeriet, 2002-06-01, kl. 15.20,
www.mem.dk/aarhus/konventionen.htm#Kort

Naturvårdsverket, 2002-05-21a, kl.08.55
www.viron.se/dokument/hallbar/miljomal/maldok/aktuellt.html

Naturvårdsverket, 2002-05-21b, kl. 08.00
www.viron.se/dokument/hallbar/agenda21/agenddok/is21rap.htm,

Naturvårdsverket, 2002-05-29, kl. 11.10

www.environ.se/dokument/omverket/remisser/remisdok/klassdok/bilaga7.pdf

Naturvårdsverket, 2002-06-09, kl. 09.25,

www.environ.se/dokument/hallbar/agenda21/agenda21.htm#ag21

SCB, 2002-06-10, kl. 11.00, www.scb.se/statistik/be0101/BE0101tab171kv02.asp

12.6 Muntliga källor

Bo-Lennart Nilsson, Kanslichef, Rådet för kommunal redovisning, 2002-04-26.

Företagsekonomiska institutionen
EKONOMI
HÖGSKOLAN
LUNDS UNIVERSITET
Lunds universitet

2002-05-12

Bilaga 1

Vilken kännedom har Ni om i vilken utsträckning och i vilket syfte Sveriges kommuner publicerar offentliga miljöredovisningar?

Vi är tre studenter som för närvarande skriver magisteruppsats i redovisning vid Lunds Universitet. Vi har valt att försöka kartlägga i vilken utsträckning som Sveriges kommuner publicerar en offentlig miljöredovisning (exempelvis separat miljöredovisning, miljöbokslut, gröna nyckeltal, avsnitt i årsredovisningen etc). Vidare avser vi att öka förståelsen för de anledningar som kan förklara förekomsten av detta fenomen.

Vi vore tacksamma om Ni ville svara på vår enkät som vi beräknar tar ca. 15 min av Er tid i anspråk. Det är viktigt att så många kommuner som möjligt svarar på enkäten för att undersökningens resultat skall anses vara användbara och tillförlitliga. Vi vill även betona att det är lika intressant att få veta varför kommuner valt att inte lämna någon miljöredovisning, som det är att få veta varför kommuner valt att göra det.

Det är viktigt att enkäten besvaras av någon som har tillräcklig kunskap och insikt i kommunens miljöarbete och offentliga miljöredovisning. Vi ser därför gärna att Ni som mottagit enkäten vidarebefordrar denna om Ni anser Er inte vara rätt person för att svara på den.

Vi ser gärna att ni besvarar enkäten innan den 16 maj 2002 och har Ni några funderingar är Ni välkomna att höra av Er till oss.

Med vänliga hälsningar

Robert Johansson
Tel. nr: XXXX

Edward Änghede
Tel. nr: XXXX

Mats Persson
Tel. nr: XXXX

Besvarad enkät bifogas som fil till E-post adress:

redovisningsstudenter@hotmail.com

eller

Edward Änghede
Sommarvägen 1
200 00 Paradiset

Frågeformulär

1. Vilken kommun representerar Ni?

2. Har Er kommun någon form av offentlig miljöredovisning? Markera med ett X till höger om nedanstående alternativ

- Ja
- Nej

Om Ja hoppa till fråga 7.

3. Har Er kommun vid något tidigare tillfälle publicerat en offentlig miljöredovisning? Markera med ett X till höger om nedanstående alternativ.

- Ja
- Nej

4. Ta ställning till i vilken mån nedanstående påståenden har inverkat till att Er kommun **inte** publicerar någon offentlig miljöredovisning. Något av följande svarsalternativ skall anges till höger om nedanstående påståenden.

Överens-
stämmer
inte

1

2

3

4

Överens-
stämmer
helt

5

- Kommunen saknar ekonomiska resurser för att bekosta en miljöredovisning.
- Kommunen saknar rutiner för insamling, bearbetning och redovisning av miljöinformation.
- Kommunen ser inga fördelar i att publicera en offentlig miljöredovisning.
- Det saknas politiskt intresse för att publicera en miljöredovisning inom kommunen.
- Det finns ingen efterfrågan för en offentlig kommunal miljöredovisning.
- Kommunen har ingen miljöpåverkan att redovisa.
- Det saknas vedertagna riktlinjer för hur kommunal miljöredovisning skall upprättas.

5. Planerar Er kommun att införa en offentlig miljöredovisning i framtiden? Markera med ett X till höger om nedanstående alternativ.

Inom 1 år

Om 1-3 år

Senare

Nej

Vet ej

Om Ni svarat **Nej/Vet ej**, hänvisar vi till fråga 12 där Ni har möjlighet att utveckla och tillägga sådan information som Ni anser kan vara intressant för denna undersökning. Önskar Ni ta del av uppsatsen gå till fråga 13.

6. Ta ställning till i vilken mån nedanstående påståenden har inverkat till att Er kommun **planerar** att publicera en offentlig miljöredovisning. Något av följande svarsalternativ skall anges till höger om nedanstående påståenden.

Överens-
stämmer
inte

1

2

3

4

Överens-
stämmer
helt

5

- Den tillgodoser de kommunalt anställdas behov av miljöinformation.
- Den är ett sätt att tillgodose kommuninvånarnas krav och önskemål.
- Den är en del av kommunens Agenda 21 –arbete.
- Den föregår med gott exempel gentemot kommunens näringsliv.
- Den planeras att införas eftersom andra kommuner publicerar en offentlig miljöredovisning.
- Den tillhandahåller miljöinformation för allmänheten på ett effektivt sätt.
- Den är ett sätt att visa upp kommunens framsteg på miljöområdet.

Vi tackar för Er medverkan och hänvisar till punkt 12 där Ni har möjlighet att utveckla och tillägga sådan information som Ni anser kan vara intressant för denna undersökning. Önskar Ni ta del av uppsatsen gå till fråga 13.

7. Hur presenteras Er offentliga miljöredovisning? Markera med ett X till höger om nedanstående alternativ.

- Genom en separat miljöredovisning
- Genom ett miljöbokslut
- Genom gröna nyckeltal
- Genom ett avsnitt i årsredovisningen
- På annat sätt och i så fall vilket?

8. Vilket år började Er kommun att publicera en offentlig miljöredovisning?

9. Ta ställning till i vilken mån nedanstående påståenden inverkar till att Er kommun **publicerar** en offentlig miljöredovisning. Något av följande svarsalternativ skall anges till höger om nedanstående påståenden.

Överens- stämmer inte					Överens- stämmer helt
	1	2	3	4	5

- Den tillgodoser de kommunalt anställdas behov av miljöinformation.
- Den är ett sätt att tillgodose kommuninvånarnas krav och önskemål.
- Den är en del av kommunens Agenda 21 –arbete.
- Den föregår med gott exempel gentemot kommunens näringsliv.
- Den görs eftersom andra kommuner publicerar en offentlig miljöredovisning.
- Den tillhandahåller miljöinformation för allmänheten på ett effektivt sätt.
- Den är ett sätt att visa upp kommunens framsteg på miljöområdet.

10. Vilken målgrupp vänder sig Er offentliga kommunala miljöredovisning till? Markera med ett X till höger om nedanstående alternativ. Om flera målgrupper är aktuella var vänlig att rangordna dessa med en siffra, där 1 är viktigast, 2 är näst viktigast osv., till höger om nedanstående alternativ.

- Politiker i kommunen
- Kommunens invånare
- Kommunalt anställda
- Intresseorganisationer
- Näringslivet i kommunen
- Staten
- Har ingen uttalad målgrupp
- En annan målgrupp och i så fall vilken?

11. Ta ställning till i vilken mån Er kommun upplevt nedanstående påståenden om **positiva effekter** genom att publicera en offentlig kommunal miljöredovisning. Något av följande svarsalternativ skall anges till höger om nedanstående påståenden.

- | Överens-
stämmer
inte | | | | | Överens-
stämmer
helt |
|-----------------------------|---|---|---|---|---|
| 1 | 2 | 3 | 4 | 5 | |
| - | | | | | Den har inneburit positiva samordningseffekter av kommunens miljöarbete. |
| - | | | | | Den har identifierat ekonomiska besparingsmöjligheter inom kommunens organisation. |
| - | | | | | Den har inneburit ett ökat miljöintresse bland kommunens invånare. |
| - | | | | | Den har inneburit ökad motivation för att arbeta med miljöfrågor bland kommunens anställda. |
| - | | | | | Den har medfört ett ökat antal miljöredovisningar inom kommunens näringsliv. |
| - | | | | | Den har inneburit ökade resurser för att arbeta med miljöfrågor. |

12. Om Ni har något att utveckla eller tillägga, som Ni anser kan vara intressant för denna undersökning, så är vi tacksamma om Ni gör det nedan.

13. Önskar Ni erhålla en elektronisk kopia av uppsatsen? Markera med ett X till höger om valt alternativ.

- Ja
- Nej

Tack för Er medverkan!

Bilaga 2

Kommunen som geografiskt område

1. [Energianvändning per invånare \(kWh/invånare\)](#)
2. [- Uppvärmning och elanvändning i bostäder \(kWh/invånare\)](#)
3. [- Uppvärmning och elanvändning i servicesektorn \(kWh/invånare\)](#)
4. [- Energi för transporter, bränsleförsäljning med mera \(kWh/invånare\)](#)
5. [Utsläpp av fossil koldioxid \(kg/invånare\)](#)
6. [Andel förnybar och återvunnen energi i fjärrvärmn \(procent\)](#)
7. [Jordbruk med miljöstöd för ekologisk odling \(andel åkermark, procent\)](#)
8. [KRAV-jordbruk \(andel åkermark, procent\)](#)
9. [Miljövänligt skogsbruk, i första hand andel FSC-certifierad areal \(procent\)](#)
10. [Skyddad natur \(andel av kommunens yta, procent\) totalt och uppdelat på skog, våtmarker, jordbruksmark, sjöar och vattendrag, hav och kust samt fjäll](#)
11. [Värdefull natur av riksintresse \(andel av kommunens yta, procent\)](#)
12. [Kvävedioxid i tätortsluften, medelvärde vinterhalvår \(alternativt helår\) samt antal timöverskridanden på värsta stället](#)
13. [Bensen i tätortsluften, medelvärde vinterhalvår \(alternativt helår\)](#)
14. [Godkänt slam \(procent\)](#)
15. [Kadmium, kvicksilver och bly i slam \(halt i mg/kg TS\)](#)
16. [Fosfor från slam återförd till jordbruk respektive växtodling \(procent\)](#)
17. [Hushållsavfall, exklusive producentansvar \(kg/invånare\)](#)
18. [Insamling för återvinning enligt producentansvar \(kg/invånare\)](#)
19. [Deponerat hushållsavfall \(kg/invånare\)](#)

Kommunen som organisation

20. [Användning av värme i kommunens lokaler \(kWh/m²\)](#)
21. [Användning av el i kommunens lokaler \(kWh/m²\)](#)
22. [Förnybar energi i lokalerna \(procent\)](#)
23. [Transportenergi för tjänsteresor \(kWh/årsarbetare\)](#)
24. [Icke fossilt bränsle till tjänstefordon och arbetsredskap \(procent\)](#)
25. [Inköp av ekologiska livsmedel \(procent\)](#)

Bilaga 3

Bortfall

Kommunernas storlek

		Liten	Mellanstor	Stor	Totalt
Erhållit enkät?	Ja	67	59	30	156
	Nej	74	47	12	133
		141	106	42	289

Erhållit enkät?	Ja	48%	56%	71%
	Nej	52%	44%	29%
		100%	100%	100%

Erhållit enkät?	Ja	43%	38%	19%	100%
	Nej	56%	35%	9%	100%

Kommunernas geografiska plats

		Götaland	Svealand	Norrland	Totalt
Erhållit enkät?	Ja	82	48	26	156
	Nej	62	45	26	133
		144	93	52	289

Erhållit enkät?	Ja	57%	52%	50%
	Nej	43%	48%	50%
		100%	100%	100%

Erhållit enkät?	Ja	53%	31%	17%	100%
	Nej	47%	34%	20%	100%

Bilaga 4

Chi-Square Tests Har er kommun MR? * Geografisk plats (Crosstabulation)

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	6,119 ^a	2	,047

^a. 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 9,33.

Chi-Square Tests Har er kommun MR? * Kommunens storlek (Crosstabulation)

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	30,295 ^a	2	,000

^a. 0 cells (.0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 10,77.

Bilaga 5

Chi-Square Tests Har er kommun haft MR? * Geografisk plats (Crosstabulation)

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	,617 ^a	2	,734

^a. 3 cells (50,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 2,50.

Chi-Square Tests Har er kommun haft MR? * Kommunens storlek (Crosstabulation)

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	,936 ^a	2	,626

^a. 3 cells (50,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is ,18.

Bilaga 6

Test Statistics^{a,b}

	Saknar ekonomiska resurser	Saknar rutiner	Inga fördelar med en MR	Saknas politiskt intresse för MR	Ingen efterfrågan för MR	Ingen miljöpåverkan	Saknas riktlinjer för MR
Chi-Square	,665	1,644	,197	2,661	1,035	3,267	,065
df	2	2	2	2	2	2	2
Asymp. Sig.	,717	,440	,906	,264	,596	,195	,968

a. Kruskal Wallis Test

b. Grouping Variable: Geografisk plats

Anledningar till varför kommuner inte publicerar någon offentlig miljöredovisning uppdelat på kommunernas geografiska plats.

	Geografisk plats	N		Median
		Valid	Missing	
Saknar ekonomiska resurser för att upprätta en miljöredovisning.	Götaland	23	0	3,0000
	Svealand	18	1	4,0000
	Norrland	14	0	3,0000
Saknar rutiner för att publicera en miljöredovisning.	Götaland	23	0	4,0000
	Svealand	18	1	3,0000
	Norrland	14	0	4,0000
Inga fördelar med en miljöredovisning.	Götaland	23	0	2,0000
	Svealand	18	1	2,0000
	Norrland	13	1	2,0000
Saknas politiskt intresse för miljöredovisning.	Götaland	22	1	3,0000
	Svealand	17	2	4,0000
	Norrland	14	0	3,0000
Ingen efterfrågan av en miljöredovisning.	Götaland	23	0	3,0000
	Svealand	17	2	3,0000
	Norrland	14	0	3,0000
Ingen miljöpåverkan att redovisa.	Götaland	23	0	1,0000
	Svealand	19	0	1,0000
	Norrland	14	0	1,0000
Saknas riktlinjer för hur en miljöredovisning skall upprättas.	Götaland	23	0	3,0000
	Svealand	17	2	3,0000
	Norrland	14	0	3,5000

Skala 1-5 där 1 = överensstämmer inte och 5 = överensstämmer helt.

Bilaga 7

Test Statistics^{a,b}

	Saknar ekonomiska resurser	Saknar rutiner	Inga fördelar med en MR	Saknas politiskt intresse för MR	Ingen efterfrågan för MR	Ingen miljöpåverkan	Saknas riktlinjer för MR
Chi-Square	2,417	11,203	1,607	,535	3,355	2,965	7,358
df	2	2	2	2	2	2	2
Asymp. Sig.	,299	,004	,448	,765	,187	,227	,025

a. Kruskal Wallis Test

b. Grouping Variable: Kommunens storlek

Anledningar till varför kommuner inte publicerar någon offentlig miljöredovisning uppdelat på kommunernas storlek.

	Kommunens storlek	Antal		Median
		Valida	Bortfall	
Saknar ekonomiska resurser för att upprätta en miljöredovisning.	Liten	38	1	3,0000
	Mellanstor	16	0	4,0000
	Stor	1	0	
Saknar rutiner för att publicera en miljöredovisning.	Liten	38	1	4,0000
	Mellanstor	16	0	3,0000
	Stor	1	0	
Inga fördelar med en miljöredovisning.	Liten	37	2	2,0000
	Mellanstor	16	0	2,5000
	Stor	1	0	
Saknas politiskt intresse för miljöredovisning.	Liten	36	3	3,0000
	Mellanstor	16	0	4,0000
	Stor	1	0	
Ingen efterfrågan av en miljöredovisning.	Liten	37	2	3,0000
	Mellanstor	16	0	2,5000
	Stor	1	0	
Ingen miljöpåverkan att redovisa.	Liten	39	0	1,0000
	Mellanstor	16	0	1,0000
	Stor	1	0	
Saknas riktlinjer för hur en miljöredovisning skall upprättas.	Liten	37	2	4,0000
	Mellanstor	16	0	2,5000
	Stor	1	0	

Skala 1-5 där 1 = överensstämmer inte och 5 = överensstämmer helt.

Bilaga 8

Test Statistics^{a,b}

	Saknar ekonomiska resurser	Saknar rutiner	Inga fördelar med en MR	Saknas politiskt intresse för MR	Ingen efterfrågan för MR	Ingen miljöpåverkan	Saknas riktlinjer för MR
Chi-Square	2,788	3,748	,455	1,301	,612	,752	,117
df	1	1	1	1	1	1	1
Asymp. Sig.	,095	,053	,500	,254	,434	,386	,732

a. Kruskal Wallis Test

b. Grouping Variable: Har er kommun haft MR?

Anledningar till varför kommuner inte publicerar någon offentlig miljöredovisning uppdelat på om kommunerna tidigare haft miljöredovisning.

	Har er kommun haft miljöredovisning?	Antal		Median
		Valida	Bortfall	
Saknar ekonomiska resurser för att upprätta en miljöredovisning.	Ja	10	0	2,5000
	Nej	45	1	4,0000
Saknar rutiner för att publicera en miljöredovisning.	Ja	10	0	3,5000
	Nej	45	1	4,0000
Inga fördelar med en miljöredovisning	Ja	10	0	2,5000
	Nej	44	2	2,0000
Saknas politiskt intresse för en miljöredovisning	Ja	10	0	2,0000
	Nej	43	3	3,0000
Ingen efterfrågan av en miljöredovisning	Ja	10	0	3,0000
	Nej	44	2	3,0000
Ingen miljöpåverkan att redovisa.	Ja	10	0	1,0000
	Nej	46	0	1,0000
Saknas riktlinjer för hur miljöredovisningen skall	Ja	10	0	4,0000
	Nej	44	2	3,0000

Skala 1-5 där 1 = överensstämmer inte och 5 = överensstämmer helt.

Bilaga 9

Test Statistics^{a,b}

	Saknar ekonomiska resurser	Saknar rutiner	Inga fördelar med en MR	Saknas politiskt intresse för MR	Ingen efterfrågan för MR	Ingen milöpåverkan	Saknas riktlinjer för MR
Chi-Square	4,617	1,240	4,586	2,415	2,331	,499	,005
df	1	1	1	1	1	1	1
Asymp. Sig.	,032	,266	,032	,120	,127	,480	,945

a. Kruskal Wallis Test

b. Grouping Variable: Planerar MR

Anledningar till varför kommuner inte publicerar en miljöredovisning uppdelat på om de i framtiden kommer att publicera en miljöredovisning.

	Planerar att	Antal	Median
Saknar ekonomiska resurser för att upprätta en miljöredovisning	I framtiden	23	4,0000
	Nej	8	2,0000
	Totalt	31	3,0000
Saknar rutiner för att publicera en miljöredovisning	I framtiden	23	4,0000
	Nej	8	4,0000
	Totalt	31	4,0000
Inga fördelar med en miljöredovisning	I framtiden	23	1,0000
	Nej	8	3,0000
	Totalt	31	2,0000
Saknas politiskt intresse för en miljöredovisning	I framtiden	23	3,0000
	Nej	8	4,5000
	Totalt	31	3,0000
Ingen efterfrågan av en miljöredovisning	I framtiden	23	3,0000
	Nej	8	3,5000
	Totalt	31	3,0000
Ingen milöpåverkan att redovisa	I framtiden	23	1,0000
	Nej	8	1,0000
	Totalt	31	1,0000
Saknas riktlinjer för hur miljöredovisningen skall upprättas	I framtiden	23	3,0000
	Nej	8	3,5000
	Totalt	31	3,0000

Skala 1-5 där 1 = överensstämmer inte och 5 = överensstämmer helt.

Bilaga 10

Test Statistics^{a,b}

	MR tillgodoser anställdas behov	MR tillgodoser invånarnas krav och önskemål	MR är en del av kommunens Agenda 21 -arbete	MR är ett gott exempel	Andra kommuner publicerar MR	Effektiv miljöinformation	Visar framsteg på miljöområdet
Chi-Square	,301	4,259	5,568	7,032	4,916	1,518	,021
df	2	2	2	2	2	2	2
Asymp. Sig.	,860	,119	,062	,030	,086	,468	,990

^a. Kruskal Wallis Test

^b. Grouping Variable: Geografisk plats

Anledningar till att kommuner planerar att publicera en miljöredovisning uppdelat på kommunernas geografiska plats.

	Geografisk plats	Antal		Median
		Valida	Bortfall	
Miljöredovisningen tillgodoser anställdas behov av miljöinformation	Götaland	8	0	3,0000
	Svealand	9	0	3,0000
	Norrland	6	0	3,0000
Miljöredovisningen tillgodoser invånarnas krav och önskemål	Götaland	8	0	4,0000
	Svealand	9	0	4,0000
	Norrland	6	0	3,0000
Miljöredovisningen är en del av kommunens Agenda 21 -arbete	Götaland	8	0	4,5000
	Svealand	9	0	4,0000
	Norrland	6	0	3,5000
Miljöredovisningen föregår med gott exempel gentemot näringslivet	Götaland	8	0	4,0000
	Svealand	9	0	5,0000
	Norrland	6	0	3,5000
Andra kommuner publicerar en miljöredovisning	Götaland	8	0	3,0000
	Svealand	9	0	2,0000
	Norrland	6	0	3,5000
Tillhandahåller miljöinformation för allmänheten på ett effektivt sätt	Götaland	8	0	4,0000
	Svealand	9	0	4,0000
	Norrland	6	0	3,5000
Visar upp kommunens framsteg på miljöområdet	Götaland	8	0	4,0000
	Svealand	9	0	4,0000
	Norrland	6	0	4,0000

Skala 1-5 där 1 = överensstämmer inte och 5 = överensstämmer helt.

Bilaga 11

Test Statistics^{a,b}

	MR tillgodoser anställdas behov	MR tillgodoser invånarnas krav och önskemål	MR är en del av kommunens Agenda 21 -arbete	MR är ett gott exempel	Andra kommuner publicerar MR	Effektiv miljöinformation	Visar framsteg på miljöområdet
Chi-Square	2,140	,698	3,791	,771	2,038	,609	,339
df	2	2	2	2	2	2	2
Asymp. Sig.	,343	,705	,150	,680	,361	,737	,844

^a. Kruskal Wallis Test

^b. Grouping Variable: Kommunens storlek

Anledningar till att kommuner planerar att publicera en miljöredovisning uppdelat på kommunernas storlek.

	Kommunens storlek	Antal		Median
		Valida	Bortfall	
Miljöredovisningen tillgodoser anställdas behov av miljöinformation	Liten	14	0	3,0000
	Mellanstor	8	0	3,0000
	Stor	1	0	
Miljöredovisningen tillgodoser invånarnas krav och önskemål	Liten	14	0	4,0000
	Mellanstor	8	0	3,5000
	Stor	1	0	
Miljöredovisningen är en del av kommunens Agenda 21 -arbete	Liten	14	0	4,0000
	Mellanstor	8	0	4,5000
	Stor	1	0	
Miljöredovisningen föregår med gott exempel gentemot näringslivet	Liten	14	0	4,0000
	Mellanstor	8	0	5,0000
	Stor	1	0	
Andra kommuner publicerar en miljöredovisning	Liten	14	0	3,0000
	Mellanstor	8	0	2,5000
	Stor	1	0	
Tillhandahåller miljöinformation för allmänheten på ett effektivt sätt	Liten	14	0	4,0000
	Mellanstor	8	0	4,0000
	Stor	1	0	
Visar upp kommunens framsteg på miljöområdet	Liten	14	0	4,0000
	Mellanstor	8	0	4,0000
	Stor	1	0	

Skala 1-5 där 1 = överensstämmer inte och 5 = överensstämmer helt.

Bilaga 12

Separat miljöredovisning uppdelat på kommunernas geografiska plats.

Har er kommun MR?			Geografisk plats		Totalt
			Götaland	Svealand	
Ja	Separat MR	Ja	20	6	26

Miljöbokslut uppdelat på kommunernas geografiska plats.

Har er kommun MR?			Geografisk plats			Totalt
			Götaland	Svealand	Norrland	
Ja	Miljöbokslut	Ja	19	10	3	32

Gröna nyckeltal uppdelat på kommunernas geografiska plats.

Har er kommun MR?			Geografisk plats			Totalt
			Götaland	Svealand	Norrland	
Ja	Gröna nyckeltal	Ja	22	8	4	34

Miljöredovisning i årsredovisning uppdelat på kommunernas geografiska plats.

Har er kommun MR?			Geografisk plats			Totalt
			Götaland	Svealand	Norrland	
Ja	MR i År	Ja	31	16	11	58

Övriga miljöredovisningar uppdelat på kommunernas geografiska plats.

Har er kommun MR?			Geografisk plats		Totalt
			Götaland	Svealand	
Ja	Ovrigt	Ja	5	1	6

Bilaga 13

Separat miljöredovisning uppdelat på kommunernas storlek

Har er kommun MR?			Kommunens storlek			Totalt
			Liten	Mellanstor	Stor	
Ja	Separat MR	Ja	5	11	10	26

Miljöbokslut uppdelat på kommunernas storlek

Har er kommun MR?			Kommunens storlek			Totalt
			Liten	Mellanstor	Stor	
Ja	Miljöbokslut	Ja	10	11	11	32

Gröna nyckeltal uppdelat på kommunernas storlek

Har er kommun MR?			Kommunens storlek			Totalt
			Liten	Mellanstor	Stor	
Ja	Gröna nyckeltal	Ja	6	20	8	34

Miljöredovisning i årsredovisning uppdelat på kommunernas storlek.

Har er kommun MR?			Kommunens storlek			Totalt
			Liten	Mellanstor	Stor	
Ja	MR i År	Ja	12	29	17	58

Övriga miljöredovisningar uppdelat på kommunernas storlek.

Har er kommun MR?			Kommunens storlek			Totalt
			Liten	Mellanstor	Stor	
Ja	Ovrigt	Ja	2	2	2	6

Bilaga 14

Årtal då kommuner började att publicera en miljöredovisning uppdelat på kommunernas geografiska plats.

			Kommunens plats i Sverige			Totalt
			Götaland	Svealand	Norrland	
Ar	1990	Antal			1	1
		% av kommunens plats i Sverige			9,1%	1,1%
1991	1991	Antal	1	1		2
		% av kommunens plats i Sverige	1,9%	3,6%		2,2%
1992	1992	Antal	1	1	1	3
		% av kommunens plats i Sverige	1,9%	3,6%	9,1%	3,2%
1993	1993	Antal	1	3	1	5
		% av kommunens plats i Sverige	1,9%	10,7%	9,1%	5,4%
1994	1994	Antal	3	1		4
		% av kommunens plats i Sverige	5,6%	3,6%		4,3%
1995	1995	Antal	5	1	2	8
		% av kommunens plats i Sverige	9,3%	3,6%	18,2%	8,6%
1996	1996	Antal	3	5	1	9
		% av kommunens plats i Sverige	5,6%	17,9%	9,1%	9,7%
1997	1997	Antal	7	2	2	11
		% av kommunens plats i Sverige	13,0%	7,1%	18,2%	11,8%
1998	1998	Antal	11	3	1	15
		% av kommunens plats i Sverige	20,4%	10,7%	9,1%	16,1%
1999	1999	Antal	6	7	1	14
		% av kommunens plats i Sverige	11,1%	25,0%	9,1%	15,1%
2000	2000	Antal	7	2	1	10
		% av kommunens plats i Sverige	13,0%	7,1%	9,1%	10,8%
2001	2001	Antal	5	1		6
		% av kommunens plats i Sverige	9,3%	3,6%		6,5%
2002	2002	Antal	4	1		5
		% av kommunens plats i Sverige	7,4%	3,6%		5,4%
Totalt		Antal	54	28	11	93
		% av kommunens plats i Sverige	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Bilaga 15

Årtal då kommuner började att publicera en miljöredovisning uppdelat på kommunernas storlek.

			Kommunens storlek			Totalt
			Liten	Mellanstor	Stor	
Ar	1990	Antal	1			1
		% av kommunens storlek	4,0%			1,1%
1991	Antal		1	1	2	
	% av kommunens storlek		2,4%	3,7%	2,2%	
1992	Antal		1	2	3	
	% av kommunens storlek		2,4%	7,4%	3,2%	
1993	Antal		3	2	5	
	% av kommunens storlek		7,3%	7,4%	5,4%	
1994	Antal		1	3	4	
	% av kommunens storlek		2,4%	11,1%	4,3%	
1995	Antal		4	4	8	
	% av kommunens storlek		9,8%	14,8%	8,6%	
1996	Antal	2	5	2	9	
	% av kommunens storlek	8,0%	12,2%	7,4%	9,7%	
1997	Antal	2	5	4	11	
	% av kommunens storlek	8,0%	12,2%	14,8%	11,8%	
1998	Antal	4	7	4	15	
	% av kommunens storlek	16,0%	17,1%	14,8%	16,1%	
1999	Antal	4	7	3	14	
	% av kommunens storlek	16,0%	17,1%	11,1%	15,1%	
2000	Antal	3	6	1	10	
	% av kommunens storlek	12,0%	14,6%	3,7%	10,8%	
2001	Antal	6			6	
	% av kommunens storlek	24,0%			6,5%	
2002	Antal	3	1	1	5	
	% av kommunens storlek	12,0%	2,4%	3,7%	5,4%	
Totalt	Antal	25	41	27	93	
	% av kommunens storlek	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

Bilaga 16

Test Statistics^{a,b}

	MR tillgodoser anställdas behov	MR tillgodoser invånarnas krav och önskemål	MR är en del av kommunens Agenda 21 -arbete	MR är ett gott exempel	Andra kommuner publicerar MR	Effektiv miljöinformation	Visar framsteg på miljöområdet
Chi-Square	,646	,068	3,836	3,842	,577	2,234	3,117
df	2	2	2	2	2	2	2
Asymp. Sig.	,724	,967	,147	,146	,749	,327	,210

^a. Kruskal Wallis Test

^b. Grouping Variable: Geografisk plats

Anledningar till att kommuner publicerar en miljöredovisning uppdelat på kommunernas geografiska plats.

	Geografisk plats	Antal		Median
		Valida	Bortfall	
Miljöredovisningen tillgodoser anställdas behov av miljöinformation	Götaland	53	6	3,0000
	Svealand	27	2	3,0000
	Norrland	12	0	3,0000
Miljöredovisningen tillgodoser invånarnas krav och önskemål	Götaland	52	7	3,0000
	Svealand	28	1	3,0000
	Norrland	12	0	3,0000
Miljöredovisningen är en del av kommunens Agenda 21 -arbete	Götaland	55	4	4,0000
	Svealand	28	1	4,5000
	Norrland	12	0	4,0000
Miljöredovisningen föregår med gott exempel gentemot näringslivet	Götaland	52	7	3,0000
	Svealand	27	2	3,0000
	Norrland	12	0	3,0000
Andra kommuner publicerar en miljöredovisning	Götaland	53	6	2,0000
	Svealand	26	3	2,0000
	Norrland	12	0	2,0000
Tillhandahåller miljöinformation för allmänheten på ett effektivt sätt	Götaland	54	5	3,0000
	Svealand	28	1	3,0000
	Norrland	12	0	3,0000
Visar upp kommunens framsteg på miljöområdet	Götaland	55	4	4,0000
	Svealand	28	1	4,0000
	Norrland	12	0	4,0000

Skala 1-5 där 1 = överensstämmer inte och 5 = överensstämmer helt.

Bilaga 17

Test Statistics^{a,b}

	MR tillgodoser anställdas behov	MR tillgodoser invånarnas krav och önskemål	MR är en del av kommunens Agenda 21 -arbete	MR är ett gott exempel	Andra kommuner publicerar MR	Effektiv miljöinformation	Visar framsteg på miljöområdet
Chi-Square	,475	3,263	1,745	,849	5,730	,369	3,008
df	2	2	2	2	2	2	2
Asymp. Sig.	,779	,196	,418	,654	,057	,832	,222

^a. Kruskal Wallis Test

^b. Grouping Variable: Kommunens storlek

Anledningar till att kommuner publicerar en miljöredovisning uppdelat på kommunernas storlek.

	Kommunens storlek	Antal		Median
		Valida	Bortfall	
Miljöredovisningen tillgodoser anställdas behov av miljöinformation	Liten	26	2	3,0000
	Mellanstor	39	4	3,0000
	Stor	27	2	3,0000
Miljöredovisningen tillgodoser invånarnas krav och önskemål	Liten	26	2	3,0000
	Mellanstor	40	3	3,0000
	Stor	26	3	4,0000
Miljöredovisningen är en del av kommunens Agenda 21 -arbete	Liten	26	2	4,0000
	Mellanstor	41	2	4,0000
	Stor	28	1	4,0000
Miljöredovisningen föregår med gott exempel gentemot näringslivet	Liten	26	2	3,0000
	Mellanstor	38	5	3,0000
	Stor	27	2	3,0000
Andra kommuner publicerar en miljöredovisning	Liten	26	2	1,0000
	Mellanstor	38	5	2,0000
	Stor	27	2	2,0000
Tillhandahåller miljöinformation för allmänheten på ett effektivt sätt	Liten	26	2	3,0000
	Mellanstor	41	2	3,0000
	Stor	27	2	3,0000
Visar upp kommunens framsteg på miljöområdet	Liten	26	2	4,0000
	Mellanstor	41	2	4,0000
	Stor	28	1	4,0000

Skala 1-5 där 1 = överensstämmer inte och 5 = överensstämmer helt.

Bilaga 18

Test Statistics^{a,b}

	MR tillgodoser anställdas behov	MR tillgodoser invånarnas krav och önskemål	MR är en del av kommunens Agenda 21 -arbete	MR är ett gott exempel	Andra kommuner publicerar MR	Effektiv miljöinformation	Visar framsteg på miljöområdet
Chi-Square	,530	2,257	,233	,059	,495	,589	1,487
df	1	1	1	1	1	1	1
Asymp. Sig.	,467	,133	,629	,808	,482	,443	,223

^a Kruskal Wallis Test

^b Grouping Variable: Startpunkter för miljöredovisning uppdelade i grupper

Anledningar till att kommuner publicerar en miljöredovisning uppdelat på om kommunerna var tidiga resp. sena med att införa en miljöredovisning.

	Startpunkter för miljöredovisning uppdelade	Antal		Median
		Valida	Bortfall	
Miljöredovisningen tillgodoser anställdas behov av	-1996	32	2	3,0000
	1997-2002	58	4	3,0000
Miljöredovisningen tillgodoser invånarnas krav och önskemål	-1996	31	3	4,0000
	1997-2002	59	3	3,0000
Miljöredovisningen är en del av kommunens Agenda 21 -arbete	-1996	32	2	4,0000
	1997-2002	61	1	4,0000
Miljöredovisningen föregår med gott exempel gentemot näringslivet	-1996	30	4	3,0000
	1997-2002	59	3	3,0000
Andra kommuner publicerar en miljöredovisning	-1996	30	4	2,0000
	1997-2002	60	2	2,0000
Tillhandahåller miljöinformation för allmänheten på ett effektivt sätt	-1996	31	3	3,0000
	1997-2002	61	1	3,0000
Visar upp kommunens framsteg på miljöområdet	-1996	32	2	4,0000
	1997-2002	61	1	4,0000

Skala 1-5 där 1 = överensstämmer inte och 5 = överensstämmer helt.

Bilaga 19

Test Statistics^a

	MR tillgodoser anställdas behov	MR tillgodoser invånarnas krav och önskemål	MR är en del av kommunens Agenda 21 -arbete	MR är ett gott exempel	Andra kommuner publicerar MR	Effektiv miljöinformation	Visar framsteg på miljöområdet
Mann-Whitney U	1039,500	870,000	1029,000	528,500	661,500	889,500	1071,000
Wilcoxon W	5317,500	5148,000	1305,000	4714,500	4847,500	5354,500	1347,000
Asymp. Sig. (2-tailed)	,892	,174	,647	,000	,005	,172	,877

^a. Grouping Variable: Jämförelse fråga 6 & 9

Jämförelser mellan varför kommuner planerar respektive publicerar en miljöredovisning.

	Jämförelse fråga 6 & 9	
	Planerar	Publicerar
Miljöredovisningen tillgodoser anställdas behov av miljöinformation	3,0000	3,0000
Miljöredovisningen tillgodoser invånarnas krav och önskemål	4,0000	3,0000
Miljöredovisningen är en del av kommunens Agenda 21 -arbete	4,0000	4,0000
Miljöredovisningen föregår med gott exempel gentemot näringslivet	4,0000	3,0000
Andra kommuner publicerar en miljöredovisning	3,0000	2,0000
Tillhandahåller miljöinformation för allmänheten på ett effektivt sätt	4,0000	3,0000
Visar upp kommunens framsteg på miljöområdet	4,0000	4,0000

Bilaga 20

Resultat av målgrupper för separata miljöredovisningar.

Separat miljöredov.		Politiker	Invånare	Anställda	Intresseorganisation	Näringslivet	Staten	Övrig målgrupp
Ja	Mean	1,7143	1,6471	3,0000	3,6154	4,2727	6,0000	3,0000
	N	21	17	18	13	11	2	1
	Sum	36,00	28,00	54,00	47,00	47,00	12,00	3,00

Resultat av målgrupper för miljöbokslut.

Miljöbokslut		Politiker	Invånare	Anställda	Intresseorganisation	Näringslivet	Staten	Ingen uttalad målgrupp	Övrig målgrupp
Ja	Mean	1,5185	1,8800	2,9545	4,0000	4,1538	5,7143	1,0000	4,3333
	N	27	25	22	19	13	7	2	3
	Sum	41,00	47,00	65,00	76,00	54,00	40,00	2,00	13,00

Resultat av målgrupper för "Gröna nyckeltal".

Gröna nyckeltal		Politiker	Invånare	Anställda	Intresseorganisation	Näringslivet	Staten	Ingen uttalad målgrupp	Övrig målgrupp
Ja	Mean	1,6400	1,7826	2,9474	3,7692	4,1667	5,0000	1,0000	3,5000
	N	25	23	19	13	12	5	3	2
	Sum	41,00	41,00	56,00	49,00	50,00	25,00	3,00	7,00

Resultat av målgrupper för miljöredovisningar i årsredovisningen.

MR i År		Politiker	Invånare	Anställda	Intresseorganisation	Näringslivet	Staten	Ingen uttalad målgrupp
Ja	Mean	1,5556	1,8718	2,8529	3,8000	3,8800	5,6000	1,0000
	N	45	39	34	25	25	10	4
	Sum	70,00	73,00	97,00	95,00	97,00	56,00	4,00

Resultat av målgrupper för övriga miljöredovisningar.

Övrigt		Politiker	Invånare	Anställda	Intresseorganisation	Staten
Ja	Mean	1,0000	2,0000	3,3333	3,0000	4,0000
	N	3	4	3	2	1
	Sum	3,00	8,00	10,00	6,00	4,00

Bilaga 21

Test Statistics^{a,b}

	Positiva samordningseffekter	Besparingsmöjligheter	Ökat miljöintresse bland invånare	Ökad motivation bland anställda	Ökat antal miljöredovisningar i näringslivet	Ökade resurser för miljöfrågor
Chi-Square	,831	,694	,801	1,429	,808	1,922
df	2	2	2	2	2	2
Asymp. Sig.	,660	,707	,670	,489	,668	,383

a. Kruskal Wallis Test

b. Grouping Variable: Geografisk plats

Positiva effekter av kommunernas miljöredovisning uppdelat på kommunernas geografiska plats.

	Geografisk plats		
	Götaland	Svealand	Norrland
Positiva samordningseffekter	3,0000	3,0000	2,5000
Besparingsmöjligheter	1,5000	1,0000	2,0000
Ökat miljöintresse bland invånare	3,0000	3,0000	2,5000
Ökad motivation bland anställda	3,0000	3,0000	3,0000
Ökat antal miljöredovisningar i näringslivet	1,0000	1,0000	1,0000
Ökade resurser för miljöfrågor	2,0000	2,0000	1,0000

Skala 1-5 där 1 = överensstämmer inte och 5 = överensstämmer helt.

Bilaga 22

Test Statistics^{a,b}

	Positiva samordningseffekter	Besparingsmöjligheter	Ökat miljöintresse bland invånare	Ökad motivation bland anställda	Ökat antal miljöredovisningar i näringslivet	Ökade resurser för miljöfrågor
Chi-Square	7,065	6,193	,563	4,480	2,479	3,228
df	2	2	2	2	2	2
Asymp. Sig.	,029	,045	,755	,106	,289	,199

a. Kruskal Wallis Test

b. Grouping Variable: Kommunens storlek

Positiva effekter av kommunernas miljöredovisning uppdelat på kommunernas storlek.

	Kommunens storlek		
	Liten	Mellanstor	Stor
Positiva samordningseffekter	3,0000	3,0000	3,5000
Besparingsmöjligheter	1,5000	1,0000	2,0000
Ökat miljöintresse bland invånare	3,0000	2,0000	3,0000
Ökad motivation bland anställda	3,0000	3,0000	3,0000
Ökat antal miljöredovisningar i näringslivet	1,0000	1,0000	1,0000
Ökade resurser för miljöfrågor	1,5000	2,0000	2,5000

Skala 1-5 där 1 = överensstämmer inte och 5 = överensstämmer helt.

Bilaga 23

Test Statistics^{a,b}

	Positiva samordningseffekter	Besparingsmöjligheter	Ökat miljöintresse bland invånare	Ökad motivation bland anställda	Ökat antal miljöredovisningar i näringslivet	Ökade resurser för miljöfrågor
Chi-Square	1,523	,680	,438	,855	,301	,000
df	1	1	1	1	1	1
Asymp. Sig.	,217	,410	,508	,355	,583	,989

a. Kruskal Wallis Test

b. Grouping Variable: Startpunkter för miljöredovisning uppdelade i grupper

Positiva effekter av kommunernas miljöredovisning uppdelat på om kommunerna var tidiga resp. sena med att införa en miljöredovisning

	Startpunkter för miljöredovisning	Antal		Median
		Valida	Bortfall	
Positiva samordningseffekter	-1996	30	4	3,0000
	1997-2002	58	4	3,0000
Besparingsmöjligheter	-1996	32	2	1,0000
	1997-2002	58	4	2,0000
Ökat miljöintresse bland invånare	-1996	31	3	3,0000
	1997-2002	54	8	3,0000
Ökad motivation bland anställda	-1996	32	2	3,0000
	1997-2002	58	4	3,0000
Ökat antal miljöredovisningar i näringslivet	-1996	28	6	1,0000
	1997-2002	51	11	1,0000
Ökade resurser för miljöfrågor	-1996	31	3	2,0000
	1997-2002	58	4	2,0000

Bilaga 24

<u>Miljöbokslut</u>		<u>Miljöredovisning</u>	
Återvinning och avfall	0,86	Energianvändning	0,85
Sjö och vatten	0,79	Återvinning och avfall	0,82
Miljöstyrning, arbete, mål	0,79	Miljöstyrning, arbete, mål	0,74
Mark och natur	0,76	Mark och natur	0,71
Luft	0,69	Luft	0,68
Slam och avlopp	0,69	Sjö och vatten	0,68
Dricksvatten	0,66	Slam och avlopp	0,59
Trafik	0,62	Trafik	0,56
Byggnad	0,59	Dricksvatten	0,5
Energianvändning	0,55		
<u>Gröna nyckeltal</u>		<u>Miljöredovisning i årsredovisningen</u>	
Mark och natur	1	Mark och natur	0,64
Återvinning och avfall	1	Energianvändning	0,59
Energianvändning	0,86	Återvinning och avfall	0,55
Slam och avlopp	0,86		
Trafik	0,71		
Dricksvatten	0,57		